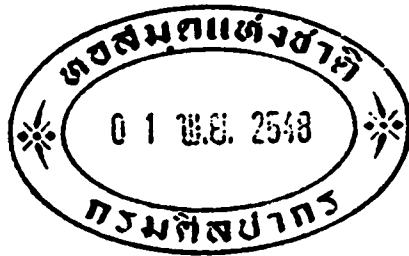

รายงานวิจัย

ชุด โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว
เรื่อง ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัย

ดร.สถาพร	มอญโพพาน	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก	หัวหน้าโครงการวิจัย
พ.อ.ดร.วรสิทธิ์	เจริญพุด	วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก	ผู้ร่วมวิจัย
อาจารย์นิภาวรรณ	พุทธสงกรานต์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	ผู้ร่วมวิจัย
อาจารย์พจนนา	แนวสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม	ผู้ร่วมวิจัย

20 พฤษภาคม 2548

บทคัดย่อ

ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการในด้านการเสริมศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ อีกทั้งเพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการในด้านเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การวิจัยทงเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และจาก Internet นอกจากนั้นยังใช้การรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี จากผู้นำของจังหวัดราชบุรี ผู้นำท้องถิ่น นอกจากนั้นสัมภาษณ์ประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนนักท่องเที่ยว และยังใช้กระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากประชาชน การศึกษาครั้งนี้มุ่งแสวงหาคำตอบของปัญหาการวิจัยอยู่สองประการ ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี และจะต้องดำเนินการประการใดเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี

การศึกษานี้กระทำในพื้นที่นำร่องกับหนึ่งกิ่งอำเภอของจังหวัดราชบุรี ซึ่งผลของการศึกษาปรากฏว่า 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับสูง โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและศิลปะ) และทางวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยววิถีชนบท) ซึ่งมีอยู่ในทุกพื้นที่ 2) ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีมีความพร้อมที่จะให้บริการทางด้านคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม อาหารและภัตตาคาร ร้านขายของที่ระลึก ตลอดจนความปลอดภัย 3) ศักยภาพของกลไกของจังหวัดราชบุรีที่ประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล 4) ศักยภาพในด้านการจัดการ พบว่า มีการประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูง 5) ศักยภาพด้านบริการข้อมูลด้านท่องเที่ยว : ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ต ปรากฏว่าอยู่ในระดับที่สูง นอกจากนั้นวิธีการเสริมสร้างศักยภาพของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างเข้มแข็งและจริงจัง จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์ได้

โดยภาพรวม จังหวัดราชบุรี จัดว่ามีศักยภาพพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในแต่ ละด้าน การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ควรได้รับการศึกษาในเชิงลึก ถึงสัมพันธภาพ ตลอดจนวิธีการเสริมสร้างสัมพันธภาพในการศึกษาครั้งต่อไป

Abstracts

The Capabilities of Ratchaburi Province on sustainable Tourism Management. This study aims to explore the capabilities of community in Ratchaburi province on managing sustainable Tourism management and performing Technology transformation, which response the needs of capability enhancement for managing sustainable tourism to community and entrepreneurs. More over, concern on developing efficiency and capabilities of community and enterprise on enhancing sustainable tourism capability of Ratchaburi. Employed qualitative approach ; documentary analysis and in dept interview the elites of Ratchaburi ; public and private sector. Not only the elites but community leaders, countrymen, tourist are also being interviewed. Mean while, applying PAR in order to mobilizing people participation for searching of the answers of research problems. This research discover the Research Problems ; firstly Sustainable Tourist Spot, secondly how to enhancing sustainable Tourist Spot capability of Ratchaburi. The area of study is the nine districts and sub district of Ratchaburi the finding reveals that 1) There is highly level of sustainable tourist spot in Ratchaburi consist of natural tourist spot (eco tourist spot, agro tourist spot, archeological and geological tourist spot) 2) The capability of tourist component of every districts in Ratchaburi are available in an aspect of communication, hotel and restaurant, food and beverage gift shop and securities. 3) Mechanism Capabilities of Ratchaburi : Provincial elites, Community leader, entrepreneur even people in every districts have high caliber of enhancing sustainable tourism management for altracting all season tourism 4) Managerial Capabilities find a well coordinating among elits, community leader and people on supporting sustainable tourism 5) On service information, Ratchaburi has high capability on supporting tourist aecommodations ; Tourist Map, Tourist Banner, Tourist information etc. More over, internet and intranet access are well availability in the areas. On macro aspect Ratchaburi is highly capable of managing sustainable tourism in every aspects, but interrelation among Public Sectors, elites, Civil society, Private enterprise should be concentrate studied, more specifically on interrelationship enhancement.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยการสนับสนุน ร่วมมือ และให้การช่วยเหลือจากองค์กร และบุคคลจำนวนมาก ได้แก่

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยฉบับนี้

ท่านอธิการบดีและท่านผู้บริหาร วิทยาลัยเซนต์อัสสัมชัญบังกอก ท่านอธิการบดีและท่านผู้บริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้กรุณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือคณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยได้สำเร็จลุล่วง ทุกกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชาชน ในท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี และนักท่องเที่ยว ได้กรุณาให้ข้อมูลให้การแนะนำแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว และให้ความสะดวกในการดำเนินการวิจัยทุกกระบวนการและขั้นตอนการวิจัย

คณะผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณและขอขอบคุณทุกองค์กรและทุกท่านที่กล่าวมาข้างต้น เป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

**โครงการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของจังหวัดราชบุรี
ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	2
ปัญหาในการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
คำจำกัดความและศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
ความสำคัญของการท่องเที่ยว	5
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	6
องค์ประกอบการท่องเที่ยว	9
รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	23
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	23
ตัวแปรที่ศึกษา	23
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	25
การถ่ายทอดเทคโนโลยี	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	26
ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล	26
ผลการวิจัย	27
1. การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	28
2. การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว	29
3. การวิเคราะห์ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว	34
4. การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว	36
5. การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว	36
6. การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	38
7. การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว	44
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	46
สรุปผลการวิจัย	46
อภิปรายผลการวิจัย	48
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	52
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตราบุรี	56
ภาคผนวกที่ 2 องค์ประกอบการท่องเที่ยว	77
ภาคผนวกที่ 3 โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดตราบุรี	107
ภาคผนวกที่ 4 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดตราบุรี	111
ภาคผนวกที่ 5 การสำรวจข้อมูลภาคสนาม	118
ภาคผนวกที่ 6 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	123
ภาคผนวกที่ 7 ชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดตราบุรี	130

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับคืน จำแนกตามอำเภอ	26
2	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามอำเภอ	29
3	ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว	32
4	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอำเภอ	38
5	จำนวนผู้เข้ารับการอบรม จำแนกตามโรงเรียน	44
6	ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์	45

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

จากนโยบายของรัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ที่ได้มีนโยบาย ทางด้านการท่องเที่ยวในลักษณะที่ 1) เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศ เพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูผ่านหลักของการท่องเที่ยวภูมิภาค ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดปัญหาและอุปสรรคในด้านการท่องเที่ยว 2) การบริหารจัดการ การท่องเที่ยว โดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่าง ประเทศ ยกกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุม สัมมนา การแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย 3) เร่งพัฒนา บุรณะ พื้นฟูมรดกและทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ทั้งในเขตเมือง นอกเมือง เพื่อให้เกิด การท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชน ในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง 4) เพิ่มความหลากหลายของ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนมีบทบาท การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดการสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยว 5) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบ นักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนเหรียญสองหน้า หน้าที่หนึ่ง สามารถสร้างความเจริญและ การพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ชุมชน แต่อีกด้านหนึ่งก็ส่งผลกระทบต่อ สภาวะสังคม วัฒนธรรมของชุมชน ได้เช่นกัน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองด้าน จึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด โดยไม่ก่อให้เกิด มลภาวะ และให้ชุมชนเจ้าของท้องถิ่น และพหุภาคีร่วมกันค้นหาความโดดเด่น ความน่าสนใจ ความสวยงาม และ นำเอาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเข้าไปประกอบจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากแนวคิดของพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าว แหล่งท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ในประเทศไทยอาจจะได้ รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวตามแนวคิดดังกล่าวจะไม่กระทบต่อระบบนิเวศของท้องถิ่น รวมไปถึงสภาวะสังคม วัฒนธรรม ของชุมชนชนบทไทย

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายที่จะดึงดูด ให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการทั้งด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประกอบกับทางจังหวัดราชบุรีได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2547 - 2550 ในด้าน การท่องเที่ยว มีเป้าประสงค์ที่จะเพิ่มรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ร้อยละ 10 ต่อปี

นอกจากนี้นโยบายของรัฐบาลที่ได้กล่าวถึงในตอนต้น แสดงถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวและความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวให้บรรลุเป้าหมาย นั่นคือ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้นของการท่องเที่ยว จึงทำให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาการส่งเสริมและพัฒนารท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งจะมีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว คณะนักวิจัยจากวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอกและมหาวิทยาลัยศรีปทุม จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อจะศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่ตอบสนองความต้องการในการเสริมสร้างศักยภาพท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ รวมถึงการพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการ ในการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีที่ตอบสนองความต้องการในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ
3. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการในการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาในการวิจัย

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา อยู่ในระดับใด
2. การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครราชสีมา ควรดำเนินการอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. สถานที่ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวในทุกอำเภอและกิ่งอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2547
2. ประชากร ได้แก่
 - 2.1 แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในทุกอำเภอและกิ่งอำเภอของจังหวัดนครราชสีมา
 - 2.2 ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น
3. ตัวแปรต้น ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย
 - 3.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
 - 3.1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 3.1.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 3.1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา หรือศิลาสัจจร

- 3.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 - 3.2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - 3.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี
 - 3.2.3 การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท
- 4. ตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 4.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
 - 4.2 ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว
 - 4.2.1 การคมนาคมขนส่ง
 - 4.2.2 ที่พักแรม
 - 4.2.3 ภัตตาคารและร้านอาหาร
 - 4.2.4 ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP
 - 4.2.5 การบริการด้านการท่องเที่ยว
 - 4.2.6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
 - 4.2.7 การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
 - 4.2.8 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์
 - 4.2.9 การจัดบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว
 - 4.3 ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว
 - 4.4 ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว
 - 4.5 ศักยภาพในด้านบริการข้อมูลการท่องเที่ยว
 - 4.6 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 4.7 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการท่องเที่ยว

คำจำกัดความและศัพท์เฉพาะ

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง คุณสมบัติที่แฝงอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้เกิดการพัฒนา หรืออาจทำให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์เห็นได้ชัดเจน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 1095 (ศักยภาพ))

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรีย์ภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ประกอบด้วย 1)การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2)การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3)การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาหรือศิลปะถ้ำ

การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1)การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 2)การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี และ 3)การท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชนบท

องค์ประกอบการท่องเที่ยว หมายถึง ปัจจัยในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว 9 ประการ ได้แก่ 1)การคมนาคม 2)ที่พักแรม 3)ภัตตาคารและร้านอาหาร 4)ร้านขายของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5)การบริการด้านการท่องเที่ยว 6)ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 7)การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว 8)การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 9)การจับบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

กลไกการท่องเที่ยว หมายถึง บทบาทของบุคคลในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว บุคคลดังกล่าวได้แก่ ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินการในด้านการพัฒนาอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สินค้าท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยว กลไกการท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยว ระเบียบกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติด้านการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวประทับใจมีความรู้ความเข้าใจคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และกลับมาเที่ยวซ้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

เทคโนโลยีการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการ (Process or Software)ในการนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อการพัฒนาและการบริการจัดการ การท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับประชาชนและผู้ประกอบการในจังหวัดนครบุรี
2. ชุมชนและผู้ประกอบการได้รับความรู้และเทคโนโลยีเป็นมูลค่าเพิ่มให้กับท้องถิ่นในด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยว
2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว
4. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อประเทศไทยในสภาพที่ยังมีภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจเช่นนี้ รัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศและแถลงนโยบายต่อรัฐสภาไว้ตอนหนึ่งว่า "จะส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจัง เพราะการท่องเที่ยวย่อมนำมาซึ่งรายได้มหาศาลและประเทศไทยก็มีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและโบราณวัตถุและโบราณสถานมากมาย" แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) ก็ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนในชนบท ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนรากหญ้าของประเทศให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ด้วย เพราะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประเทศ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ปี 2546 - 2549 ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สร้างงานให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคตามนโยบายรัฐบาล

2. ส่งเสริมและพัฒนาการค้าเนินงานด้านการตลาดเชิงรุก การเพิ่มตลาดใหม่และตลาดเฉพาะกลุ่ม เพื่อเร่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มีคุณภาพเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งกำหนดจุดขายของประเทศไทย (Positioning Thailand) ให้มีความชัดเจน

3. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับทุกฝ่ายทั้งระดับในประเทศและต่างประเทศ ในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อร่วมกันจัดอุปสรรคทางการท่องเที่ยว และเป็นหนทางก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย

4. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (Driving Force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานและมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้หลักธรรมาภิบาลรวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาด

5. เร่งรัดพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (E-tourism) เพื่อรองรับการทำธุรกรรมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการดำเนินการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการดำเนินงานด้านการตลาดด้วยระบบสารสนเทศ โดยมีกลไกในการควบคุมและป้องกันเพื่อเป็นหลักประกันในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (<http://www.tat.or.th>)

จากนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประเทศไทย ในปี 2547 จังหวัดชลบุรีจึงได้กำหนดเป้าประสงค์ในการเพิ่มรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ร้อยละ 10 ต่อปี โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชีวิตชุมชน โดยมียุทธศาสตร์ (แนวทางการพัฒนา) ประกอบด้วย ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการ และความปลอดภัย ให้มีการฟื้นฟูสภาพแม่น้ำแม่กลอง และแหล่งน้ำอื่นให้เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (Tourism Product) ในรูปของเส้นทางหรือกลุ่มสนใจ และให้มีการส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวรายแดน (สำนักงานจังหวัดชลบุรี, 2546 : 6 - 7)

จะเห็นได้ว่าจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่ง ๓ ประเด็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจของประเทศเพื่อการสร้างและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศไทย จังหวัดชลบุรีมีการกำหนดเป้าหมายเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวไว้ร้อยละ 10 ในปี 2547

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

2.1 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(1) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ยาวนานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลนานที่สุด เป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกิจกรรมหรือรูปแบบหนึ่งทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Sustainable Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) จำแนกเป็น 3 ประเภท

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco - Tourism)

1.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro - Tourism)

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา หรือศิลาสัญจร (Litho - Tourism)

2. การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) จำแนกเป็น 3 ประเภท

2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical - Tourism)

2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism)

2.3 การท่องเที่ยวควิชีวิตชนบท (Rural Tourism or Village Tourism)

(รำไพพรรณ แก้วสุริยะ . 2544 :118 - 119)

(3) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบหลัก 7 ประการคือ

1. เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อ เจ้าของรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ บริษัทท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อการจัดท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวรับผิดชอบต่อตนเองและแหล่งท่องเที่ยว
2. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์ อาจเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีระบบการจัดการรักษาสีงแวดล้อมและการศึกษาให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น
4. เป็นการจัดการที่มีจิตสำนึกต่อการรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. เป็นการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม(ร่วมดำเนินการ ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบ) อย่างเสมอภาคกันโดยสามารถรักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรม (อัตลักษณ์) ท้องถิ่นไว้ได้
6. นักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใดได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น
7. เป้าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

(รำไพพรรณ แก้วสุริยะ . 2544 : 113)

(4) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติที่มีการให้บริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีคาน้ำดื่มหรือบริการข่าวสาร สุขา และที่จำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม มีความปลอดภัย
3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติอย่างน้อยหนึ่งเส้นทาง อาจเป็นแบบไป - กลับ ในเส้นทางเดิมหรือแบบวงรอบ
4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางนั้นเป็นระยะ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่

7. มีมีคฤเทศก์ท้องถิ่นให้บริการนำชม
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น เช่น องค์การชุมชน องค์การภาครัฐ องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน องค์การบริหารท้องถิ่น
9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและบริการให้ได้มาตรฐานสากล
11. ที่พักแรม ต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสีงแวดล้อม (Ecolodge)
(ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดนครบุรี . 2547 : 28-29)

2.2 วาระแห่งชาติเพื่อ "การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน"

2.2.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป็นวาระแห่งชาติ

เหตุผลที่ภาคการท่องเที่ยวมีความสำคัญ และเป็นวาระแห่งชาติ มี 3 ประการ

(1) การท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจเดียวที่สินค้าที่ขายเป็นสาธารณสมบัติของชาติซึ่งมีความหลากหลาย ตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรชีวภาพ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณี สมบัติของชาติเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรที่สามารถหมุนเวียนผลัดกันใช้ แต่การหักวงเอาผลประโยชน์ของคนให้มากที่สุด และการบริหารจัดการแบบแยกส่วนของรัฐในระบบปัจจุบัน ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ลดความหลากหลายและเกิดผลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจทำให้สาธารณสมบัติของชาติไม่ยั่งยืนไปถึงลูกหลาน

(2) การขยายตัวของการท่องเที่ยวไปสู่ชนบท อาจก่อให้เกิดผลทางด้านกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน และผลลบทางสังคม หากชุมชนมิได้เริ่มต้นจากการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและมิได้มีโอกาสในการกำหนด กติกาของวิธีการบริหารและการจัดสรรรายได้ตั้งแต่ต้น

(3) วิสัยทัศน์ของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชาติระยะยาว ซึ่งได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้แก่ "การสร้างเอกลักษณ์ไทยในมาตรฐานสากล ในทุกศักราช 2555" เป้าหมายนี้มิใช่แค่การรักษามรดกท่องเที่ยวให้ยั่งยืนสถาพร แต่ยังคงเป็นความยั่งยืนที่ระดับคุณภาพการท่องเที่ยวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง การทำให้ประเทศไทยเป็น World Class Destination ดังวิสัยทัศน์นี้ จะทำให้ผลประโยชน์ตกกับคนไทยในประเทศทุกคนซึ่งจะได้รับบริการของรัฐในมาตรฐานสากล แต่เป้าหมายนี้จะเป็นจริงได้ต้องมีการยกระดับการบริหารจัดการของรัฐซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึง ทำอากาศยาน กองตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองควบคุมมลพิษไปจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ให้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ให้ความสำคัญชีวิตและ สิ่งแวดล้อมที่ดี และให้มีการจัดการที่สะดวกรวดเร็ว แต่การบริหารของรัฐในปัจจุบัน เป็นการบริหารแบบต่างคนต่างทำทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ไม่มีแผนงาน งบประมาณด้านการท่องเที่ยว และไม่มีติดตามประเมินผลโดยผู้วางนโยบายและผู้บริหารระดับสูง ดังนั้น เป้าหมายที่ตั้งไว้จึงอาจกลายเป็นความฝันที่ยังมีอาจบรรลุได้ เป้าหมายนี้ยังรอคอยแผนปฏิบัติการที่มีการบูรณาการของภาครัฐ และภาคเอกชน

เพื่อให้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวมีความเป็นเอกภาพมีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมและเพื่อให้ผลพวงของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประชาชนเพื่อประชาชนและโดยประชาชนจึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องประกาศ "การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน" ให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนภาคธุรกิจเอกชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมพลังกันอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวของชาติ ให้ยั่งยืนต่อไป

2.2.2 วาระแห่งชาติเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยนโยบายดังต่อไปนี้

- (1) ให้การท่องเที่ยวเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับ
- (2) ให้มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีเอกภาพและบูรณาการเพื่อให้มีการอนุรักษ์มรดกการท่องเที่ยวของชาติเพื่อถ่ายทอดไปยังลูกหลานตลอดไป
- (3) ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการให้การศึกษาแก่เยาวชน เป็นโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชาชน และให้เป็นวิถีทาง ที่ใช้รักษามรดกทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ
- (4) ให้การท่องเที่ยวเป็นวิธีการกระจายโอกาสการจ้างงาน การสร้างรายได้ และกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- (5) ให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ

ยกกระชับมาตรฐานคุณภาพและบริหารจัดการในภาครัฐและภาคเอกชน (<http://www2.tat.or.th>)
กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ทุกคนจักต้องรักษามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้มากที่สุด สามารถใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล โดยมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้าน การเพิ่มรายได้เพิ่มเศรษฐกิจ พัฒนาลังคมและรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนไว้ตลอดกาลโดยประชาชนต้องมีส่วนร่วม

3. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือ แหล่งท่องเที่ยว 2. การบริการท่องเที่ยว และ 3. ตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

3.1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา หรือศิลปะสัญจร) และการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ)

3.2. การบริการท่องเที่ยว ได้แก่ 1. การคมนาคมขนส่ง 2. ที่พัก 3. ร้านอาหารและภัตตาคาร 4. บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 5. ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง 6. การรักษาความปลอดภัย และ 7. กิจกรรมการท่องเที่ยว

3.3. ตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ 1. ตลาดการท่องเที่ยวภายในประเทศ 2. ตลาดการท่องเที่ยวต่างประเทศ 3. การเผยแพร่และโฆษณาทางการตลาด

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวดังกล่าว นำไปสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย 1. นักท่องเที่ยว 2. สถานที่ท่องเที่ยว 3. การคมนาคมขนส่ง 4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ 5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านพิธีการเข้าออกเมือง 6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน 7. การสนับสนุนอื่น ๆ (วรรณ วรภัทรวิษ. 2539 : 19 - 23)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดองค์ประกอบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อังไฉ นิคม จารุมณี . 2544 : 259-263)

1. การคมนาคมขนส่ง
2. ที่พักแรม
3. ภัตตาคารและร้านอาหาร
4. ร้านขายของที่ระลึก
5. การบริการด้านการท่องเที่ยว
6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
7. การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
8. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์
9. การจัดบริการอื่นๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวทาง องค์ประกอบของการท่องเที่ยว 9 ด้านข้างต้นนี้ ไปใช้วิเคราะห์ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวจังหวัดตราบุรี

4. รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยนำเสนอรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

- 4.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.2 ศักยภาพขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
- 4.3 ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว
- 4.4 ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว
- 4.5 ศักยภาพในการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว
- 4.6 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

มนัส ชัยสวัสดิ์ และวัชร ชำนิภา ในทวีป สิริวิทย์ (2547 : 37 - 38) ได้ศึกษาระบบการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตเพื่อทราบศักยภาพของการพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวคุณภาพระดับโลกที่มีความยั่งยืนโดยใช้ตัวชี้วัด 3 ด้าน คือ ด้านนิเวศวิทยาและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ภูเก็ตมีศักยภาพโดยเฉลี่ยของการพัฒนาที่ยั่งยืนและต้องมีการปรับปรุงการประเมินการจัดสรรทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่น พบว่าตั้งแต่รัฐบาลส่วนกลางให้อำนาจในการปกครองตนเองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 งบประมาณจำนวนมากได้รับการจัดสรรไปในภาครัฐภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง กิจกรรมที่สัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะ ความสามารถและความเข้มแข็งของท้องถิ่นได้รับการพิจารณาน้อย

ผลการศึกษา กลุ่มธุรกิจโรงแรมพบว่า ธุรกิจโรงแรมมีส่วนสำคัญในการสร้างงานให้กับท้องถิ่น มีทิศทางที่ดีในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ยิ่งขึ้นในการดำเนินงาน แต่ยังไม่มีการสนับสนุนผู้ค้าปลีกโอกาสในการให้บริการโรงแรมอย่างเพียงพอ

การประเมินผลด้านการนำมาตรการและเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมบริเวณจังหวัดภูเก็ตไปสู่การปฏิบัติ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน(ด้านวิชาการ ด้านทัศนคติของภาคีที่เกี่ยวข้อง ด้านการติดตามและประเมินผลการแก้ไขด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม)

การประเมินศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมและบริบทนักท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวหลักและองค์ประกอบของสถาบัน พบว่าสามารถสร้างศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ โดยมีความพร้อมในด้านการบริการด้านการแพทย์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของ สุขภาพอนามัยที่ดีได้รวมทั้งความพร้อมทางด้านการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรทางด้านการท่องเที่ยวและการบริการ(Tourism and Hospitality)

จากการวิเคราะห์สื่อที่แจกให้กับนักท่องเที่ยวพบว่า เป็นข้อมูลการส่งเสริมการตลาดโดยทั่วไปไม่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นภูเก็ต ที่จะนำไปสู่ การสร้างความเข้าใจที่ตระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น รวมทั้งไม่มีข้อมูลของระเบียบข้อบังคับและกฎหมายที่ นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติ เพื่อเป็นการแนะนำให้นักท่องเที่ยวเคารพต่อกฎหมายและข้อบังคับของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังไม่มีข้อมูลที่ส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวของผู้ค้าปลีก เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ คนกลุ่มน้อย และคนพื้นเมือง เป็นต้น

ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวของภูเก็ตมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความพร้อมในด้านการสร้างศักยภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แต่มีการเสริมเนื้อหาของสื่อในด้านระเบียบข้อบังคับที่นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติและข้อมูลที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่น

4.2 ศักยภาพขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ ในทวีป สิริวิทย์ (2547 : 56 - 57) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวชนบท : จังหวัดภูเก็ตมีปัญหาและข้อเสนอแนะดังนี้

(1) ปัญหาด้านการบริการโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยวได้แก่

1.1 การขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่ออุปโภค บริโภค

- 1.2 ไทรสิททิโนแหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก
- 1.3 ปัญหาจากโครงข่ายถนนที่กระจายสู่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก
- 1.4 ปัญหาจากการไม่มีท่าเทียบเรือที่มีมาตรฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
- 1.5 ปัญหาการขยายเส้นทางทางขนส่งทางอากาศไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด
- (2) ปัญหาด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว
 - 2.1 แหล่งท่องเที่ยวหลักบางแห่งอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ขาดการดูแลรักษาและอนุรักษ์
 - 2.2 สิ่งก่อสร้างและสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ขาดเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นสำคัญของจังหวัด
 - 2.3 ขาดระบบการบำบัดน้ำเสียที่สมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งชุมชนของจังหวัด
 - 2.4 ไม่มีที่ทิ้งขยะและระบบการกำจัดขยะที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งชุมชน ของจังหวัด
 - 2.5 ทรัพยากรได้ทะเลที่สำคัญของจังหวัดบางแหล่ง เช่น ปะการังถูกทำลาย
- (3) ปัญหาด้านการประสานการปฏิบัติงานการท่องเที่ยว
 - 3.1 ขาดกลไกประสานการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจึงขาดเอกภาพด้านเป้าหมายค่าเป้าหมายในเรื่องพื้นที่และกิจกรรมทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดความสมบูรณ์ที่พร้อมจะรองรับนักท่องเที่ยว
 - 3.2 ขาดการจัดทำแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรต่างๆ ที่ได้มีการพัฒนาไปแล้วให้คงสภาพได้อย่างต่อเนื่อง
 - 3.3 ขาดระบบควบคุมด้านผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยว
 - 3.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ทันสมัยและรื้อจำกัดทำให้มีการบุกรุกสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการใช้กฎหมายยังไม่จริงจัง และรัดกุมเพียงพอ
 - 3.5 ขาดอัตราค่าสิ่งจ้ำพนักที่ระบบงบประมาณในการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม
- (4) ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
 - 4.1 การอพยพของประชาชนด้านแรงงานข้ามกในจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มสูงขึ้น
 - 4.2 อุบัติเหตุจากกรจราจรในเมืองภูเก็ต
 - 4.3 ขาดอัตราค่าสิ่งจ้ำพนักที่ตำรวจ
 - 4.4 ปัญหาด้านยาเสพติด
- 5) ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ควรพิจารณาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวนั้นว่ามีความต้องการให้พัฒนารูปแบบใดหรือให้ได้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด

ทั้งนี้ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.2 การพิจารณาถึงอำนาจความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่เห็นว่าสิ่งอำนวยความสะดวกใดบ้างที่
ต้องการขึ้นเพื่อรองรับกับปริมาณนักท่องเที่ยว

5.3 การพิจารณาถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว

5.4 การพิจารณาถึงความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว นั้นว่าสามารถรองรับ
นักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด

5.5 การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

5.6 การพิจารณาถึงศึกษาจากความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้งภายในและต่างประเทศที่มี
ลักษณะของกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบ

ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นปัญหาของภูเก็ตในด้าน แหล่งท่องเที่ยว (น้ำสะอาด ถนน
โทรศัพท์) โครงสร้างพื้นฐาน (แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม การกำจัดขยะ สภาพแวดล้อม) กลไกการท่องเที่ยว
(ขาดกำลังคน ขาดแผนงาน ขาดการประสานงานระหว่างภาครัฐ - เอกชน และการบังคับใช้กฎหมาย) และ
ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

4.3 ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว

มณเฑียร ชัยสวัสดิ์ และวัชร ชานินา ในทวีป สิริวิกรม (2547 : 38 - 39) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ
กลไกการท่องเที่ยว ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวดังนี้

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทต่างๆ ไม่ได้ทำงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อนำไปสู่
การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ยังไม่มีหน่วยงานประสานการทำงานขององค์การปกครองท้องถิ่นเหล่านี้เพื่อ
ให้ภาพรวมของการทำงานเป็นหนึ่งเดียวกัน พนักงานขององค์การปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลยังขาดเจ้าหน้าที่ที่
จะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายตามกฎหมาย อีกทั้งยังขาดทักษะและความสามารถที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางกลุ่มมีความเข้าใจและรับรู้ถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพหรือ
มีความยั่งยืนแตกต่างกัน จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดทดลองการบริหารงานแบบบูรณาการ แต่ผู้ว่าราชการจังหวัด
ภูเก็ต อาจไม่มีอำนาจที่แท้จริงในการบริหารงานอย่างเต็มที่ เพราะอำนาจสั่งการบางหน่วยงานอยู่ที่ส่วนกลาง
นอกจากนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดยังได้รับมอบหมายให้สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากนโยบายอย่างอื่น
เช่นเดียวกัน ททท. และสมาคมการท่องเที่ยวต่างๆของจังหวัดภูเก็ตพยายามอย่างหนัก ในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว
ซึ่งมีความขัดแย้งกับแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นคุณภาพของนักท่องเที่ยวที่ใช้จ่าย
มากขึ้นและอยู่กันวันสั้น หรือการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ แต่การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นงานการตลาด

3. เกาะภูเก็ตได้รับการควบคุมโดยประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
เรื่องการกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2540 ซึ่งมาตรการ
ควบคุมที่กำหนดเป็นไปตามหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติขาดการควบคุมและ

การบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารและการจัดการคือ การนำมาตรการกำหนดเขตพื้นที่ และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมบริเวณจังหวัดภูเก็ตไปสู่การปฏิบัติและบังคับใช้ขาดองค์การบริหารและการจัดการ มารองรับ ทำให้ทุกหน่วยงานปฏิเสธความรับผิดชอบ

4. ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมขีดการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่นในปี 2544 จำนวนโรงแรมและห้องพักในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 344 แห่งเป็น 509 แห่ง และ จำนวนห้องพักเพิ่มขึ้นจาก 19,574 ห้องเป็น 26,681 ห้อง ในระยะเวลาเดียวกัน หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.96 และ ร้อยละ 36.30 ตามลำดับ

สุทธิธิ สุชาติ และคณะ ใน สิทธิ สืบผล (2546 : 171 - 173) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย เรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตกลุ่มแม่เฒ่าวง ไร่ดังต่อไปนี้

1. ชาวบ้านอยู่ร่วมกับระบบนิเวศป่าในเขตกลุ่มแม่เฒ่าวง หรือพื้นที่อื่นๆ ของภาคเหนือมากกว่า 100 ปี หรือก่อนที่จะมีกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับ พ.ร.บ.รักษาป่า พ.ศ. 2456 ดังนั้นรัฐบาลควรเคารพในสิทธิพื้นฐาน ของประชาชนในการถือครองพื้นที่ ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมและไม่กระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่รอบในการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างแบ่งปันและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. ชาวบ้านอยู่ร่วมกับระบบนิเวศป่าและรักษาระบบนิเวศ ซึ่งมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบอย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน แนวทางดังกล่าว

3. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ควรใช้ตัวแทนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ในปัจจุบันการวางแผน การท่องเที่ยวดำเนินการเฉพาะภาคราชการตัวแทนภาคเอกชนด้านการโรงแรม การท่องเที่ยว การขนส่ง ฯลฯ ล้วนแต่เป็นนายทุน บุคคลผู้ร่ำรวย ดังนั้นควรใช้ตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมวางแผนการท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของส่วนรวม ถ้าเกิดผลเสียหายนั้กระทบต่อส่วนรวม ขณะที่ผลประโยชน์ส่วนใหญ่ ตกอยู่กับผู้ประกอบการซึ่งเป็นคนส่วนน้อย

4. นักวิจัยและชาวบ้านร่วมกันสร้างชุดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกำหนดคราคาได้ หมายความว่า ร่วมกันสร้างผลิตภัณฑ์และราคา การจัดการทางจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขาย ต้องได้รับความร่วมมือ และสนับสนุนจากหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การจัดทำเว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ทั้งคนร่ำรวยและคนยากจน ทั้งนี้เพราะทรัพยากรการ ท่องเที่ยวเป็นสมบัติของส่วนรวม

5. ต้องจัดหน่วยงานกลาง ทำหน้าที่ปรับความเข้าใจ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่อง การตลาดการท่องเที่ยว และสิทธิของชุมชนในเขตพื้นที่ท่องเที่ยว

4.4 ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว

สมชาย เศรษฐมณฑน์ และภัทรพร สร้อยทอง ในทวีป ศิริวัณณิ (2547 : 81 - 57) ได้ศึกษาการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกโดยกำหนดองค์ประกอบของมาตรฐานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 องค์ประกอบ คือ

1. เอกลักษณ์และความโดดเด่นของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม (มี 3 ตัวบ่งชี้)
2. การให้การศึกษแก่นักท่องเที่ยว (การสร้างนักท่องเที่ยวคุณภาพ) (มี 8 ตัวบ่งชี้)
3. การบริหารและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยหลักการอนุรักษ์ (มี 24 ตัวบ่งชี้)
4. การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (มี 5 ตัวบ่งชี้)

ผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. หากนำแบบจำลองที่ปรับปรุงแล้วไปทำวิจัยกับอุทยานแห่งชาติที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในแต่ละภาคของประเทศไทย นำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาแบบจำลองให้ดีขึ้น สามารถใช้เป็นมาตรฐานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆได้
2. นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไปท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก ควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับรู้ข้อมูลทางสารทางด้านคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม ทั้งขณะที่ยังนักท่องเที่ยวอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติและนอกเขตอุทยานแห่งชาติ เพื่อสร้างนักท่องเที่ยวคุณภาพเชิงนิเวศให้มากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ที่อยู่ในความดูแลของ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการสำรวจสถิตินักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

พรชัย ปรินาญญา ใน สินธุ์ สโรบล (2546 : 240 - 241) ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนดังนี้

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน และมีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ชาวบ้านควรเข้าถึงทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการจัดทรัพยากรท่องเที่ยวของท้องถิ่นโดยตรง รวมทั้งร่วมมือกับวิทยากรที่มีอยู่ให้เป็นเมรคของคนรุ่นลูกหลานและรุ่นต่อไป อาทิ การรักษาป่าต้นน้ำไว้ให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชนและเป็นฐานสนับสนุนการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลักของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ต้นน้ำเจ้าใจว่าฐานทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อวิถีการผลิต ชุมชนควรมีกฎระเบียบสำหรับเป็นมาตรการในการอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้ที่ชัดเจน โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการทุกขั้นตอน อีกทั้งมีการออกกฎระเบียบร่วมกันให้มีผลบังคับใช้ในชุมชน สามารถปฏิบัติได้จริงเช่นเดียวกับการออกกฎเกณฑ์การจัดการป่าชุมชน

พรชัย ปริชาปัญญา ได้ให้ข้อเสนอแนะด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนในการจัดการ การท่องเที่ยวดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ที่จัดการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้าน สามารถนำความรู้ไปสู่ การดำเนินการบังคับใช้โดยการนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่อันได้แก่ น้ำตก พืชพรรณไม้ในป่าและรวมทั้งวัฒนธรรมประเพณีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน

2. การศึกษาธรรมชาติและภูมิปัญญาของพื้นที่ ทำให้ทราบศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว ในด้านใด และมากน้อยเพียงใด บางชุมชนอาจมีเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ บางชุมชนมีข้อเด่นในด้าน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งล้วนเอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนทั้งสิ้น อีกทั้งช่วย ใต้ประชากรในชุมชนเข้าถึงทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน มีการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิม รวมทั้งการถ่ายโอน ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน

3. ในการนำทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ ควรประเมินระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ ช่วยกันค้นหาข้อดี - ข้อเสีย และผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมทั้งค้นหาศักยภาพของชุมชนในการ พัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้มีการแสวงหาทางเลือกในการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเหมาะสม กับบริบทของชุมชน โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับ ของธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าว การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มาใช้เป็นฐานในการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิด การจัดการอย่างยั่งยืนและการนุเคราะห์พัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครอง ด้านสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติในพื้นที่ เป็นรูปแบบของการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. การจัดการในรูปแบบดังกล่าว นอกจากจะให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ในท้องถิ่นแล้ว ยังช่วยให้มีการกระจายอำนาจการจัดการทรัพยากร นำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มากใช้อย่าง เหมาะสมกับพื้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

5. การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นกระบวนการ พัฒนาที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกัน นำไปสู่เวทีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเวทีเชื่อมประสานความเข้าใจระหว่างคนต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความที่เอื้อซึ่งกันและกัน และร่วมกัน แก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง

สินธุ์ สโรบล และอุตร รัชต์บัณฑิต (2546 : 247) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว เจริญนครไว้ 6 ประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ 2) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) เพื่อพัฒนาการตลาด 4) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูล 5) เพื่อร่วมกันสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวเจริญนคร 6) เพื่อสร้างความเป็นธรรมและ ความสมดุลระหว่างผู้จัดการท่องเที่ยวและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

สุภาวดี มีสิทธิและคณะ ไบสิเนส รีโบล (2546 : 184 - 189) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชนแม่ละนา อำเภอบางระจัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่ง คือ การเตรียมความพร้อมของชุมชนให้มีขีดความสามารถในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้ ชาวบ้านชุมชนที่เข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหาแนวทางการจัดการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การสร้างความเข้าใจของทุกภาคและการอบรมเทคนิคการสื่อความหมายธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ และมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

2. ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประชุมเตรียมความพร้อม การแสวงหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสม การจัดการเรื่องการเงิน รวมทั้งประเด็นทางเลือกของแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่เสนอให้มีการก่อตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวขึ้น หรือจะใช้วิธีให้แต่ละหมู่บ้านจัดการกันเองโดยไม่ต้องผ่านศูนย์กลางการท่องเที่ยว

3. ด้านการจัดการของชุมชน ชาวบ้านได้ก่อตั้งกลุ่มผู้นำเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวมีชาวบ้านผู้ชำนาญนำเที่ยวแตกต่างกัน มีการปรับปรุงถนนไปยังถ้ำ และทำบันไดขึ้นไปยังถ้ำ รวมทั้งมีเกสท์เฮาส์ให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในหมู่บ้าน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว มีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน เพื่อร่วมกันจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยมีการสร้างศักยภาพชุมชน ในด้านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการจัดการของชุมชน

4.5 ศักยภาพในการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว

หนึ่งพิชญ์ ขอนกลาง ในทวีป ศิริวัฒน์ (2547 : 76-77) ได้ศึกษาสถานการณ์และกระบวนการการใช้สื่อเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า

1.หน่วยงานที่ผลิต ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เขต 1 - 2

2.สื่อเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สื่อมวลชน (เช่น รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ นิตยสาร ไปสเตอร์ แผ่นพับ) สื่อกิจกรรม สื่อบุคคล และสื่ออินเทอร์เน็ต

3.วัตถุประสงค์ เพื่อให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมายทั่วไป

4.ปัญหาจากสื่อ ได้แก่ 1) ปัญหาจากสื่อโทรทัศน์ คือการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวซ้ำ ๆ 2) ปัญหาจากสื่อวิทยุ คือ มีเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอที่ขาดความน่าสนใจ 3) ปัญหาจากสื่อ นิตยสาร ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างมีจำนวนน้อยกว่าภาคอื่นๆ 4) ปัญหาจากสื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ ไปสเตอร์และแผ่นพับ พบว่า ยังมีข้อมูลที่นักท่องเที่ยวต้องการไม่ครบถ้วน และภาพที่ปรากฏไม่สอดคล้อง กับภาพที่เป็นจริงในแหล่งท่องเที่ยว 5) ปัญหาจากสื่อกิจกรรม คือ กิจกรรมยังขาดความเป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ของตน

6) ปัญหาจากสื่อบุคคล คือ บุคคลไม่มีบทบาทเท่าที่ควรในการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว 7) ปัญหาจากสื่ออินเทอร์เน็ต คือ การเข้าถึงร้านและเนื้อหาและภาพขาดความน่าสนใจ

5. ปัญหาการใช้สื่อ

5.1 ปัญหาด้านผู้ส่งสาร หน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญคือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้ความสำคัญต่อภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างน้อยกว่าภูมิภาคอื่นๆ พบว่า สัดส่วนของการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างผ่านสื่อ และงบประมาณที่จัดสรรสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างยังมีจำนวนน้อยกว่าภูมิภาคอื่น นอกจากนั้น หน่วยงาน ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างยังให้ความสำคัญ เข้าร่วมการจัดกิจกรรมการเสนอขายพื้นที่ดังกล่าวไม่มากเท่าที่ควร แม้จะได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว

5.2 ปัญหาด้านช่องทางกระจายข่าวสาร สื่อยังคงไม่กระจายไปตามแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่สำคัญอื่น เช่น สถานีรถไฟ สถานีวัดโดยสาร โรงแรม ส่วนใหญ่พบที่แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลที่ไม่เพียงพอ รวมถึงจำนวนของสื่อยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และจุดที่แพร่กระจายสื่อยังไม่เหมาะสม

5.3 ปัญหาด้านเนื้อหาและจำนวนของสื่อ ได้แก่

- 1) เนื้อหาของสื่อบางประเภท เช่น สื่อนิตยสาร แผ่นพับ คู่มือนักท่องเที่ยว ยังไม่ชัดเจน ให้ข้อมูลที่คลุมเครือ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางกรท่องเที่ยว
- 2) รูปแบบของสื่อขาดความน่าสนใจ เนื่องจากหน่วยงานส่วนภูมิภาคบางแห่งผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วยภาพขาวดำเนื่องจากมีงบประมาณจำกัด
- 3) สื่อแผ่นพับบางประเภท มีขนาดใหญ่ ยากต่อการพกพา
- 4) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในสื่อเฉพาะกิจ ไม่ชัดเจนเพียงพอ โดยเฉพาะรายละเอียดของเส้นทางกรท่องเที่ยว และแผนที่ ซึ่งกำหนดเส้นทางไม่ชัดเจน ทำให้เป็นปัญหาสำหรับนักเดินทางโดยธรรมชาติต่างประเทศที่นิยมใช้แผนที่เป็นเครื่องมือในการเดินทาง
- 5) สื่อมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะสื่อที่ประจำอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยว สื่อที่เป็นภาษาอังกฤษ และสื่อที่ผลิตโดยหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค
- 6) สื่อนำเสนอมีเนื้อหากว้างเกินไป ไม่เฉพาะเจาะจง
- 7) ข้อมูลที่ปรากฏในสื่อเฉพาะกิจ สื่อนิตยสาร และสื่ออินเทอร์เน็ต ไม่ทันสมัย
- 8) ปัญหาจากสื่อบุคคล ได้แก่ สื่อบุคคลขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สื่อบุคคลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว สื่อบุคคลขาดจิตสำนึกในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5.4 ปัญหาจากคุณสมบัติของสื่อ เช่น อินเทอร์เน็ต มีปัญหาด้านความล่าช้าในการเข้าถึงความไม่ทันสมัยและข้อมูลไม่น่าสนใจ

6. สื่อที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

- 6.1 สื่อบุคคล คือ ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว สามารถให้ข้อมูลได้ชัดเจน เป็นที่เชื่อถือของกลุ่มเป้าหมายสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้
- 6.2 สื่อโทรทัศน์ การนำเสนอเอกลักษณ์ให้ชัดเจน และเพิ่มเนื้อหาได้มาก การใช้สื่อโทรทัศน์ในการสร้างความน่าสนใจและเปลี่ยนแปลงลักษณะใหม่
- 6.3 สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ สื่อแผ่นพับ และคู่มือแนะนำเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อสื่อที่มีข้อมูลมากและมีรายละเอียดหลากหลายและการนำเสนอที่ต่อเนื่องและนำไปเผยแพร่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งสถานที่สำคัญ เช่น สถานีรถไฟ โรงแรม ร้านอาหาร
- 6.4 อินเทอร์เน็ต การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นแหล่งข้อมูลของอินเทอร์เน็ตที่สำคัญที่สุด จึงควรพัฒนาเว็บไซต์ให้เป็นแหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวจะแสวงหาข้อมูลได้ง่าย และรวดเร็ว
- 6.5 สื่อกิจกรรม เอกลักษณ์ของสื่อกิจกรรมสามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้ดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างซึ่งมีกิจกรรมจำนวนมากแต่ไม่ได้รับการบรรจุเข้าไปในปฏิทินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- 6.6 สื่อวิทยุ ได้รับความสนใจน้อยที่สุด รวมทั้งนักท่องเที่ยวไม่ให้ความสนใจเปิดรับมากนัก ดังนั้นสื่อดังกล่าวจึงอาจไม่เหมาะสมกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ผลการวิจัยนี้ระบุว่าสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวมากที่สุดคือสื่อบุคคล ได้แก่คำบอกเล่าแบบปากต่อปาก ของผู้ที่เคยเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้ว

มัส ชัยสวัสดิ์ และวีริณดา ไชยวิป ศิริวิทย์ (2547 : 40 - 41) ได้เสนอแนะการใช้สื่อสารสนเทศสำหรับนักท่องเที่ยวว่า จะต้องให้นักท่องเที่ยวทราบทั้งก่อนมาถึงแหล่งท่องเที่ยวและมีอยู่แล้ว สาธิตนำเสนอประกอบด้วยสภาพทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว ประวัติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เครื่องอำนวยความสะดวกและบริการ (รวมทั้งค่าบริการ) ตารางการเดินทางของการคมนาคมแบบต่างๆ แหล่งชื่อของ โรงพยาบาล บริการติดต่อสื่อสาร สถานดูตหรือสถาน กงสุลประเทศต่างๆ และสถาบันทางศาสนา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการแจ้งนักท่องเที่ยวถึงวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกายและกฎเกณฑ์ความประพฤติและปัญหาความปลอดภัยที่นักท่องเที่ยวต้องระวัง

4.6 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สมชาย เลียงพรพรรณ ใน ทวีป สิริวิทย์ (2547 : 76 - 77) ได้ศึกษาศักยภาพของแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในบริเวณทะเลสาบสงขลา พบความต้องการและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ขยายถนนหรือซ่อมแซมพื้นผิวถนนให้เรียบ การมีป้ายชี้ทางที่มีข้อมูลชื่อแหล่งท่องเที่ยว ทิศทาง และระยะทางชัดเจน และให้มีพาหนะรับจ้างที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีที่นั่งที่จอดรถ และจัดระเบียบที่จอดรถให้ชัดเจน เพิ่มที่พักผ่อนให้ทั่วถึงและเพียงพอ บางแหล่งควรจัดให้มีสถานที่ละหมาดชาวมุสลิม โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนห้องน้ำ และแยกเป็นห้องน้ำชาย หญิง และพระภิกษุชัดเจน ซ่อมแซมและรักษาความสะอาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ตลอดเวลา การเพิ่มที่พักรับรองหรือปรับปรุงที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น การจัดให้มีหรือเพิ่มจำนวนร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของที่ระลึกที่มีคุณภาพดี และราคายุติธรรม ในบางแหล่งที่มี นักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ควรจัดให้มีร้านอาหารอิสลามด้วย และส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นนำผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นมาจำหน่าย การเพิ่มแสงสว่าง จุดบริการน้ำอุปโภคบริโภค และโทรศัพท์สาธารณะให้ทั่วถึง เพียงพอ และใช้การได้ตลอดเวลา ในทุกแหล่งควรต้องมีหรือเพิ่มมาตรการดูแลรักษา ความปลอดภัยที่ดีให้นักท่องเที่ยว
3. ด้านคุณค่า ความสำคัญและการดูแลรักษาสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว ควรรักษาสภาพธรรมชาติดั้งเดิมไว้ ปกุกต้นไม้เพิ่มขึ้น ดูแลรักษาความสะอาดและประชาสัมพันธ์ให้เห็นความสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ธรรมชาติไว้
4. ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการดูแลรักษาสภาพทิวทัศน์ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี การมีวิทยากร ป้ายความรู้ นิทรรศการ มุมพินิจทัศน์ หรือกิจกรรมการแสดงที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ พื้นฟู โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นไว้ และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของด้านนี้
5. ด้านการต้อนรับของประชาชนในท้องถิ่น การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี สามารถให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และช่วยดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวได้ ช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือบริการนักท่องเที่ยว
6. ด้านการจัดการการท่องเที่ยว ความมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว วิทยากร ป้ายสื่อความหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ฐานความรู้ มุมพินิจทัศน์ ห้องสมุด จุดหรือหอชมวิว เส้นทาง การศึกษาธรรมชาติ ความมีกฎ ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ดูแลให้มีการปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด และควรสนับสนุนให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่น ที่มีความรู้ชำนาญจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เช่น ความสะดวกในการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม คุณค่า และความสำคัญ การตอบรับของคนในท้องถิ่น และการให้การศึกษ

7. ด้านแนวโน้มในการกลับมาท่องเที่ยว ส่วนเมกานักท่องเที่ยวจะกลับมาท่องเที่ยวแหล่งเดิมอีก เนื่องจากประทับใจในความเป็นธรรมชาติ มีวิวทัศนียภาพ สงบ ร่มรื่น มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความสวยงามและมีคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรม มีการคมนาคมที่สะดวกและปลอดภัย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เสนอให้พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบทะเลสาบสงขลา โดยให้คงรักษาความเป็นธรรมชาติเดิมไว้ ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ร่มรื่น และมีการคมนาคมที่สะดวกปลอดภัย และเชื่อมต่อถึงกัน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวรอบทะเลสาบสงขลาที่นักท่องเที่ยวรู้จัก ได้แก่สถาบันทักษิณคดีศึกษา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย หาดสมิหลา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ สวนป่าเปรม เกาะยอ หาดแสนสุขลำปำ เขาน้อย สวนสองทะเล (แหลมสนอ่อน)

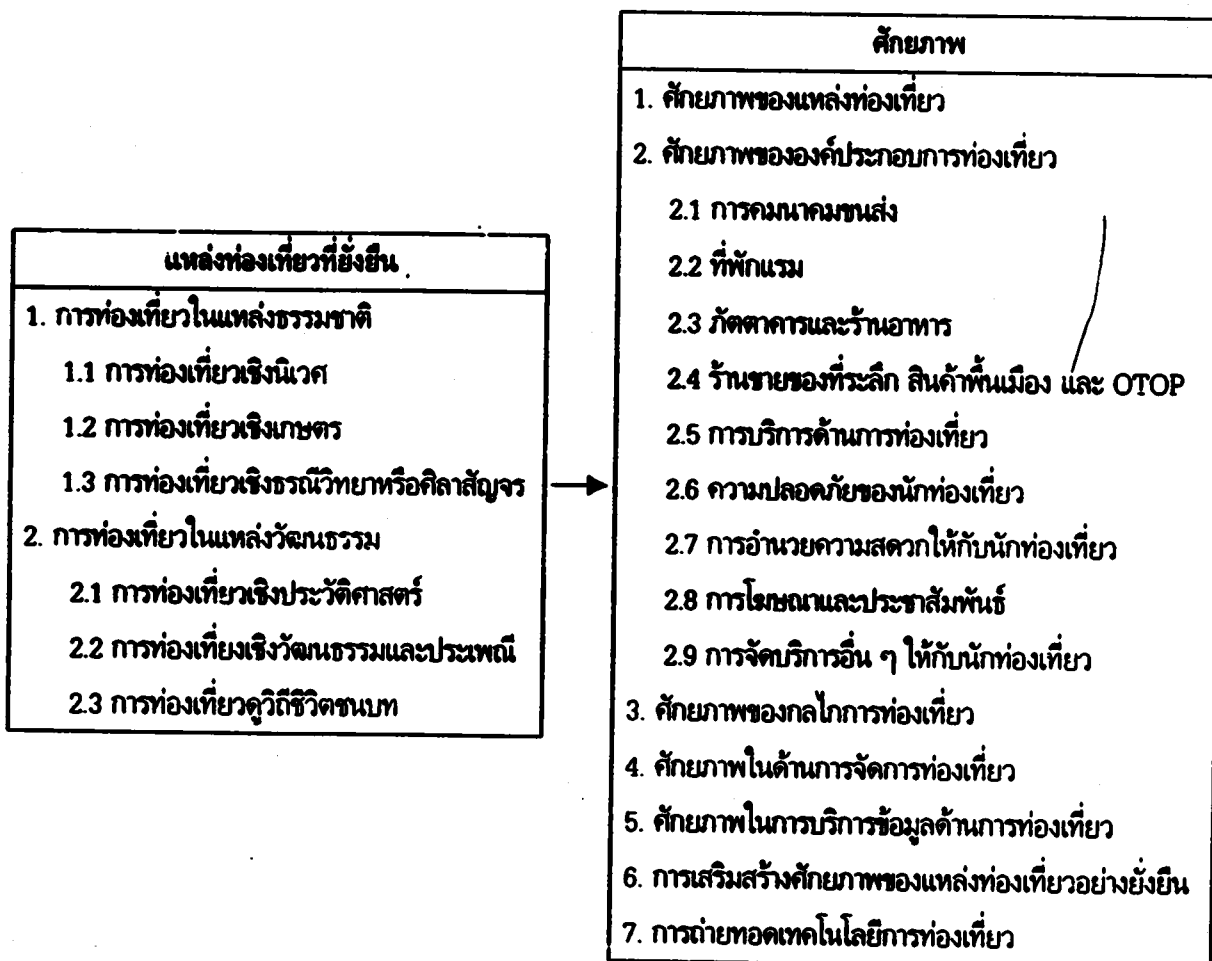
สมชาย เลียงพิพรพรรณ ได้ให้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามหลักการและปรัชญาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยเคร่งครัด ซึ่งจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมไว้ได้
2. การวางแผน การพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบจำเป็นต้องนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่น
3. การให้การศึกษ่า และการสื่อความหมายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นโดยเร็ว เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าความเป็นเพียงแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น
4. ต้องเปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา หรือการจัดการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว
5. คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่จะต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

ผลการวิจัยดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว คุณค่าทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

5. กรอบแนวคิดของการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่
 - 1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในทุกอำเภอและกิ่งอำเภอ ของจังหวัดตราดบุรี
 - 1.2 ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) จากผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย
 - 1.1 การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ
 - 1.1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 1.1.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 1.1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา หรือศิลปะสัญจร
 - 1.2 การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม
 - 1.2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - 1.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี
 - 1.2.3 การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - 2.1 ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว ได้แก่
 - (1) การคมนาคมขนส่ง
 - (2) ที่พักแรม
 - (3) ภัตตาคารและร้านอาหาร
 - (4) ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP
 - (5) การบริการด้านการท่องเที่ยว
 - (6) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

(7) การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว

(8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

(9) การจัดบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

2.3 ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว

2.4 ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว

2.5 ศักยภาพในการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

2.6 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.7 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) มี 5 ระดับคือ สูงมาก (5) สูง (4) ปานกลาง (3) ต่ำ (2) และต่ำที่สุด (1)
2. แบบสัมภาษณ์ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว
3. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ร่วมกับชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร รายงานการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และจาก Internet
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ดังนี้
 - 2.1 ใช้แบบสอบถามศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปสำรวจข้อมูลจากผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ในการประชุมผู้นำส่วนราชการ ประจำเดือนของอำเภอ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว
 - 2.2 ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.1 จากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ Internet
 - 1.2 จากแบบสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
 - 1.3 จากการสัมภาษณ์ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การถ่ายทอดเทคโนโลยี

1. การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ยุวมัคคุเทศก์ ในจังหวัดนครบุรี
2. การจัดสัมมนาเสนอผลการศึกษาต่อท้องถิ่น และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4
ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากเอกสารและหลักฐาน ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร รายงานการวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และ Internet
2. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ในการประชุมผู้นำส่วนท้องถิ่น
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำส่วนท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว
4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ผลการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2547 ถึงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2548 โดยออกพื้นที่วิจัย จำนวน 35 ครั้ง (รายละเอียดในภาคผนวก 3)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งคณะผู้วิจัยนำไปแจกให้ผู้ตอบและรอรับคืนด้วยตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำส่วนท้องถิ่น ซึ่งเข้าร่วมประชุมผู้นำส่วนท้องถิ่นรายเดือน ณ ที่ว่าการอำเภอ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ปรากฏว่าแบบสอบถามที่แจกจำนวน 3,000 ชุด ได้รับคืนมา 1,800 ชุด หรือคิดเป็นร้อยละ 60.0 ซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรที่เพียงพอในการวิจัยครั้งนี้ (รายละเอียดในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนแบบสอบถามที่แจกและได้รับคืน จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนที่แจก	จำนวนที่ได้รับคืน	ร้อยละ	หมายเหตุ
1. อำเภอเมืองราชบุรี	400	192	48.00	
2. อำเภอจอมบึง	400	327	81.75	
3. อำเภอดำเนินสะดวก	200	51	25.50	
4. อำเภอบางแพ	200	63	31.50	
5. อำเภอบ้านโป่ง	300	258	86.00	
6. อำเภอปากท่อ	300	204	68.00	
7. อำเภอโพธาราม	300	165	55.00	
8. อำเภอวัดเพลง	300	126	42.00	
9. อำเภอสวนผึ้ง	300	222	74.00	
10. กิ่งอำเภอบ้านคา	300	192	64.00	
รวม	3,000	1,800	60.00	

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและปัญหาการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี
ปัญหา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับใด

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว จำแนกเป็น 9 องค์ประกอบ คือ
 - (1) การคมนาคมขนส่ง
 - (2) ที่พักแรม
 - (3) ภัตตาคารและร้านอาหาร
 - (4) ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP
 - (5) การบริการด้านการท่องเที่ยว
 - (6) ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
 - (7) การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว
 - (8) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์
 - (9) การจัดบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว
- 1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว
- 1.4 การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว
- 1.5 การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อดำหนดองค์ความรู้ที่ตอบสนองความต้องการด้านการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ
ปัญหา การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรีควรจะดำเนินการอย่างไร

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 2.1 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการในการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว

การนำเสนอผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

ปัญหา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับใด

ผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ 9 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ในภาคผนวกที่ 1 ซึ่งเห็นว่า จังหวัดราชบุรี มีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 112 แห่ง ซึ่งจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา และศิลปะ) จำนวน 36 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยววิถีชีวิตชุมชน) จำนวน 76 แห่ง

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี กระจายทั้ง 10 อำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 5 แห่งของจังหวัดราชบุรี กระจายอยู่ใน 4 อำเภอ ได้แก่

1. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก (ติระดับโลก)	อำเภอดำเนินสะดวก
2. หนองใหญ่วัดขนอน	อำเภอโพธาราม
3. ถ้ำคูหาสวรรค์ที่เขาร่องพราน	อำเภอโพธาราม
4. พระปฐมภักดีมหาธาตุวิหาร	อำเภอเมืองราชบุรี
5. สวนผึ้ง ราชินีแห่งดินแดนตะวันตก	อำเภอสวนผึ้ง

การกระจายของแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวช่วยเสริมให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทั่วถึงในหลายพื้นที่ เมื่อมีการท่องเที่ยวหรือกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กระจายอยู่ในแต่ละท้องถิ่น เป็นดัชนีชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ในทุกพื้นที่ในทุกฤดูกาล และสามารถไปท่องเที่ยวซ้ำได้หลายครั้ง โดยไม่เบื่อ

ในการตอบปัญหา ศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับใด จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว รายละเอียดในตารางที่ 2

หอสมุดแห่งชาติ

ตารางที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามอำเภอ

ข้อ	อำเภอ	ระดับ					จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
1	อำเภอเมืองราชบุรี	41	87	50	8	6	192	3.8	สูง
2	อำเภอจอมบึง	34	88	174	22	9	327	3.4	ปานกลาง
3	อำเภอดำเนินสะดวก	10	24	11	4	2	51	3.7	สูง
4	อำเภอบางแพ	8	16	23	11	5	63	3.2	ปานกลาง
5	อำเภอบ้านโป่ง	10	74	134	29	11	258	3.2	ปานกลาง
6	อำเภอปากท่อ	14	92	76	12	10	204	3.4	ปานกลาง
7	อำเภอโพธาราม	31	68	48	11	7	165	3.6	สูง
8	อำเภอวัดเพลง	12	34	39	32	9	126	3.1	ปานกลาง
9	อำเภอสวนผึ้ง	45	97	67	9	4	222	3.8	สูง
10	กิ่งอำเภอบ้านคา	13	82	80	11	6	192	3.4	ปานกลาง
รวม		218	662	702	149	69	1,800	3.5	สูง

ข้อมูลในตารางที่ 2 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองฯ (ค่าเฉลี่ย 3.8) อำเภอสวนผึ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.8) อำเภอดำเนินสะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.7) อำเภอโพธาราม (ค่าเฉลี่ย 3.6) และในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 3.5) ส่วนอีก 6 อำเภอ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ อำเภอจอมบึง (ค่าเฉลี่ย 3.4) อำเภอปากท่อ (ค่าเฉลี่ย 3.4) กิ่งอำเภอบ้านคา (ค่าเฉลี่ย 3.4) อำเภอบางแพ (ค่าเฉลี่ย 3.2) อำเภอบ้านโป่ง (ค่าเฉลี่ย 3.2) และอำเภอวัดเพลง (ค่าเฉลี่ย 3.1)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับสูง

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว

องค์ประกอบทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1. การคมนาคมขนส่ง 2. ที่พักแรม 3. ภัตตาคารและร้านอาหาร 4. ร้านขายของที่ระลึก สินค้าหัตถกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) 5. การบริการด้านการท่องเที่ยว 6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 7. การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว 8. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และ 9. การจัดการบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว รายละเอียดในภาคผนวกที่ 2 (ตารางที่ 2.1 - 2.12) พบว่า

1. การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี สามารถเดินทางเข้าสู่อำเภอเมืองฯ และ ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวโดยใช้พาหนะดังนี้ คือ รถยนต์ รถโดยสารประจำทาง รถไฟ และบริการขนส่งอื่นๆ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ รถสามล้อ และเรือจ้าง (ภาคผนวกที่ 2)

2. ที่พักแรม

จากข้อมูลในภาคผนวกที่ 2 (ตารางที่ 2.1) พบว่า จังหวัดราชบุรีมีที่พักแรมกระจาย อยู่ทุกอำเภอ ยกเว้นกิ่งอำเภอบ้านคา ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจหาที่พักแรมที่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวได้จากอำเภอ สวนหนึ่ง หรืออำเภออื่น ๆ

3. ภัตตาคารและร้านอาหาร

จากข้อมูลในภาคผนวกที่ 2 (ตารางที่ 2.2) พบว่า มีภัตตาคารและร้านอาหารให้บริการ นักท่องเที่ยวกระจายอยู่ทุกอำเภอ ยกเว้น อำเภอวัดเพลงและกิ่งอำเภอบ้านคา แต่นักท่องเที่ยวอาจใช้บริการ ได้จากอำเภอใกล้เคียง หรือร้านอาหารขนาดเล็ก

4. ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP

จังหวัดราชบุรีมีสินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) มีมาตรฐานระดับ 5 ดาว ถึง 17 ผลิตภัณฑ์ พบว่ามีร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมืองกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ ทุกอำเภอ รายละเอียด ในภาคผนวกที่ 2 (ตารางที่ 2.3 - 2.4)

5. การบริการด้านการท่องเที่ยว

สถานบริการด้านการท่องเที่ยวและขนส่ง ในตารางที่ 2.5 ภาคผนวกที่ 2 แม้ว่าจะตั้งอยู่ใน อำเภอเมืองฯ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอบางแพ แต่สถานบริการ ดังกล่าวสามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดราชบุรี

6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

จากข้อมูลในภาคผนวกที่ 2 ตารางที่ 2.6 พบว่า จังหวัดราชบุรี มีสถานที่บริการ ความปลอดภัยนักท่องเที่ยว เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ อยู่ครบทุกอำเภอ

7. การอำนวยความสะดวก

จากข้อมูลในภาคผนวกที่ 2 ตารางที่ 2.7 - 2.9 พบว่า จังหวัดราชบุรีมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ ปิมน้ำมัน จำนวน 326 ปิมน้ำมัน อยู่บนถนนเพชรเกษม และถนน ส่วนจังหวัดเชื่อมโยงไปยังอำเภอต่างๆ มีธนาคารพาณิชย์ จำนวน 50 สาขา กระจายอยู่ทุกอำเภอและมี โรงพยาบาลและสถานบริการทางการแพทย์ทุกอำเภอ ได้แก่ โรงพยาบาลของรัฐ 12 แห่ง (2,344 เตียง) โรงพยาบาลเอกชน 15 แห่ง (428 เตียง) และสถานเอนามัย 162 แห่ง

8. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

จังหวัดราชบุรีมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์หลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดทำเอกสาร แนะนำแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว การเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทาง Internet การจัดงาน เทศกาลและงานประเพณี การจัดกีฬาแห่งชาติครั้งที่ 34 และการแข่งขันกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 24 รายละเอียดในภาคผนวกที่ 2 ตารางที่ 2.10 - 2.11

9. การจัดการบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรี มีศูนย์บริการข้อมูลทางหลวง มีประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี และมีบริการ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวใช้บริการ ได้แก่

อำเภอเมืองราชบุรี	มีกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวในค่ายทหาร เช่น การกระโดดตสูง 34 ฟุต กิจกรรมดำน้ำ สนามกอล์ฟปากน้ำรั้งษ์ สนามกอล์ฟห้วยไร่ราชบุรีรัตนนครคลับ และสนามกีฬาบางกอก รั้งษ์ 1 - 2 นอกจากนี้ มีสนามกีฬาจังหวัดราชบุรีและโรงแรมเนเชียม ถนนสุริยวงศ์
อำเภอจอมบึง	มีบริการปฏิบัติธรรม ณ สำนักปฏิบัติธรรมสวนแก้ว สำนักปฏิบัติธรรมและนวดฝ่าเท้า วัดเขาผึ้ง และมีสนามกอล์ฟ ณ ราชบุรีกอล์ฟแอนด์รีสอร์ท
อำเภอดำเนินสะดวก	มีกิจกรรมทัวร์สุขภาพของโรงพยาบาลดำเนินสะดวก และเลคพอยท์สปอร์ตคลับ มีกิจกรรมเจ็ดสีกและมินิกอล์ฟ
อำเภอปากท่อ	มีสนามกอล์ฟตรากอิลลิล
อำเภอบ้านโป่ง	มีกิจกรรม ได้แก่ โรงแรมเนเชียมบ้านโป่ง และบ้านโป่งโมล์ (บ้านโป่งคอมเพล็กซ์)
อำเภอสวนผึ้ง	มีกิจกรรมมินิกอล์ฟ ณ บ้านริมเขา และมีมินิกอล์ฟ

นอกจากนี้ในโรงแรมและที่พักหลายแหล่งได้จัดให้มีการนวดแผนไทยให้กับนักท่องเที่ยว

ในการวิเคราะห์ระดับศักยภาพองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้จากแบบสอบถาม ที่เก็บรวบรวมจากผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว มีรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว จังหวัดนครบุรี

ลำดับ	รายการ	ระดับ					จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
1	การคมนาคมขนส่ง	370	456	427	290	198	1,741	3.3	ปานกลาง
	1.1 รถประจำทาง	225	273	210	171	105	984	3.3	ปานกลาง
	1.2 รถไฟ	64	87	86	45	40	322	3.3	ปานกลาง
	1.3 เรือโดยสาร	33	38	64	44	31	210	3.0	ปานกลาง
	1.4 เดินเท้า	48	58	67	30	22	225	3.4	ปานกลาง
2	ที่พักแรม	433	603	510	138	94	1,778	3.6	สูง
	2.1 โรงแรม	172	226	181	51	24	654	3.7	สูง
	2.2 บ้านพัก	195	279	231	44	39	788	3.7	สูง
	2.3 เรือนแพ	26	35	25	20	8	114	3.4	ปานกลาง
	2.4 โฮมสเตย์	18	25	32	11	9	95	3.3	ปานกลาง
	2.5 เต็นท์/แคมป์	22	38	41	12	14	127	3.3	ปานกลาง
3	ภัตตาคารและร้านอาหาร	425	647	568	97	29	1,766	3.8	สูง
4	ร้านขายของที่ระลึก OTOP	390	549	584	182	57	1,762	3.6	สูง
	4.1 เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	144	188	207	113	30	682	3.4	ปานกลาง
	4.2 อาหารว่างและผลิตภัณฑ์สมุนไพร	178	274	301	54	15	822	3.7	สูง
	4.3 เครื่องประดับ	68	87	76	15	12	258	3.7	สูง
5	การบริการด้านการท่องเที่ยว	404	505	609	168	103	1,789	3.5	สูง
	5.1 สวนสาธารณะ	164	155	214	43	38	614	3.6	สูง
	5.2 สนามกอล์ฟ	72	82	216	68	34	472	3.2	ปานกลาง
	5.3 สระว่ายน้ำ	69	109	67	20	13	278	3.7	สูง
	5.4 โรงภาพยนตร์	32	51	33	8	7	131	3.7	สูง
	5.5 นวดแผนไทย/สปา	67	108	79	29	11	294	3.6	สูง
6	ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	342	631	555	149	119	1,796	3.5	สูง
	6.1 สมรรถภาพของตำรวจ	94	228	126	44	42	534	3.5	สูง
	6.2 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	112	182	93	36	28	451	3.7	สูง
	6.3 โรงพยาบาลและสถานบริการทางการแพทย์	71	90	82	27	14	284	3.6	สูง
	6.4 ศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉิน	65	131	254	42	35	527	3.3	ปานกลาง
7	การอำนวยความสะดวก	325	420	680	201	127	1,753	3.4	ปานกลาง
	7.1 ธนาคาร	85	104	216	26	24	455	3.4	ปานกลาง
	7.2 สถานีขนส่ง	48	95	136	118	39	436	3.0	ปานกลาง
	7.3 ป้ายนำทาง	192	221	328	57	64	862	3.5	สูง

ข้อ	รายการ	ระดับ					จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
8	การโฆษณาและประชาสัมพันธ์	370	597	516	164	149	1,796	3.5	สูง
	8.1 ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	145	273	279	94	84	875	3.3	ปานกลาง
	8.2 ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว	225	324	237	70	65	921	3.6	สูง
9	การบริการอื่น ๆ	236	458	691	236	167	1,788	3.2	ปานกลาง
รวม		3,295	4,866	5,140	1,625	1,043	15,969	3.5	สูง

ข้อมูลในตารางที่ 3 พบว่า ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว อยู่ในระดับสูง 6 ด้าน ได้แก่ ภัตตาคารและร้านอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.8) ที่พักแรม (ค่าเฉลี่ย 3.6) ร้านขายของที่ระลึกและ OTOP (ค่าเฉลี่ย 3.6) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.5) การบริการด้านการท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.5) และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย 3.5) ส่วนอีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 3.3) การอำนวยความสะดวก (ค่าเฉลี่ย 3.4) และการบริการอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.2) ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.5)

สรุปได้ว่าศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง

ผลจากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มชุมชนอำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จำนวน 56 คน พบว่า

1. ศักยภาพด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ในภาพรวมมีศักยภาพสูง แต่ยังมีปัญหาในบางด้าน เช่น

- 1.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ บางแหล่งท่องเที่ยวยังขาดข้อมูลในด้านการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 การคมนาคมไปแหล่งท่องเที่ยวหลายแหล่ง ต้องเริ่มต้นโดยสารรถยนต์ประจำทางในตัวเมือง ทำให้ไม่สะดวกในด้านการเดินทางและต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น
- 1.3 บุคลากรด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ มีจำนวนไม่เพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว

2. ควรมีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวในบางพื้นที่ พัฒนาการที่พักแรมเพิ่มสินค้า OTOP ร้านขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยความร่วมมือกันของภาครัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น

1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มเยาวชน อำเภอบางแพ และอำเภอโพธาราม จำนวน 56 คน พบว่า

(1) ศักยภาพด้านกลไกการท่องเที่ยว ในปัจจุบัน ในภาพรวม ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้มีส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น มีศักยภาพสูงที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปใช้บริการได้ในทุกฤดูกาล

ข้อมูลที่สนับสนุนศักยภาพด้านนี้ ได้แก่ การจัดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 (ราชบุรี-เกมส์) ในวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547 และการแข่งขันกีฬาพลศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 24 (22 - 25 มกราคม 2548) เป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแหล่งท่องเที่ยว ประเพณี วัฒนธรรม สินค้า และผลิตภัณฑ์ OTOP รวมทั้ง การคมนาคมในตัวเมืองที่มีการพัฒนาถนนให้กว้างขึ้น เพื่อรองรับการจราจร ผู้นำส่วนราชการจังหวัด และผู้นำส่วนท้องถิ่นได้แสดงให้เห็นศักยภาพความพร้อมในการวางแผนการจัดการ การจัดงานได้อย่างดียิ่ง ผู้ประกอบการภาคเอกชน ให้การสนับสนุนด้านผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP เช่น ตุ๊กตา หัวไชโป้ว

(2) การพัฒนาศักยภาพด้านกลไกการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรดำเนินการดังนี้

เริ่มต้นที่ในส่วนของผู้ว่าส่วนจังหวัด ต้องดำเนินการทั้งทางยุทธศาสตร์ กำหนดค่านโยบาย และแผนปฏิบัติในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดทำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์ต่อบุคคลภายนอก และประสานงานทั้งทวงภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความพร้อมและความเข้าใจในการท่องเที่ยว ส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับคนในพื้นที่ จัดการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จัดให้มีศูนย์อบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP เมื่อมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมากพอ ก็สามารถจะดึงดูดการลงทุนจากภาครัฐและเอกชนเข้ามาส่งเสริมในพื้นที่ได้

ผู้นำท้องถิ่นควรสร้างจิตสำนึกและเป็นแบบอย่างให้กับลูกบ้าน ประสานงานกับภาครัฐและถ่ายทอดให้กับชุมชนเพื่อที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืน

ผู้ประกอบการภาคเอกชน ก็ต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเช่นกัน เช่น การให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว เพื่อที่นักท่องเที่ยวจะได้กลับมาอีกครั้ง และต้องมีการประสานงานเรื่องการท่องเที่ยวกับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อที่จะได้ช่วยกันจัดการในด้านการท่องเที่ยว

ประชาชนในท้องถิ่นต้องการการฝึกอบรมในการจัดการท่องเที่ยวและการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี เพื่อที่จะได้ตอบคำถามและให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและประทับใจ และประชาชนต้องมีความพร้อมในการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ภาครัฐควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้งในด้านการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การผลิตและส่งเสริมการตลาด สินค้า OTOP

(3) วิธีการที่จำดำเนินการให้ลดภาระนักท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนภาครัฐควรจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อที่จะรองรับและสนับสนุนทางด้านภาระท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อที่จะดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาหรือผู้ที่มาท่องเที่ยวอยู่แล้วให้ใช้เวลาท่องเที่ยวยาวนานขึ้นกว่าเดิม ดังต่อไปนี้

3.1 โครงการสร้างถนน

ปัญหาการเดินทางภายในจังหวัดมีปัญหारे่องรถติด เพราะเป็นทางผ่านของการคมนาคมขนส่งสินค้าต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวน้อยลง จึงอยากให้ภาครัฐสร้างถนนเลี่ยงเมือง หรือขยายผิวจราจร เพื่อการจราจรจะได้เดินทางได้สะดวก

ผู้รับผิดชอบ : ผู้มีส่วนจังหวัด

3.2 การจัดเทศกาลประจำปี

สมควรที่จะจัดเทศกาลประจำปีเพื่อที่จะได้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งเห็นว่ามีสิ่งที่สามารถนำมาเป็นจัดกิจกรรมได้ เช่น

- เทศกาลเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก
- การแสดงแสง สี เสียง เมืองโบราณคูบัว
- การแสดงวิถีชีวิต ชุมชนทามอญ ชาวลาเว้ง

ผู้รับผิดชอบ : ผู้มีส่วนจังหวัด

3.3 การพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว

มีการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งด้านความสะอาด ความสะดวกสบายในการเดินทาง การพัฒนาสถานที่พักแรม ทั้งโรงแรม รีสอร์ท หรือบ้านพักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว การสร้างป้ายบอกทาง ป้ายรักษาความสะอาด การไม่ทำลายธรรมชาติ และการทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง ซึ่งต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนนั้นทำตามเพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักท่องเที่ยว

ผู้รับผิดชอบ : ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการเอกชน หรือประชาชนในท้องถิ่น ช่วยกัน หรือประสานงานระหว่างกัน

3.4 ศูนย์ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ควรมีศูนย์ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อที่ให้บริกรนักท่องเที่ยวที่มากเที่ยวยังสถานที่ต่างๆ โดยให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์

ผู้รับผิดชอบ : ภาครัฐ, ผู้นำชุมชน, ประชาชนในท้องถิ่น

(4) รายงานผลการปฏิบัติราชการของศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี พบว่าในการจัดโครงการของศูนย์ท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2547 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดราชบุรีอย่างดียิ่ง ในการดำเนินการโครงการหน่วยงานที่สนับสนุน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดราชบุรี สำนักงานจังหวัดราชบุรี สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก โรงพยาบาลดำเนินสะดวก เทศบาลตำบลดำเนินสะดวก อำเภอสวนผึ้ง บริษัท ราชบุรีทราเวลแอนด์อาร์เจนซี จำกัด อำเภอโพธาราม เทศบาลเมืองโพธาราม อบต.สร้อยฟ้า อบต.ท่าชุมพล อบต.หลุมดิน เทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน อบต.คลองข่อย เทศบาลเมืองราชบุรี บริษัท หัวช้างเอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด และ โพธารามการท่องเที่ยว (ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี, 2547)

จากข้อมูลดังกล่าวมาแล้วชี้ให้เห็นว่า ศักยภาพของกลไกจังหวัดราชบุรี ที่ประกอบด้วย ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนในทุกอำเภอ มีศักยภาพในด้านนี้สูง

1.4 การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว

มีการดำเนินแผนประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยว ระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชน ทั้ง 10 อำเภอในจังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดราชบุรี ได้จัดโครงการสัมมนา ฝึกอบรม และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ซึ่งได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพในด้านการจัดการในระดับสูง โครงการดังกล่าวมีรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3

จากภาคผนวกที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า จังหวัดราชบุรีมีโครงการเตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านเสริมสร้างมาตรฐานการบริหารและความปลอดภัย ด้านพัฒนาระบบตลาดท่องเที่ยว และด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประมงน้ำจืด และเชิงนิเวศทางน้ำ ซึ่งเป็นโครงการจัดการที่เสริมศักยภาพการท่องเที่ยวของราชบุรีอย่างยิ่ง

1.5 การวิเคราะห์ศักยภาพในด้านการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีมีข้อมูลบริการให้กับนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัยและมีความหลากหลายประเภท ได้แก่

(1) ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว

มีป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวบนถนนสายหลักที่มองเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ถนนพชรเกษม ถนนพระรามที่ 2 ถนนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด ได้แก่ ถนนหมายเลข 323, 325, 3087, 3088, 3089, 3093, 3206, 3208, 3233, 3236, 3274, 3313, 3335, 3337, 3357

(2) แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

เป็นแผนที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จัดพิมพ์เผยแพร่ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

(2.1) แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี : ราชบุรีเกมส์ การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547 จัดทำโดย สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี

(2.2) แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี : ราชบุรีเกมส์ การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547 จัดทำโดย ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี

(2.3) แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี : จัดทำโดย คณะทำงานส่งเสริมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

(3) ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ ได้แก่

(3.1) ราชบุรี : ดินแดนวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และสายหมอกแห่งขุนเขาตะนาวศรี จัดทำโดย ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 ราชบุรีเกมส์

(3.2) คู่มือท่องเที่ยวราชบุรี จัดทำโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(3.3) เส้นทางท่องเที่ยวไทย 19 กลุ่มจังหวัด จัดทำโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

(4) คู่มือแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัด

เป็นเอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี มีแผนที่แหล่งท่องเที่ยวประกอบ จัดทำโดย กรอ.กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง กลุ่มที่ 3

(5) การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทาง Internet

จังหวัดราชบุรีมีบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลายและทันสมัย มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันกับเหตุการณ์ตลอดเวลา ซึ่งสามารถสืบค้นได้จาก Web site

(5.1) <http://www.ratchaburi.go.th>

(5.2) <http://www.ThaiTambon.com>

(5.3) <http://www.tat.or.th>

จากการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมในกลุ่มชุมชน อำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จำนวน 56 คน พบว่า จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง มีการให้บริการผ่านสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น จัดทำแผ่นพับ และใน Web site มีการให้ข้อมูลทางศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นอกจากนี้กลุ่มชุมชนได้เสนอแนวทางการดำเนินการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและยั่งยืน ด้วยการจัดโครงการทำ Web site ของจังหวัดราชบุรี โดยจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องแหล่งท่องเที่ยวให้ครบถ้วนทุกพื้นที่ รวมทั้งให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับที่พักแรม การเดินทาง ร้านขายของที่ระลึก

สถานที่อำนวยความสะดวก ฐานข้อมูลดังกล่าวควรมีทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ผู้จัดทำได้แก่ หน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีระยะเวลาดำเนินงานไม่เกิน 1 ปี จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า จังหวัดราชบุรีในด้านการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว มีการจัดทำฐานข้อมูลการให้บริการข้อมูลบน Web site ซึ่งมีการปรับปรุงข้อมูลที่ทันสมัย สามารถสืบค้นได้รวดเร็ว นอกจากนี้มีป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน รวมทั้งมีแผนที่และเอกสารให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพสูง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อดำเนินการที่ตอบสนองความต้องการด้านการเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ

ปัญหา การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรีควรจะดำเนินการอย่างไร

ผลการวิจัยมีดังนี้

2.1 การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัยได้ประมวลข้อเสนอแนะในด้านการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี โดยสัมภาษณ์ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน และนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ 600 คน จำแนกเป็นอำเภอต่าง ๆ ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์
1. อำเภอเมืองราชบุรี	64
2. อำเภอจอมบึง	109
3. อำเภอดำเนินสะดวก	17
4. อำเภอบางแพ	21
5. อำเภอบ้านโป่ง	86
6. อำเภอปากท่อ	68
7. อำเภอโพธาราม	55
8. อำเภอวัดเพลง	42
9. อำเภอสวนผึ้ง	74
10. กิ่งอำเภอบ้านคา	64
รวม	600

ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. อำเภอเมืองราชบุรี

1.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ กลุ่มผู้นำชุมชนแนะนำแหล่งท่องเที่ยวระดับตำบล ได้แก่ ท้องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น วัดหนองหอย วัดอรัญญิก วัดเขาถ้ำ โบราณสถานเจดีย์หัก เขาแก่นจันทร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น อุทยานหินเขางู หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง เช่น สนามกอล์ฟ โรงไฟฟ้าราชบุรี ส่วนกลุ่มผู้ประกอบการ ประชาชน และนักท่องเที่ยว จะรู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อาทิเช่น พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวราวิหาร เมืองโบราณ คูบัว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

1.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อโทรทัศน์, วิทยุ, สิ่งพิมพ์ ตลอดจนคำบอกเล่าปากต่อปาก

1.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ส่วนมากจะเน้นไปที่โครงการอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ การจัดห้องน้ำสาธารณะ ตามมาตรฐานสากล การจัดโครงการนั่งสามล้อชมดอกไม้และแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมือง

1.4 วิธีการดำเนินการตอบสนองความต้องการ ให้ความสำคัญมุ่งให้ผู้ประกอบการเข้ามาดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ อาทิ เชิญชวนสามล้อถีบที่สูงอายุนำรถเข้ามาอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ในบริเวณสวนสาธารณะ ซึ่งจัดเป็นโครงการเร่งด่วน

1.5 ผู้รับผิดชอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ดูแลโครงการ

2. อำเภอจอมบึง

2.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ถ้ำจอมพล ที่ รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 9 เคยเสด็จประภาส, ศูนย์พักพิงป่าไม้ภาคตะวันตก เขาสน, ต.รางบัว บึงจอมบึง ซึ่งในอดีตเป็นสถานที่ประภาสของสันเกล้า รัชกาลที่ 5

2.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อวิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ มี การให้สัมภาษณ์หลากหลายโครงการ อาทิเช่น โครงการปรับปรุงสภาพบึงจอมบึง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ให้สัมภาษณ์ ประสงค์จะให้ดำเนินการโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โครงการเคลื่อนย้ายลิงไปปล่อยในป่าลึก เป็นต้น

2.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ ผู้ให้สัมภาษณ์ ต้องการให้มีการทำโครงการโดยใช้งบประมาณจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวไปสังกัด อาทิ เทศบาลตำบลจอมบึงควรจะสนับสนุนงบประมาณฟื้นฟูบึงจอมบึง เป็นต้น

2.5 ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงานปกครอง ท้องถิ่น เพราะมีความคล่องตัวทางด้านการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินโครงการ

3. อำเภอดำเนินสะดวก

3.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็น เรื่องแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอดำเนินสะดวก ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

3.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อต่าง ๆ อาทิ โทรทัศน์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ ส่วนน้อยที่จะรับทราบจากการเข้าไปสัมผัสโดยตรงเมื่อเดินทางเข้าไปในพื้นที่

3.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ภาครัฐได้ตั้งแต่ เรื่องอำนวยความสะดวกของที่จอดรถ ความต้องการห้องน้ำสาธารณะที่เป็นสากลและสะอาด รวมถึงราคาถูกหรือฟรี ตลอดจนเรื่องป้ายบอกราคาสินค้า เพื่อป้องกันการทุจริต และการปรับปรุงอุทยานนกน้ำและภูมิทัศน์ของลำคลอง.

3.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ ส่วนมากจะมุ่งไปที่การเสนอความคิด เช่น การสร้างที่จอดรถใหม่ การสร้างห้องน้ำสาธารณะขนาดใหญ่ การมีเจ้าหน้าที่สนับสนุนข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการให้ภาครัฐเข้ามาควบคุมการดำเนินงานของภาคธุรกิจ เช่น ควบคุมราคาสินค้า โครงการเร่งด่วน ได้แก่ การจัดหาแหล่งจอดรถใหม่ การทำโครงการน้ำดื่มสะอาด การติดป้ายราคาสินค้า

3.5 ผู้รับผิดชอบ ส่วนใหญ่ต้องการให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

4. อำเภอบางแพ

4.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แม้ว่าจะอยู่ในพื้นที่อำเภอบางแพ แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนหนึ่งยังให้คำตอบแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นตลาดน้ำดำเนินสะดวก แต่ส่วนหนึ่งจะให้คำตอบไปที่การแข่งขันเรือของตำบลโพหัก อำเภอบางแพ

4.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก การเดินทางขั้ที่เี่ โดยมิผู้วิทยุขาน หรือผ่านเข้าไปโดยบังเอิญ เนื่องจากต้องการไปติดต่อราชการที่อำเภอดำเนินสะดวก

4.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์มีความประสงค์ที่จะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการสร้างจริยธรรมในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการต่าง ๆ เพื่อรักษาภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวและจังหวัดบางส่วนต้องการให้มีการทำประชาสัมพันธ์ให้กับอำเภอบางแพมากกว่าปัจจุบัน

4.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ มีความหลากหลายในการนำเสนอ อาทิเช่น โครงการที่เร่งด่วน ได้แก่ โครงการที่เน้นทางคันสาธารณะูปโภค อาทิ โครงการเลี้ยงปลาที่หน้าวัด โดยการใช้โครงการอาหารปลาธาตุธรรมชาติ หรือโครงการโฆษณาประชาสัมพันธ์

4.5 ผู้รับผิดชอบ ต้องการให้ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ

5. อำเภอบ้านโป่ง

5.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ พิพิธภัณฑ์คงการาม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม สระโกสินารายณ์ และบึงกระจับ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางศิลปวัฒนธรรม และทางธรรมชาติ วัดม่วง ที่ พระอุโบสถสร้างขึ้นในรัชสมัยของล้านเกล้า รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2535 เป็นแหล่งรวบรวมวิถีชีวิต วัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่น วัดหนองกลางดำน วัดหนองยางเสือประสาท วัดใหญ่นครพนม ซึ่งมีเจดีย์เก่าแก่ ศิลปวัฒนธรรมตามแบบมอญ หมู่บ้านสระสี่มุม และหลวงพ่อวัดบ้านแหลม เป็นต้น

5.2 ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ และการบอกกล่าว

5.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ประสงค์จะทำการพัฒนาสระโกสินารายณ์ พัฒนาวัดหลวงพ่อคำ พัฒนาริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง รวมถึงโบราณสถานต่าง ๆ

5.4 วิจัยดำเนินการตอบสนองความต้องการ โดยการทำการเสนอไปยังหน่วยงานภาครัฐ อาทิเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุน โครงการเร่งด่วน ได้แก่ พัฒนาสระโกสินารายณ์ และริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง

5.5 ผู้รับผิดชอบ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

6. อำเภอปากท่อ

6.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดเขาอีสาน สถาบันส่งเสริมและพัฒนาพระศาสนา บ้านไม้ปลวกป่า (ลุงจือ) ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน วัดเขาพูน อุโบสถวัดมะนาว (โบสถ์ยักษ์อด) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ บ่อน้ำร้อนบ่อคลึง อ่างเก็บน้ำห้วยต้นแห้ง สวนศรีวิภา ตลาดน้ำต้นน้ำวัดยางงาม

6.2 ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก การสื่อสารแบบปากต่อปาก สื่อทางด้านสิ่งพิมพ์ แต่ที่น้อยที่สุดจะได้แก่ สื่อทางวิทยุ โทรทัศน์

6.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ให้ประชาชนในท้องถิ่นและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และอำเภอปากท่อ ร่วมรับผิดชอบ

6.4 วิจัยดำเนินการตอบสนองความต้องการ มีการจัดทำโครงการหลายอย่าง อาทิเช่น โครงการ Home Stay ของสวนศรีวิภา โครงการพัฒนาตลาดน้ำหน้าวัดยางงาม โครงการพัฒนาระบบระบายน้ำ

6.5 ผู้รับผิดชอบ องค์การปกครองท้องถิ่น และอำเภอปากท่อ

7. อำเภอโพธาราม

7.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ทางศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ วัดคงการาม วัดเขาร่องพราน วัดบ้านสิงห์ วัดหนองอ้อ วัดกำแพงเหนือ วัดกำแพงใต้ และวัดชานอแตงใหญ่ (พิพิธภัณฑ์วัดชานอแตงใหญ่) ขณะเดียวกันวัดเขาร่องพรานก็จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี คือมีค้างคาวร้อยล้าน มีถ้ำที่สวยงาม ได้แก่ ถ้ำพระนอน และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ ค่ายหลวงบ้านไร่

7.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อต่าง ๆ ทางวิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

7.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อเสนอว่าต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ มิใช่ทางด้านการทำ Home Stay เท่านั้น และต้องการให้ภาครัฐเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนก่อนเพื่อความยั่งยืนของโครงการในลำทับรอง ปัจจุบันมีโครงการท่องเที่ยวตามลำน้ำแม่กลอง โดยเริ่มต้นที่วัดขนอนเพื่อชมศิลปะหนังใหญ่ แล้วให้ซื้อสินค้าพื้นบ้าน จากนั้นล่องไปวัดท่าชุมพล วัดเจ็ดเสมียน วัดบ้านกล้วย ซึ่งทั้งหมดเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ และมีการนำของโบราณมาจัดเป็นพิพิธภัณฑ์

7.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ แบ่งเป็นสองภาค โครงการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันชุมชนให้การตอบสนองต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ส่วนทางด้านภาครัฐเตรียมความพร้อมของชุมชน ต้องพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐ ซึ่งอาจเป็นงบประมาณจังหวัด ส่งเสริมการท่องเที่ยวสุดแต่จะแสวงหาได้

7.5 ผู้รับผิดชอบ ชุมชน และองค์การปกครองท้องถิ่น

8. อำเภอวัดเพลง

8.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เนื่องจากมีแม่น้ำไหลผ่านพื้นที่ จึงมีผู้ประทับใจแหล่งท่องเที่ยวทางเรือ ภายในอำเภอวัดเพลง ตลอดจนการนั่งรถผ่านเข้าไปในสวนมะพร้าวที่ร่มรื่น เพื่อเยี่ยมชมวัดต่าง ๆ

8.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว จากทาง โทรทัศน์ วารสาร ด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวโดยใช้จักรยาน

8.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเน้นการประชาสัมพันธ์ โดยผ่านสื่อ และการชักชวนให้บริษัททัวร์ จัดกลุ่มทัวร์เข้ามาท่องเที่ยว

8.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ จะได้แก่ โครงการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลผ่านสื่อ วิทยุ และวิทยุโทรทัศน์ และการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โครงการเร่งด่วน ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ของอำเภอวัดเพลง

8.5 ผู้รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

9. อำเภอสามเงา

9.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ของอำเภอสามเงา ได้แก่ น้ำตกบ่อคลึง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน น้ำตกเก้าชั้น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็น ผู้ดูแล เขากะโจน สวนปาลิสิกิต ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์บัวไทย

9.2 ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต เนื่องจากอำเภอสามเงา จังหวัดราชบุรี เป็นที่รู้จักแพร่หลายของชาวต่างประเทศ

9.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งฟาร์มแบบผสม เพื่อจ้างแรงงาน และเป็นแหล่งเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง และเป็นแหล่งผลิตอาหารชุมชน โดยโครงการดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วย เนื่องจากเป็นโครงการพระราชดำริ

9.4 ผู้รับผิดชอบ ภาครัฐและเอกชน

10. กิ่งอำเภอบ้านคา

10.1 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ บ่อน้ำพุร้อนโป่งกระทิง น้ำตกซับเตย แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ วัดพระธาตุเขาน้อย หมู่บ้านกระเหรียงบางกระหม่า ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

10.2 ได้รับความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวจาก สื่อทางสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และการบอกเล่า

10.3 ความต้องการที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอโครงการตามลำดับ ดังนี้ โครงการพัฒนาน้ำตกซับเตย ซึ่งมีความต้องการทั้งทางด้าน การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์และป้ายบอกทาง ส่วนโครงการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อน (โป่งกระทิง) ก็มีความต้องการในระดับเดียวกัน

10.4 วิธีดำเนินการตอบสนองความต้องการ ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอโครงการถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน เพื่อให้เตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวและรองรับกับงบประมาณที่จะได้รับการสนับสนุน

10.5 ผู้รับผิดชอบ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน และนักท่องเที่ยว ในกิ่งอำเภอบ้านคาและกิ่งอำเภอของจังหวัดราชบุรี พบว่า ในภาพรวมการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น บึงจอมบึง พัฒนาริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอบ้านคา นอกจากนี้ควรมีการเสริมสร้างองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างห้องน้ำที่สะอาด มีสุขอนามัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ การติดป้ายราคาสินค้าและบริการ รวมทั้งราคาค่าจอดรถ การพัฒนาเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอดำเนินสะดวก และกิ่งอำเภอบ้านคา เช่น น้ำตกซับเตย เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ยังชี้ให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว ดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี หน่วยงานภาครัฐ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และภาคเอกชนจะต้องร่วมมือกัน

**วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถชุมชน และผู้ประกอบการในการเสริมสร้าง
ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี**

ผลการวิจัยมีดังนี้

3.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยว

คณะผู้วิจัยได้จัดอบรมสัมมนาภาคพิเศษ เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยว เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2548 เวลา 08.30 - 16.30 น. ณ โรงเรียนมัธยมวัดไทรราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในจังหวัดราชบุรี ทั้งนี้เพื่อปลูกฝังให้ชุมชนมีความรักและหวงแหน และช่วยกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นมรดกของท้องถิ่นที่ส่งค่าให้เป็นที่ประทับใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการอย่างยั่งยืนตลอดไป

การฝึกอบรมครั้งนี้ในภาคเช้าเป็นการบรรยาย เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวและเรื่องแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดราชบุรี ส่วนภาคบ่ายเป็นการระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี ผู้เข้ารับการอบรมประกอบด้วยนักเรียนจากอำเภอบางแพ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จำนวน 56 คน จำแนกตามโรงเรียนได้ตามรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนนักเรียนผู้เข้ารับการอบรมสัมมนาภาคพิเศษ จำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวน (คน)
1. โรงเรียนมัธยมวัดไทรราษฎร์อุปถัมภ์	12
2. โรงเรียนวัดบ้านโป่งสามัคคีอุปถัมภ์	9
3. โรงเรียนช่องพระนวิทยา	7
4. โรงเรียนสายธรรมจันทร์	9
5. โรงเรียนบางแพปฐมพิทยา	10
6. โรงเรียนโพธารามลัทธิ	9
รวม	56

จากการประเมินผลการอบรมพบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.9$) รายละเอียดในตารางที่ 6

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.5 - 5.0	สูงที่สุด
3.5 - 4.4	สูง
2.5 - 3.4	ปานกลาง
1.5 - 2.4	ต่ำ
1.0 - 1.4	ต่ำที่สุด

ตารางที่ 6 แสดงระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมยุวมัคคุเทศก์

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
1. เอกสารประกอบ	4.3	สูง
2. วิทยากรบรรยาย เรื่อง "การจัดการด้านการท่องเที่ยว"	4.7	สูงที่สุด
3. วิทยากรบรรยาย เรื่อง "แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดกาญจนบุรี"	4.5	สูงที่สุด
4. กิจกรรมนันทนาการ	4.2	สูง
5. สถานที่และบรรยากาศการฝึกอบรม	3.8	สูง
6. อาหารกลางวัน	3.3	ปานกลาง
7. ระยะเวลาฝึกอบรม	2.7	ปานกลาง
8. การสัมมนากลุ่ม	2.9	ปานกลาง
9. ประโยชน์ที่ได้รับการฝึกอบรม	4.7	สูงที่สุด
ภาพรวม	3.9	สูง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เข้ารับการอบรมเสนอให้มีการขยายระยะเวลาการฝึกอบรมให้มากกว่านี้ ในการจัดอบรมครั้งต่อไป

โดยสรุปแล้ว การฝึกอบรมครั้งนี้ได้รับความพึงพอใจจากผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับสูงที่สุด การบรรยายของวิทยากร และประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{x} = 4.5 - 4.7$) อยู่ในระดับสูง 3 ด้าน คือ เอกสารประกอบ นันทนาการ สถานที่ฝึกอบรม ($\bar{x} = 3.8 - 4.3$) ส่วนอีก 3 ด้าน คือ อาหารกลางวัน ระยะเวลาฝึกอบรม และการสัมมนากลุ่ม ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.7 - 3.3$) ส่วนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.9$)

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัย สรุปผลการวิจัย ตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. การอภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาศึกษาสภาพของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่จะตอบสนองความต้องการในด้านการเสริมศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนและผู้ประกอบการ อีกทั้งเพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของชุมชนและผู้ประกอบการในด้านเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี โดยทำการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณอันได้แก่ การวิจัยทางเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และจาก อินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นยังใช้การรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ประชาชน ในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว และยังใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลจากประชาชน การศึกษาครั้งนี้มุ่งแสวงหาคำตอบของปัญหาการวิจัยอยู่ในระดับใดสองประการ ได้แก่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีอยู่ในระดับใดและจะต้องดำเนินการประการใด เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี

การศึกษาครั้งนี้กระทำในพื้นที่เก้าอำเภอทั้งหนึ่งกิ่งอำเภอของจังหวัดราชบุรี ซึ่งผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา และศิลปะสัญจร) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยววิถีชนบท) กระจายอยู่ทั้ง 10 อำเภอ ซึ่งเป็นดัชนีชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ในทุกพื้นที่ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับสูง(ค่าเฉลี่ย 3.5)

2. ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว

การคมนาคมขนส่ง ที่พักแรม ภัตตาคารและร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP การบริการด้านการท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การบริการอื่น ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว ทั้ง 10 อำเภอ มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แม้ว่าบางแหล่งท่องเที่ยวจะมีองค์ประกอบไม่ครบถ้วนทุกรายการในแหล่งท่องเที่ยวนั้น แต่มีให้บริการและมีความพร้อมในแหล่งที่ไม่ห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยว ในภาพรวมขององค์ประกอบการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง(ค่าเฉลี่ย 3.5)

3. ศักยภาพของกลไกการท่องเที่ยว

ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนทั้ง 10 อำเภอ มีศักยภาพสูงที่จะเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ไปใช้บริการในทุกฤดูกาล

4. ศักยภาพในด้านการจัดการท่องเที่ยว

มีการดำเนินงานประสานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการภาคเอกชนและประชาชนทั้ง 10 อำเภอ ในจังหวัดราชบุรี เช่น การจัดอบรมสัมมนาโครงการสร้างมาตรฐานการบริการและความปลอดภัยการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี โดยศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดราชบุรี

5. ศักยภาพในด้านการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว

มีข้อมูลบริการให้กับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี ข้อมูลท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี คู่มือแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัด การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทาง Internet มีการบริการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

6. การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ให้มีการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้มีระดับคุณภาพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์และการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว โดยให้ผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชาชน ร่วมกันรับผิดชอบการดำเนินงาน

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ทั้งทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรม กระจายอยู่ทุกอำเภอ มีชื่อเสียงไปทั่วโลกถึง 5 แห่ง และกระจายตัวอยู่ใน 4 อำเภอ ได้แก่

1.1 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	อำเภอดำเนินสะดวก
1.2 ทุ่งใหญ่วัดขนอน	อำเภอโพธาราม
1.3 คังคาวร้อยล้านที่เขาช่องพราน	อำเภอโพธาราม
1.4 สวนผึ้ง ราชินีแห่งดินแดนตะวันตก	อำเภอสวนผึ้ง
1.5 พระปฐมภักทิมหาธาตุวรวิหาร	อำเภอมืองราชบุรี

แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ในทุกพื้นที่ ทุกเวลาตลอดปี แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดราชบุรี สามารถพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งอย่างต่อเนื่องในด้านสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ห้องสุขาที่สะอาดพร้อมให้บริการ การกำจัดขยะและน้ำเสียและโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ถนน น้ำสะอาด โทรศัพท์ รวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวอื่นของ มนัส ชัยสวัสดิ์และวัชร ชำนิภา อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ ใน ทวีป ศิริวิรัมย์ (2547)

2 ศักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพและความพร้อมด้านการคมนาคมขนส่งที่สะดวก รวดเร็ว ทั้งทางรถยนต์ และรถไฟ มีที่พักแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP มีบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว มีการจัดกาประเมินในท้องถิ่นทุกเดือน ตลอดจนมีการจัดการแข่งขันกีฬา ราชบุรีเกมส์ (กีฬาแห่งชาติครั้งที่ 34) เดือนธันวาคม 2547 และกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 24 เดือนมกราคม 2548 ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรีเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด ในปี พ.ศ. 2547 มีแนวโน้ม ที่จะสูงกว่า ร้อยละ 10 ต่อปี ตามที่จังหวัดราชบุรีได้กำหนดเป้าประสงค์ไว้

อย่างไรก็ตามการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีปัญหาด้านถนนที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง เช่น ถนนสายบางแพไปตลาดน้ำดำเนินสะดวก ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ การรักษาความสะอาดของร้านอาหาร ห้องสุขาไม่เพียงพอ ไม่มีที่นั่งขยะ ไม่มีข้อมูลหรือบุคคลอำนวยความสะดวกหรือให้บริการคำแนะนำนักท่องเที่ยว ระบบควบคุมมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวอื่นของ อภิรมย์ พรหมจรรยาและคณะ ใน ทวีป ศิริวิรัมย์ (2547)

3. ศักยภาพด้านกลไกและการจัดการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้มีส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือด้านความร่วมมือด้านนิเวศและการจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี แม้ว่าการดำเนินโครงการส่วนใหญ่จะดำเนินโดยภาครัฐ แต่ภาคเอกชนก็ให้การส่งเสริมและสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม ในการขยายตัวของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการ การจัดการและการบริหารด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวอันเป็นมรดกของท้องถิ่นให้ยั่งยืนสืบไป ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในท้องถิ่นอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีความรักความผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยวมาตลอดชีวิต จึงมีความห่วงแหนมรดกของท้องถิ่น ถ้ามีส่วนร่วมรับผิดชอบกับผู้มีส่วนได้เสียด้านการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน จะทำให้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมีความยั่งยืน จังหวัดราชบุรีควรให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการ การพัฒนาการท่องเที่ยว และสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในแหล่งท่องเที่ยวอื่นของ มนัส ชัยสวัสดิ์และวัชร ชำนินา ใน ทวีป ศิริวิทย์ (2547)

นอกจากนี้ต้องให้ความรู้กับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในด้านการวางแผนจัดการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน สามารถอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ได้ในระยะยาว มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและศูนย์ข้อมูลทางวิชาการให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นในด้านการท่องเที่ยว (<http://www2.tat.or.th>)

4. ศักยภาพในการบริการข้อมูลการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดราชบุรีมีการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่หลากหลายผ่านสื่อวิทยุ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แผ่นพับ แผนที่ เอกสารข้อมูลท่องเที่ยว และ Website มีการปรับปรุงข้อมูลที่ทันสมัยสามารถสืบค้นได้รวดเร็ว

จากผลการวิจัยของ ทวีป ศิริวิทย์ ขอผลกลาง ใน ทวีป ศิริวิทย์ (2547) พบว่า สื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวมากที่สุด คือ สื่อบุคคล ซึ่งได้จากคำบอกเล่าแบบปากต่อปาก จากผู้ที่เคยเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้ว จึงมีควรให้การอบรมประชาชนในท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่จะบอกต่อให้กับนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการในจังหวัดราชบุรี สำคัญในการอบรมซึ่ง มนัส ชัยสวัสดิ์ และ วัชร ชำนินา (2547) แนะนำได้แก่ สภาพทั่วไป ประวัติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคม ตารางการเดินทาง แหล่งบริการ ที่พัก แหล่งซื้อของ ประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย และความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว

5. การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยพบว่า ความมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาการประกอบด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์และการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดราชบุรี ที่ให้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชุมชน โดยมียุทธศาสตร์ (แนวทางการพัฒนา) ประกอบด้วย ให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการและความปลอดภัย ให้มีการฟื้นฟูสภาพแม่น้ำแม่กลอง และแหล่งน้ำอื่นให้เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในรูปของเส้นทางหรือกลุ่มสนใจ และให้มีการส่งเสริมการค้าและท่องเที่ยวชายแดน (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2546 : 6 - 7)

ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวนั้น นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแล้ว จะต้องเสริมสร้างความยั่งยืนของคุณภาพและมาตรฐานของการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการประเมินผลแหล่งท่องเที่ยว มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และต้องให้ประชาชนในท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบ

ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย เลียงพรพรรณ ใน ทวีป ศิริวิกรม (2547) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต้องเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว คุณค่าทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม การต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น และต้องให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปใช้บริการ เพื่อเพิ่มเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่น ได้แก่

1. คุณมิตร รำลึก ร่องประธานหอการค้าจังหวัดราชบุรี ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 การส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนประเทศไทย - เมียนมาร์ ในเขตอำเภอสวนผึ้ง ซึ่งอาจจัดการท่องเที่ยวแบบ "ไป - กลับ วันเดียว เที่ยวพม่า"

1.2 การสร้างกำแพงเมืองบนเทือกเขาตะนาวศรี ความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร เพื่อให้นักท่องเที่ยวขึ้นไปพักผ่อน ชมภูมิประเทศ ทั้งด้านประเทศไทย และเมียนมาร์ มีการบริการรถพ่วงท่องเที่ยว ชมทิวทัศน์ มีบริการจุดชมวิว และร้านขายของที่ระลึก

1.3 การสร้างพุทธมณฑล 2 บริเวณอำเภอสวนผึ้ง โดยจำลองแบบจากพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแหล่งปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไป รวมทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวและทัศนศึกษาให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

1.4 การสร้างหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งในอดีต ประมาณ 30 ปีมาแล้ว ริมแม่น้ำแม่กลองช่วงที่น้ำลงจะเห็นหาดทรายยาวเหยียด มีพื้นที่กว้างขวาง เป็นที่พักผ่อน ตกอากาศและเล่นน้ำของคนในราชบุรี ปัจจุบันผลกระทบจากการตัดทรายในท้องน้ำเพื่อนำไปขายและการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ที่จังหวัดกาญจนบุรี กวาดทรายที่เคยถูกพัดพามาที่กระแสน้ำ ถูกกักไว้ด้วยสันเขื่อน หาดทรายที่สวยงามในตัวเมืองจังหวัดราชบุรีจึงหายไป (นายอรบรู, 2544 : 8)

1.5 การพัฒนาระบบระบายอากาศในถ้ำเขามิน ถ้ำเขามินเป็นถ้ำที่มีความงดงามติดระดับโลก มีปัญหาเกี่ยวกับอากาศที่ร้อนอบอ้าว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อนักท่องเที่ยวที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำอีก จึงควรมีโครงการพัฒนาระบบระบายอากาศภายในถ้ำ ให้มีอุณหภูมิเย็นลง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการ

1.6 การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง แม้ว่าศักยภาพทางด้านการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีมีศักยภาพในระดับสูง แต่ไม่อาจจะใช้ศักยภาพดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ไม่อำนวย เพราะสถานที่ท่องเที่ยวเป็นแบบทางผ่านเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักแรมและใช้จ่ายในจังหวัดได้อย่างเต็มที่ แนวทางการแก้ไข จะต้องใช้การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว โดยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในกลุ่มภาคกลางตอนล่าง แล้วจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละจังหวัด อาทิเช่น การจัดล่องเรือตามลำแม่น้ำแม่กลอง

2. คุณสมเกียรติ ทอมอาธณ์ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี ได้ให้ข้อเสนอแนะในด้านดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยการจัดงานแสดง แสง - สี - เสียง ในจังหวัดราชบุรี ดังนี้

2.1 การแสดง แสง - สี - เสียง เปิดตำนานเมืองราชบุรี ณ วัดมหาธาตุวรวิหาร

2.2 การแสดง แสง - สี - เสียง เปิดตำนานเมืองราชบุรี ณ เมืองโบราณคูบัว

2.3 การแสดง แสง - สี - เสียง เปิดตำนานสงครามเก้าทัพ ณ หุ่นนางแก้ว

2.4 การแสดง แสง - สี - เสียง เปิดตำนานคลองดำเนินสะดวก ณ คลองดำเนินสะดวก

การแสดง แสง - สี - เสียง ดังกล่าว ควรจัดเป็นไตรมาส (ทุก 3 เดือน) เพื่อกระจายเวลาการท่องเที่ยว

3. การสร้างหมู่บ้านชาวไทยท้องถิ่น

จังหวัดราชบุรี มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของจังหวัด สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ละเชื้อชาติมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งอาจแบ่งเป็น 8 เชื้อชาติ ได้แก่ 1. คนไทยภาคกลางพื้นถิ่น 2. ชาวไทยจีน 3. ชาวไทย - ยวน 4. ชาวไทยมอญ 5. ชาวไทยกะเหรี่ยง 6. ชาวไทยลาวโง่ 7. ชาวไทยลาวดี 8. ชาวไทยเขมร

จังหวัดราชบุรีควรสร้างหมู่บ้านชาวไทยท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์รวมด้านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชนเผ่า การแสดงพื้นเมืองของชนเผ่า การแสดงศิลปวัฒนธรรมชนเผ่า การแต่งกายประจำชนเผ่า โดยจัดสร้างบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนเผ่าไว้ในบริเวณเดียวกัน พื้นที่สร้างหมู่บ้านควรอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เช่น บึง หรือ ริมฝั่งแม่น้ำ - ลำคลอง มีที่ดินประมาณ 200 ไร่

4. การให้รางวัลท้องถิ่นดีเด่น

ควรมีการให้รางวัลท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการ และการพัฒนาท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานดีเด่นปีละครั้ง ทั้งนี้เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2542. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ :
กรมส่งเสริมและเผยแพร่ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กรอ. กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง กลุ่มที่ 3. 2546. คู่มือแหล่งท่องเที่ยว 4 จังหวัด. นนทบุรี :
บริษัท ลีโอ แลนดิ้ง จำกัด.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546. ท่องเที่ยวเกษตรทั่วอินไทย. กรุงเทพฯ :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. มปป. เส้นทางท่องเที่ยวไทย 19 กลุ่มจังหวัด. กรุงเทพฯ :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ทวีป ศิริวัฒน์. 2547. รวมบทความวิชาการท่องเที่ยว ชุดโครงการนโยบายและแผนอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว 2547. นนทบุรี : โรงพิมพ์ พี. เอส. พรินท์.
- เทศบาลตำบลโพหัก. 2544. วิถีชีวิตชาวโพหัก. ราชบุรี : เทศบาลตำบลโพหัก.
- นิคม จารุมณี. 2544. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ :
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วรรณภา วงษ์วานิช. 2539. ภูมิศาสตร์ท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี. 2547. โครงการเสริมสร้างมาตรฐานการบริการและ
ความปลอดภัยการท่องเที่ยว จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี : บริษัท ธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด.
- ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 "ราชบุรีเกมส์". 2547. ราชบุรี ดินแดนวัฒนธรรม
ลุ่มแม่น้ำแม่กลองและสายชลตมแห่งขุนเขาตะนาวศรี. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์.
- สินธุ์ สโรบล. 2546. การท่องเที่ยวชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์ในพื้นที่ภาคเหนือ.
เชียงใหม่ : วนิตาเพรส.
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. 2546. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2547 - 2550. ราชบุรี :
กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.

วารสาร

ธนศ งามสม. 2547. "มองราชบุรีผ่านแม่กะเหรี่ยง ไผ่ป่า และเมืองชายแดนตะวันตก".

อนุสาร ลสท. 44 (11) : 36 - 50.

นายรอบรู้. 2544. "เที่ยวทั่วไทยไปกับนายรอบรู้ : ที่ราชบุรีเคยมีชื่อยาตาด". **วารสารสารคดี.** (196) : 8.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. "ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ".

อนุสาร ลสท. 42 (4) : 118 - 119.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544. "การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชน".

อนุสาร ลสท. 42 (5) : 112 - 113.

จุลสาร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2547. **คู่มือท่องเที่ยวราชบุรี (จุลสาร).** กรุงเทพฯ :

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 2. มปป. **หนังสือคู่มือการเดินทาง (จุลสาร).** กรุงเทพฯ :

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 2.

คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ นตผ. อำเภอบางแพ. มปป. **สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และของดี อำเภอ**

บางแพ จังหวัดราชบุรี (แผ่นพับ). ราชบุรี : คณะทำงานประชาสัมพันธ์ นตผ. อำเภอบางแพ.

คณะกรรมการส่งเสริมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี. 2547. **แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี (แผ่นพับ).**

ราชบุรี : โรงพิมพ์นิยมกิจ (1994) จำกัด.

ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 "ราชบุรีเกมส์". 2547. **ราชบุรี : ตีแบดมินตันกรรม**

ลุ่มแม่บัวแม่กลอง และสาขานอกแห่งสวนวชิรเบญจทัศ (แผ่นพับ). ราชบุรี :

ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 "ราชบุรีเกมส์".

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี. 2547. **แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ราชบุรีเกมส์ (แผ่นพับ).**

ราชบุรี : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี.

อินเทอร์เน็ต

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2547. **ข้อมูลท่องเที่ยว 76 จังหวัด. (ออนไลน์).**

จาก <http://www.tat.or.th>.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2547. **แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2547. (ออนไลน์).**

จาก <http://www.tat.or.th>.

ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดราชบุรี. 2547. **การวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดราชบุรี. (ออนไลน์).**

จาก <http://www.ratchaburi.go.th>.

แหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ตตำบล. 2547. **ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว : ตำบล จังหวัดราชบุรี. (ออนไลน์).**

จาก <http://www.ThaiTambon.com>.

ਮਾਕਮਲ

สารบัญภาคผนวก

ภาคผนวก		หน้า
1	แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครบุรี	56
2	องค์ประกอบการท่องเที่ยว	77
3	โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดนครบุรี	107
4	ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครบุรี	111
5	การสำรวจข้อมูลภาคสนาม	118
6	แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์	123
7	ชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดนครบุรี	130

ภาคผนวก 1
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 1.1 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ ตำบล ประเภท และลักษณะทั่วไป

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
อำเภอเมืองราชบุรี 1 พระปรางค์ วัดมหาธาตุวรวิหาร	วัฒนธรรม	เป็นพระปรางค์เก่าแก่สร้างด้วยศิลาแลงและอิฐมีลักษณะจำลองแบบ มาจากนครวัด สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจในแหลมสุวรรณภูมิประมาณพุทธศตวรรษที่ 15-16	หน้าเมือง
2 วัดช่องลม	วัฒนธรรม	เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งชาวบ้านเล่าว่า พระพุทธรูปองค์นี้ได้ลอยตามน้ำมาจนถึงเมืองราชบุรีชาวบ้านจึงอาราธนาอัญเชิญขึ้นประดิษฐานในวิหารวัดช่องลม	หน้าเมือง
3 เขาวัง	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมือง 3 กิโลเมตร เดิมเรียกว่า "เขาสัตตนาถ" ต่อมา ในปี 2414 ได้มีการสร้างพระราชมังคลาภิเษกสำหรับเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวบ้านจึงนิยมเรียก "เขาวัง" ตั้งแต่นั้นมา	หน้าเมือง
4 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี	วัฒนธรรม	เป็นสถานที่รวบรวมโบราณวัตถุ ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ที่พบในเขตพื้นที่ของจังหวัดที่ควรแก่การศึกษา ค้นคว้าและเที่ยวชม	หน้าเมือง
5 องค์เจดีย์หัก	วัฒนธรรม	เป็นโบราณสถานสมัยสุโขทัย โดยปลายยอดขององค์เจดีย์ได้หักจากตัวเจดีย์หัก จึงทำให้เป็นสัญลักษณ์ของตำบลเจดีย์หัก	เจดีย์หัก
6 วัดอรัญญิกาวาส	วัฒนธรรม	เป็นวัดที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุสมัยอยุธยา ซึ่งมีทั้งพระปรางค์ องค์พระนอน สระน้ำโบราณ	เจดีย์หัก

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
7 พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช	วัฒนธรรม	ยุทธภูมิบ้านนางแก้ว เมืองราชบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ประมุขชาติวิชัยแห่งราชวงศ์จักรี ครั้งสมัยรับราชการกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงได้รับมอบให้เป็นแม่ทัพรบกับพม่า และพระองค์เคยได้รับราชการตำแหน่ง "หลวงยกกระบัตร" เมืองราชบุรี ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ชาวราชบุรีจึงได้จัดสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ไว้ ณ เจริญเกษมกันจันทร์ ริมนถนนเพชรเกษม ปัจจุบันจังหวัดปรับปรุงเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	ดอนตะโก
8 วัดบางกระ	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ต.หนองกลางนา มีพระพุทธรูปเก่าแก่เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน	หนอง กลางนา
9 โครงการकुมนุชย์ โบราณ บ้านโคกพริก	วัฒนธรรม	เป็นซากโครงการकुคูก ได้แก่ ลูกปัด, หม้อโหดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่ทางสำนักงานโบราณคดีได้ขุดพบขึ้น ซึ่งตั้งอยู่ข้างหลัง อบต.คู้กระดิน	คู้กระดิน
10 วัดคู้กระดิน	วัฒนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่ มีโบสถ์สร้างจากไม้สักเครื่องบนปนไม้สาโรง ก่อผนังอิฐดินเผาตามฝีมือช่างชาวบ้าน แต่มีสภาพทรุดโทรมมากในปัจจุบัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบนภูมิรูปหล่อหลวงพ่อม่วง อดีตเจ้าอาวาสรูปแรกแห่งนี้เป็นพระที่ศักดิ์สิทธิ์ในทางเมตตยา บนบานศาลกล่าว ประชาชนทั่วไปมักมาสักการบูชา และมีพระเครื่องที่นักสะสมต่างแสวงหา เพราะเชื่อกันว่ามีคุณในทางคงกระพันชาตรี	คู้กระดิน
11 วัดโพธิ์ราชบุรี ศรีมหาธรรม	วัฒนธรรม	เป็นวัดประจำตำบลสามเรือน	สามเรือน
12 โรงไฟฟ้าพลังงาน ความร้อน จังหวัดราชบุรี	ธรรมชาติ	สวนหย่อมโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน จังหวัดราชบุรี	พิบูลทอง
13 วัดพิบูลทอง	วัฒนธรรม	เป็นที่สักการะรูปปั้นหลวงปู่เกิดที่ประดิษฐานไว้ที่วัดพิบูลทอง	พิบูลทอง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
14 ถ้ำมณีเมฆคล	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่บ้านเขาหัวคน หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ภายในถ้ำมีลักษณะเป็นห้องโถงขนาดใหญ่ มีหินงอก หินย้อยที่มีความสวยงามมาก รวมทั้งมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง	น้ำพุ
15 อ่างเก็บน้ำห้วยสำนักไม้เต็ง	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่บ้านหนองโรงเลื่อย หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำพุ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ชื่อว่า "อ่างเก็บน้ำห้วยสำนักไม้เต็ง" เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อยู่ห่างจากตัวเมืองราชบุรีระยะทางประมาณ 25 กม.	น้ำพุ
16 พิพิธภัณฑสถานไทย - ยวน	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ในบริเวณวัดนาหนอง	คอนแรว์
17 วัดทุ่งหญ้ากมบาง	วัฒนธรรม	มีภาพกิจกรรมผ้าเพดานเขียนด้วย สีธรรมชาติที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีและพุทธประวัติที่มี อายุราว 100 ปี	คอนแรว์
18 ถ้ำเขาบิน	ธรรมชาติ	เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม อยู่ในเขตป่าสงวน แห่งชาติ ภายในถ้ำเต็มไปด้วยหินงอก หินย้อยที่มีความสวยงาม ในปี 2530 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มอบหมายให้สำนักบริการ วิชาการทำ การศึกษาออกแบบพัฒนาถ้ำเขาบิน มีการติดตั้งไฟฟ้า แสง สี เพื่อเน้นความสวยงามของถ้ำ ตั้งอยู่ หมู่ที่ 11 ต.หินกอง อ.เมือง จ.ราชบุรี บนถนนสายราชบุรี - จอมบึง ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 20 กม. โทร. (032) 337890,327659	หินกอง
19 พระโพธิสัตว์กวนอิม ณ เจ้าแม่กวนอิม วัดหนองหอย	วัฒนธรรม	วัดหนองหอยเป็นวัดที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2416 ตั้งอยู่ในเขต ต.เขาแร้ง อ.เมือง จ.ราชบุรี ห่างจากตัวเมืองประมาณ 12 กิโลเมตร ในปัจจุบันนี้วัดหนองหอยเป็นที่รู้จักของสาธุชนทั่วไป เนื่องจากที่วัดหนองหอยแห่งนี้ มีรูปเหมือนองค์พระโพธิสัตว์กวนอิมประดิษฐานอยู่ 1 ยอดเขาหนองหอย ซึ่งจะเรียกกันว่า "เจ้าแม่กวนอิม วัดหนองหอย" เป็นที่ล่ำลือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มาก ไม่ว่าจะขออะไรก็ได้ตั้งใจ จะมีผู้คนมาสักการบูชา กันมิขาด โดยเฉพาะในวันเทศกาลหรือวันหยุด	เขาแร้ง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
20 อุทยานหินเขางู	ธรรมชาติ	อุทยานหินเขางู แต่เดิมประชาชนในชุมชนประกอบอาชีพทางพาณิชย์กรรม คือ การขอสัมปทานระเบิดหินย่อยหิน จึงทำให้เทือกเขาสีโตนลุ่ม ต่อมาทางสำนักงานจังหวัดร่วมกับสำนักงานสุขาภิบาลเขางูในสมัยนั้นได้เรียงเห็นความสำคัญทางธรณีวิทยาและทางธรรมชาติ จึงได้ประสานงานของความร่วมมือกับหน่วยราชการทุกฝ่ายเพื่อหามาตรการป้องกันไม่ให้เทือกเขาถูกทำลายไปมากกว่านี้ และได้มีการสั่งให้สำนักงานเทศบาล ต.เขางูเป็นผู้ดูแลรักษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยเงินพัฒนาจากจังหวัด และทางสำนักงานจังหวัดได้ประกาศให้เขางูเป็นอุทยานหินเขางูในปัจจุบัน อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางโบราณคดี	เกาะพลับพลา
21 ถ้ำจัน - จาม	ธรรมชาติ	ในสมัยทวารวดี มีผู้ค้นพบบริเวณเทือกเขามืออยู่ 3 ถ้ำ คือ ถ้ำฤๅษี ถ้ำผาโถ ถ้ำจัน - จาม ในสมัยทวารวดี เล่าขานกันว่าทั้ง 3 ถ้ำ เป็นถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ ภายในถ้ำมีประติมากรรมทางประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์มีพระพุทธรูปปางลีลาประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำ และแกะสลักประติมากรรมฝาผนังเป็นการบูรณะ ปรับปรุงให้โดยให้ปั้นปูนทับองค์เดิมไว้ตรวจจนถึงปัจจุบัน	เกาะพลับพลา
22 ถ้ำผาโถ	ธรรมชาติ	ถ้ำผาโถ มีประติมากรรมทางประวัติศาสตร์ไว้คอยให้คนรุ่นหลังไว้เรียนรู้ มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่บนผนังถ้ำเป็นองค์ใหญ่ และมีพระพุทธรูปนั่งห้อยพระบาทอยู่ปลายพระบาท	เกาะพลับพลา
23 ถ้ำฤๅษีเขางู	ธรรมชาติ	ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำ และมีพระประจำวันไว้ให้ประชาชนคอยสักการะบูชารอบพระพุทธรูปจำลอง ถัดมาทางตะวันออกของถ้ำจันและถ้ำจาม จะพบกับปูนปั้นรูปขนาดใหญ่ อยู่ปากทางขึ้นยอดเขา ต้องเดินขึ้นบันไดปูนไปอีก 450 ขั้น เป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลองอยู่ในศาลา	เกาะพลับพลา

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
24 วัดสุทธायาราม (หลุมดิน)	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง เดิมเป็นวัดเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาถูกปล่อยทิ้งไว้เป็นวัดร้าง ชำรุดทรุดโทรม ท่านผู้หญิงอิม บุณนาภจึงได้สร้างอุโบสถและขอพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ 23 ก.ค. 2457 ต่อมารัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานว่า "วัดสุทธायาราม" และยกเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ	หลุมดิน
25 วัดโขลงสุวรรณคีรี	วัฒนธรรม	วัดเก่าแก่ที่เป็นที่ค้นพบเมืองโบราณ ปัจจุบันยังได้จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ของโบราณของตำบลด้วย หลวงพ่อสิทธิ วรพร เป็นเจ้าอาวาส	คูบัว
26 เมืองโบราณคูบัว	วัฒนธรรม	เมืองโบราณคูบัว เป็นอาคารพุทธศาสนาเนื่องในลัทธิมหายานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง จากร่องรอยหลักฐานที่ปรากฏให้เห็น สันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นฐานของวิหาร เนื่องจากมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีบันไดขึ้นไปสู่ลานประทักษิณชั้นบนทางด้านทิศตะวันออก ฐานประดับด้วยซุ้ม และเสาอิงที่แต่เดิมเคยมีรูปพระโพธิสัตว์ทำด้วยปูนปั้นประดับ ตกแต่ง เพราะว่ปัจจุบันยังมีรูป พระโพธิสัตว์ทำด้วยปูนปั้นประดับตกแต่งที่มีลักษณะ และสัดส่วนที่เข้ากันได้กับซุ้ม และเสาอิงที่เก็บรักษาไว้ที่วัดโขลงสุวรรณคีรีบางส่วน เมืองโบราณคูบัว ปัจจุบันตั้งอยู่ในท้องที่ ต.คูบัว อ.เมืองราชบุรี โดยอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดราชบุรี ไปทางด้านทิศใต้ ประมาณ 8 กม. มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมน ขนาดกว้างประมาณ 800 เมตร ยาวประมาณ 2,000 เมตร	คูบัว

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
		<p>ลักษณะฐานช่อนี้คล้ายคลึงกับฐานของโบราณสถาน คลังในกลางเมืองโบราณศรีเทพ อ.ศรีเทพ จ.เพชรบูรณ์ ที่สร้างขึ้นเนื่องในวัฒนธรรมทวารวดีเช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ยังได้พบพระโพธิสัตว์สำริดขนาดเล็กที่มี ลักษณะและรูปแบบคล้ายคลึงกันกับประติมากรรมที่ พบที่บริเวณคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งได้รับ อิทธิพลจากพุทธศิลปะที่สร้างขึ้นเนื่องในพระพุทธ ศาสนาลัทธิมหายานนิกายวัชรที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย ในอินเดีย และราวภาคกลางในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14 - 15 วัสดุที่มีการนำมาใช้ในการก่อสร้างอาคารศาสนสถาน ของเมืองโบราณคูบัวนั้น ส่วนใหญ่นิยมก่อด้วยแผ่นอิฐ ขนาดใหญ่ซึ่งทั่วไปมีขนาดโดยประมาณ กว้าง 17 ซม. ยาว 35 ซม. และหนา 10 ซม. เนื้ออิฐผสมด้วยเกล็ด ข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ ใช้ดินเหนียวเนื้อละเอียดผสม ยางไม้หรือน้ำอ้อยเป็นดินสอ หรือตัวประสาน การเรียง อิฐใช้วิธีการเรียงตามแนวยาววางสลับกับแนวกว้างใน ชั้นเดียวกัน สำหรับส่วนฐานล่างสุดของอาคาร ศาสนสถานแห่งที่มีการพบ ส่วนใหญ่มักใช้อิฐก่อเช่น เดียวกันกับส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไป</p>	
27 วัดคูบัว	วัดนธรรม	วัดประจำตำบล มีท่านหลวงพ่อ ธรรมรถพิสิทธิ์เป็นเจ้า อาวาส	คูบัว
28 ศูนย์ศิลปหัตถกรรม ผ้าตีนจก ราชบุรี	วัดนธรรม	อยู่ในตำบลคูบัว เป็นศูนย์รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับ ศิลปะ ผ้าจกไทย-ยวน เก็บตัวอย่างของผ้าจกที่มีลวดลาย ดั้งเดิม มีคอมพิวเตอร์สำหรับให้ นักท่องเที่ยวได้ เปิดดูประวัติ เรื่องราวต่าง ๆ มีสาธิตการทอผ้า และ จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง	คูบัว
29 วัดแคทราย	วัดนธรรม		คูบัว
30 วัดบ้านช่อง	วัดนธรรม	หมู่ที่ 7 ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.ราชบุรี	ท่าทราย
31 บึงหนองรี	ธรรมชาติ	หมู่ที่ 5 ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.ราชบุรี	ท่าทราย

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
32 วัดใหม่ราษฎร์เจริญธรรม	วัดนธรรม	เดิมชื่อ "วัดใหม่บ้านวรวุฒาราม" สร้างเมื่อปี พ.ศ.2417 ต่อมาเปลี่ยนเป็น "วัดใหม่ราษฎร์เจริญธรรม" ตั้งอยู่ที่ หมู่ 6 ต.บ้านไร่ มีเนื้อที่ ประมาณ 16 ไร่ มีวิหารเก่าแก่ 1 หลัง และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ.2535	บ้านไร่
33 วัดบ้านไร่	วัดนธรรม	เดิมเป็นสำนักสงฆ์ถ้ำมรกต ต่อมา สร้างเป็นวัดเมื่อปี พ.ศ.2527 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ.2539 ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 ต.บ้านไร่ มีเนื้อที่ประมาณ 17 ไร่	บ้านไร่
อำเภอจอมบึง 1 ถ้ำจอมพล	ธรรมชาติ	ถ้ำจอมพล เดิมเรียกถ้ำมูจลินท์ อยู่ที่เขาจอมพล มีบันไดขึ้นสะดวก ติดสถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ใกล้ที่ว่าการอำเภอ ภายในถ้ำมีหินงอก หินย้อยสวยงาม ชมธารศิลาสร้อยหยะย้า แล้งจามรี เข้าถ้ำมีสายสกดหินศิลาหย้อยประสิทธิเทวา และเภทาสลาย ผาวิจิตรมีลักษณะคล้ายริ้วไหมอินทรรณุนบนป่าของจอมพล ทหารเรือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามว่า ถ้ำจอมพลเมื่อคราวเสด็จประพาส ณ พ.ศ.2438 เป็นถ้ำที่มีขนาดกว้าง 30 เมตร ยาว 240 เมตร ด้านหน้าแวดล้อมด้วยสวนรุกชาติไม้ดอกไม้ประดับและฝูงลิงที่เป็นมิตรกับทุกด้าน	จอมบึง
2 เขาคันทोक	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่หมู่ 5 ต.เบิกไพร ลักษณะเป็น ภูเขาเตี้ยๆ มีถ้ำเป็นจุดเด่นของสถานที่ ซึ่งเป็นถ้ำโบราณเป็นที่อาศัยของมนุษย์สมัยโบราณ และที่พักยั้ง ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบัน	เบิกไพร
3 สวนสัตว์เปิดเขาประทับช้าง	ธรรมชาติ	ห่างจากถ้ำชาบิณ 3 กม. เป็นแหล่งรวมสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เสือโคร่ง นากูง นกเงือก เก้ง ในเนื้อที่ 26 ไร่ เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมในวันเสาร์ - อาทิตย์	จอมบึง
4 สวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคกลาง	ธรรมชาติ	ห่างจากถ้ำชาบิณ 1 กม. ตั้งอยู่เชิงเขาประทับช้าง เป็นสถานที่รวมพันธุ์ไม้ในวรรณคดีหายากหลายชนิด เหมาะแก่การศึกษาพันธุ์ไม้และพักผ่อน	จอมบึง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
5 วัดทุ่งกระถิน	วัดนธรรม	หมู่ 3 บ้านทุ่งกระถิน ต.ด่านทับตะโก อ.จอมบึง จ.ราชบุรี เดิมชื่อ วัดเขาคมน้ำ เพราะภูเขาคมน้ำที่อยู่ติดวัดยื่นตกลงในแม่น้ำภาชี ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อวัดทุ่งกระถิน เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อหมู่บ้าน สถานที่ท่องเที่ยว 1. ชมเขาคมน้ำ 2. ชมธรรมชาติบริเวณวัด 3. นมัสการรูปเหมือนเจ้าแม่กวนอิม 4. นมัสการพระนอนองค์ใหญ่ 5. ซีนเซรามิกวิทัศนารอบ ๆ หมู่บ้าน	ด่านทับตะโก
6 วัดรางบัว	วัดนธรรม	วัดประจำตำบล ซึ่งมีอุโบสถที่งดงาม มีสัตว์ต่างๆอาศัยอยู่มากมาย และยังเป็นสถานที่เก็บของเก่า ของหายากในตำบลอีกด้วย โดยมี พระครูปิยศิริสุนทรเป็นเจ้าอาวาส	รางบัว
อำเภอดำเนินสะดวก 1 ตลาดน้ำดำเนินสะดวก	วัดนธรรม	ตลาดน้ำดำเนินสะดวก หรือที่ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า ตลาดน้ำคลองลัดพลี มีมานานกว่า 100 ปีเศษมาแล้ว ตั้งอยู่ที่ คลองต้นแฉิม หมู่ที่ 9 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศตะวันออก 500 เมตร เหมาะที่จะไปเที่ยวชมในเวลาเช้า เนื่องจากแดดไม่ร้อนและมีเรือขายสินค้าเป็นจำนวนมาก ประวัติความเป็นมาของตลาดน้ำแห่งนี้เกิดขึ้นควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวกที่ถูกขุดขึ้นด้วย ฝีมือ และแรงงานของคนไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดขุดขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ.2409 เพื่อเชื่อมแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลองเริ่มตั้งแต่ประตูน้ำบางยาง	ดำเนินสะดวก

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
1. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก(ต่อ)		<p>แม่น้ำท่าจีน อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร ถึงประตูน้ำ บางนางพรหม แม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ. สมุทรสงคราม แต่เดิมตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีชื่อเรียกกันติดปากว่า "ตลาดนัดศาลาท้าห้อง" บ้าง "ตลาดนัดศาลาแดง" บ้าง หรือ "ตลาดนัดหลักแปด" บ้าง ที่เรียกกันดังนี้ ก็ด้วย ตรงจุดอันเป็นตลาดน้ำ เดิมทีสมเด็จพระเจ้าพระยา ศรีสุริเยนทร์ (ช่วง บุนนาค) ได้ให้ปลูกศาลาเป็นไม้ มี 5 ห้อง หลังคามุง กระเบื้องสีแดง สร้างให้เป็นที่พักคน งาน จุดนี้เมื่อผู้คนหนาแน่นกว่าที่อื่น ๆ ต่อมาจึงกลายเป็น เป็นตลาดนัดสำคัญแห่งหนึ่งคู่กับตลาดนัดปากคลอง ตลาดน้ำดำเนินสะดวกมีจุดใหญ่ที่พ่อค้าแม่ขายมารวม กันอยู่ 3 จุด คือ ปากคลองลัดพลี ปากคลองโพหัก หรือที่เรียกว่า "คลองบัวงาม" เขต ต.ดอนไม้หลักห้า และที่ปากคลองศรีสุราษฎร์ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้คนใน ชุมชนบริเวณนั้น ๆ เองที่มั่งจับจ่ายใช้สอย และค้าขาย กัน ในช่วงปี พ.ศ.2510 เริ่มมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชมชีวิต และการค้าขาย ในตลาดน้ำแห่งนี้กันอยู่บ้าง ต่อมาได้มีบริษัทนำเที่ยว จัดนำนักท่องเที่ยวชมชมโดยตรง เริ่มค้าขายกันตั้งแต่เวลา 06.00 น. ไปจนถึงเวลา ประมาณ 11.00 น. เป็นประจำทุกวัน ปัญหาและความต้องการ : ด้านการบริหารการจัดการ ขาดผู้นำใน การบริหารการจัดการ เนื่องจาก ผู้ประกอบการไม่ให้ความร่วมมือ ความต้องการได้รับการสนับสนุนด้าน : วิชาการ และงบประมาณจากส่วนราชการ เช่น การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลักษณะเด่นของการดำเนินงาน : เป็นภูมิปัญญา ของไทย ในชนบทแต่ดั้งเดิม</p>	
2 วัดปราสาทสิทธิ์	วัฒนธรรม	<p>วิหารหลวงพ่อไตรรัตน์โรจนฤทธิ์ วัดปราสาทสิทธิ์ หมู่ที่ 5</p>	ปราสาท สิทธิ์

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
3 วัดอุบลวรรณาราม	วัดนธรรม	ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 บ้านวัดอุบลวรรณาราม ต.ศรีสุราษฎร์ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เป็นวัดสำคัญของ ต.ศรีสุราษฎร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด ได้แก่ หลวงพ่อแดง หลวงพ่อหิน ซึ่งจะมีการเฉลิมฉลองเป็นประจำทุกปี และยังมีศาลปู่ตาสังศักดิ์สิทธิ์อีก แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวตำบลศรีสุราษฎร์และตำบลใกล้เคียง	ศรีสุราษฎร์
4 วัดหลักท้าวธรรม	วัดนธรรม	ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านวัดหลักท้าว ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี	ศรีสุราษฎร์
5 โรงเจจีนแข่งข้าว	วัดนธรรม	ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 บ้านวัดอุบลวรรณาราม ตำบลศรีสุราษฎร์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี เมื่อถึงช่วงเทศกาลกินเจ จะมีชาวไทยเชื้อสายจีนมาร่วมพิธีมากมายทุกสารทิศ	ศรีสุราษฎร์
6 วัดปรกเจริญ	วัดนธรรม	ศาลาที่ประดิษฐานหลวงพ่อดัง วัดปรกเจริญ ซึ่งเป็นที่สักการะบูชาของบุคคลทั่วไป และชมปลาหน้าวิหาร	ตาหลวง
7 วัดบัวงาม พระอารามหลวง	วัดนธรรม	เป็นวัดพระอารามหลวง	บัวงาม
8 วัดพิทักษ์เทพवास	วัดนธรรม	นมัสการพระพุทธรูปองค์ใหญ่กลางแจ้ง	ขุนพิทักษ์
9 ศาลเจ้าแม่เชียงกง	วัดนธรรม	สถานที่สักการะบูชา	ดอนไม้
10 บ้านไทยทรงดำ	วัดนธรรม	เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยทรงดำมีลักษณะแปลกไปจากเผ่าอื่น ๆ ที่มีแบบของตนเอง ใช้วัสดุง่าย ๆ มีในท้องถิ่น เสาทำด้วยต้นไม้ทั้งต้น เป็นไม้เนื้อแข็งเลือกเอาต้นไม้ที่มีงามไว้สำหรับวางคาน พื้นบ้านทำด้วยไม้ไผ่สับหรือทูป พื้นทำด้วยไม้ไผ่หรือทูปให้แบนเป็นชั้น ๆ แฉ่ออกเป็นแผ่นติดกันเรียกว่า "ฟาก" หลังคามีลักษณะโค้งเป็นกระโจม มุงด้วยแฝก ยอดจั่วมีการประดับด้วยไม้แกะสลักเป็นกิ่งคล้ายเขากวางไขว้กัน เรียกว่า "ขอคุด" ภายในบ้านจะมีของใช้โบราณของชาวไทยทรงดำ และมีการทอผ้าถุงของชาวไทยทรงดำ	ดอนคลัง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
11 วัดโลกบารุงราษฎร์	วัฒนธรรม	เป็นวัดหลวงได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นสถานที่เผยแพร่พระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล และต่างอำเภอ ต่างจังหวัด (หมู่ที่ 5 บ้านโคกวัด)	คอน กรวย
12 บริษัท รอยัลไทยแชนดิคราฟท์เซ็นเตอร์ จำกัด	วัฒนธรรม	เป็นโรงงานแกะสลักไม้ และเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ ดำเนินการโดยเอกชน บริการให้นักท่องเที่ยวได้ชมภายในได้ (อยู่หมู่ที่ 5 บ้านโคกวัด)	คอน กรวย
13 ทิวรสุนภาพ โรงพยาบาล ดำเนินสะดวก	วัฒนธรรม		-
14 อุทยานคาร์ดิน สวนนก และไม้ประดับตัดใบ	ธรรมชาติ	เป็นสวนไม้ประดับและสวนนก	-
15 เลคพอยท์สปอร์ตคลับ	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 ต.แพงพวย เป็นโรงแรมที่พักมีบริการกีฬา เล่นเจ็ตสกี มีมิวอลล์ฟ	แพงพวย
16 สวนกล้วยไม้	ธรรมชาติ	เป็นสวนกล้วยไม้หลากหลายชนิด อยู่หมู่ที่ 3 ต.บัวงาม	บัวงาม
อำเภอบางแพ			
1 วัดท่าราบ	วัฒนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่ของอำเภอบางแพ	บางแพ
2 วัดหัวโพ	วัฒนธรรม	ศาลาวัดหัวโพเป็นศาลาที่มีเสาไม้แดงใหญ่ที่สุดในจังหวัดราชบุรี	หัวโพ
3 ธีเกวียนแทนแก่ง หังเพลงลูกทุ่ง	ธรรมชาติ	เป็นการท่องเที่ยวอนุรักษ์เกวียนเทียมวัว ของไทย บริการขี่เกวียนชมภูมิประเทศ และใช้เกวียนแทนภาคบวชพระ แห่งต้นเทียนพรรษา แห่งสงกรานต์ และงานทุ่ง	วัดแก้ว
4 วัดหลวง	วัฒนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่สร้างก่อนยุคสุโขทัย มีดินอินดินจันใหญ่ และมีพระพุทธรูปเก่าแก่ รวมทั้งใบสีมาคู่เจดีย์สมัยโบราณ	วังเย็น
5 อุทยานวัฒนธรรมไทย (กำลังก่อสร้าง)	วัฒนธรรม	อยู่ตรงข้ามวัดหลวง เป็นพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งของไทย	วังเย็น

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
อำเภอบ้านโป่ง			
1 วัดหนองกลางด่าน	วัดนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่	กรับใหญ่
2 หนองเสียวประสาธ	วัดนธรรม	ชมโบสถ์ที่มีสถาปัตยกรรมไทยที่สวยงาม	กรับใหญ่
3 บึงกระจับ	ธรรมชาติ	เป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนริมแม่น้ำ	หนองกบ
4 วัดใหญ่นครชุมน์	วัดนธรรม	มีโบราณวัตถุ เจดีย์เก่าแก่ รวมทั้ง ศิลปะวัฒนธรรม ชาวมอญ	นครชุมน์
5 พระเจดีย์มอญ	วัดนธรรม	เป็นเจดีย์ทรงกลมแบบเจดีย์มอญ เจดีย์ประธาน มีขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกำแพงแก้ว องค์ระฆัง รูปทรงคล้ายจอมแห มีการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น สังวาลและการทาสี ส่วนยอดเป็นปล้องโหนดขนาดใหญ่ ปลียอดมีลวดลายปูนปั้นประดับบนสุดมีฉัตรโลหะ ปักอยู่ เจดีย์บริเวณเป็นเจดีย์ขนาดเล็กจำนวน 3 องค์ เรียงกันเป็นแถว ก่ออิฐถือปูนประดับกระเบื้องลักษณะ รูปทรงคล้ายกับเจดีย์ประธาน แต่บริเวณองค์เจดีย์ไม่มี ลวดลายปูนปั้นตกแต่ง	บ้านม่วง
6 วัดม่วง	วัดนธรรม	เป็นเจดีย์ทรงกลมแบบเจดีย์มอญ เจดีย์ประธานมี ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกำแพงแก้ว องค์ระฆัง รูปทรงคล้ายจอมแห มีการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น สังวาลและการทาสี ส่วนยอดเป็นปล้องโหนดขนาดใหญ่ ปลียอดมีลวดลายปูนปั้นประดับบนสุดมีฉัตรโลหะ ปักอยู่ เจดีย์บริเวณเป็นเจดีย์ขนาดเล็กจำนวน 3 องค์ เรียงกันเป็นแถว ก่ออิฐถือปูนประดับกระเบื้องลักษณะ รูปทรงคล้ายกับเจดีย์ประธาน แต่บริเวณองค์เจดีย์ ไม่มีลวดลายปูนปั้นตกแต่ง	บ้านม่วง
7 พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดม่วง	วัดนธรรม	สร้างขึ้นเมื่อปี 2535 และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารีได้ทรงเสด็จเป็นประธาน เปิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2536	บ้านม่วง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
8 คัมภีร์	วัฒนธรรม	เป็นโบราณวัตถุที่สำคัญ เป็นคัมภีร์ ไบลาณ สมุดข่อย ซึ่งจารึกข้อความด้วยภาษามอญ ภาษาบาลี ภาษาเขมร ไข่มุกกว่า 5,000 ผูก เรื่องราวส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม กฎหมาย ประวัติสถานที่ ประวัติบุคคล วรรณคดี และตำราต่างๆโดยมีการระบุตำราอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางจนถึงปัจจุบัน คัมภีร์เหล่านี้จะมีแผ่นไม้ปะกับคัมภีร์ซึ่งมีการตกแต่งอย่างงดงาม เช่น การประดับมุก การเขียนลายทอง และการลงรัก เป็นต้น	บ้านม่วง
9 หมู่บ้านสระสี่มุม	ธรรมชาติ	หมู่ 18 ต.เขาหลวง อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีต้นไม้ร่มรื่น สวยงาม มีพระพุทธรูปตั้งเด่นเป็นสง่าอยู่บนยอดเขา การเดินทางสะดวก	เขาหลวง
10 หลวงพ่อบ้านแหลม (วัดปลักแรต)	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 ต. เบิกไพร อ. บ้านโป่ง จ. ราชบุรี	เบิกไพร
11 ศาลเจ้าแม่เบิกไพร	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ต. เบิกไพร อ. บ้านโป่ง จ. ราชบุรี	เบิกไพร
อำเภอปากท่อ			
1 วัดวันดาว	วัฒนธรรม	วัดวันดาวเป็นวัดเก่าแก่ของตำบลวันดาว	ยางหัก
2 ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ (เรือนลาว)	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่บ้านเขาหัวจิ้ง ม.1 ต.ห้วยยางโทน ได้รับงบประมาณจากโครงการ SIP ในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมแสดงขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยทรงดำ	ห้วยยางโทน
3 วัดยางงาม	วัฒนธรรม	นั้สการรอยพระพุทธรูปจำลอง วิหารหลวงพ่อโต ที่เยวตลาคน้ำวัดยางงาม	ยางงาม
4 วัดถ้ำเขาทะเล	วัฒนธรรม	นั้สการพระสิวลี พระพุทธรูปเลไลย์ พระพุทธรูปจำลอง ขนปลาสวายในสระน้ำ	ดอนทราย
5 วัดเขาน้อย	วัฒนธรรม	นั้สการหลวงพ่อวัดเขาน้อย เป็นแหล่งสักการบูชาของชาวอำเภอปากท่อ	ปากท่อ
6 อุทยานเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน	ธรรมชาติ	แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสวยงาม ได้แก่ความสวยงามของน้ำตก ลำห้วย อ่างเก็บน้ำ รมรื่นไปด้วยป่าเขาต้นไม้ (มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ดูแลและอำนวยความสะดวก)	ยางหัก

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
อำเภอโพธาราม 1 วัดไทรอารีรักษ์	วัฒนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่มาก มีรอยพระพุทธบาท และโบราณสถาน	โพธาราม
2 วัดคอนกระเบื้อง	วัฒนธรรม	งานประเพณีสงกรานต์วัดคอนกระเบื้อง ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี มีขบวนแห่ทางสงกรานต์ 7 ขบวน มีพิธีสงฆ์และพิธีรดน้ำผู้สูงอายุ	คอนกระเบื้อง
3 พิพิธภัณฑสถานบ้านและจิตรกรรม ฝาผนัง วัดคงคาราม	วัฒนธรรม	เป็นศิลปะการวาดภาพในอุโบสถวัดคงคาราม โดยช่างฝีมือคนไทย เชื้อสายมอญ มีอายุกว่า 100 ปี เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของตำบล และมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาชม	คลองตลาด
4 วัดบ้านม่วง	วัฒนธรรม	เป็นวัดที่มีจิตรกรรมฝาผนังเก่าแก่ที่สวยงามอยู่ในโบสถ์	บ้านม่วง
5 ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน (ค่ายลูกเสือโพธาราม)	วัฒนธรรม	เป็นแหล่งวิชาการซึ่งมีอาณาเขตที่อุดมสมบูรณ์ด้วยต้นไม้ใหญ่ และน้ำแกว สามารถเปิดสถานที่ออกกำลังกายสำหรับเยาวชน และองค์กรต่าง ๆ และมีห้องสมุดประชาชนไว้ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ	บ้านม่วง
6 พระพุทธรูป	วัฒนธรรม	โบราณวัตถุที่มีอายุเก่าแก่หลายร้อยปี พบอยู่ในวัดร้างชื่อวัดลำลี่ ต่อมาได้มีการบูรณะ และมีผู้นับถือสักการะเป็นจำนวนมาก ประดิษฐานอยู่ที่กลางศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคกลาง	บ้านม่วง
7 วัดบางลาน	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ ณ หมู่บ้านบางเลน หมู่ที่ 2 มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ชื่อ พระพุทธรูปศรีโสภณ	คอนทราย
8 วัดคอนทราย	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ ณ หมู่บ้านคอนทราย หมู่ที่ 5 มีโบสถ์โบราณและพระพุทธรูปศิลาแลง ซึ่งมีนิ้วเท้าเกินจากปกติ 1 นิ้ว เป็นที่ราษฎรให้ความเคารพ นับถือ	คอนทราย
9 วัดท่ามะขาม	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ ณ บ้านท่ามะขาม หมู่ที่ 7 เป็นที่รวบรวมเขาสัตว์ เช่น วัว ควาย ซึ่งราษฎรได้นำมาขอไว้ให้วัดตามความเชื่อโบราณ โดยตั้งคนเขาในวัดเป็นจำนวนมาก และสวยงาม	คอนทราย

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
10 ทนองกลางคอง	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 บ้านทนองกลางคอง ตำบลชำระ อำเภอโพนารวม จังหวัดราชบุรี จัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2514 ปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษา จำนวน 17 รูป	ชำระ
11 บึงกระจับ	ธรรมชาติ	มีเนื้อที่ทั้งหมด 335 ไร่ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติหลักของประชาชนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ ปัจจุบันแบ่งเป็นแปลงเกษตรกรรมให้ประชาชนได้เข้ามาทำกิน ตามโครงการพัฒนาที่ดินในเขตน้ำธรรมชาติตามโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ชำระ
12 วัดขนอนท่งใหญ่	วัฒนธรรม	มีการจัดแสดงหนังใหญ่ และมีพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้ของคนโบราณ และในวันเสาร์-อาทิตย์และมีการแสดงหนังใหญ่ให้ยักท่องเที่ยวชมเวลา 11.00 น.	สร้อยฟ้า
13 วัดเขาช่องพราน	ธรรมชาติ	เขาช่องพราน ลักษณะเป็นถ้ำที่เกิดจากหินปูน มีลักษณะคล้ายห้องโถงขนาดใหญ่ กว้าง 50 เมตร ยาว 100 เมตร ลึกประมาณ 40 เมตร มีเนื้อที่ประมาณ 77 ไร่ ลึกลงไปจนถึงใจกลางถ้ำ พบรอยพระพุทธรูป และพระพุทธรูปก้นก้นร้อยองค์ ได้ถูกบรรจุจัดวางไว้ภายในถ้ำ รอยล้อมพระพุทธรูปปางไสยาสน์องค์ใหญ่ ซึ่งทอดองค์เป็นประธาน จึงเรียกชื่อถ้ำ นี้ ว่า "ถ้ำพระ" อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลเขาขวาง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ต.เตาปูน อ.โพธารวม จ.ราชบุรี โทร.(032) 354643 มีปรากฏการณ์แห่งความมหัศจรรย์ ที่เกิดขึ้นในบริเวณวัดเขาช่องพราน ที่มีผู้คนพบเห็นในทุก ๆ วัน เมื่ออาทิตย์ใกล้อัสดงบรรดาค้างคาวหนูนานมหาศาลราวร้อยล้านตัว เคลื่อนตัวบินสายไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว เป็นเวลากว่า 2 ชม. และจะกลับมายังบริเวณถ้ำแห่งนี้ก่อนอรุณรุ่ง เป็นภาพอันน่าประทับใจของปรากฏการณ์ มหัศจรรย์ทางธรรมชาติ เป็นอย่างยิ่งทางวัดเขาช่องพราน จึงได้ร่วมกันปรับปรุงสถานที่ให้สวยงาม และเปิดให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมค้างคาวในตอนเย็น เวลา 17.00 - 18.30 น.	เตาปูน

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
14 เขปปากกว้าง	ธรรมชาติ	เป็นภูเขาที่มีถ้ำกว้างใหญ่มองเห็นจากที่ไกล เป็นถ้ำที่มีความสวยงามสามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปได้	ธรรมแสน
15 ถ้ำสาธิต	ธรรมชาติ	เป็นถ้ำที่มีความสวยงาม มีหินงอกหินย้อยที่สวยงามสามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวต่อไปได้	ธรรมแสน
16 วนอุทยานเขาน้อย	ธรรมชาติ	ตั้งอยู่ที่หมู่ 2 บ้านหนองกระทิง ตำบลหนองกวาง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีลักษณะเป็นภูเขาที่มีลำธารรอบ ภายใต้มถ้ำสวยงาม ภายนอกประดับประดาไปด้วยก้อนหินสวยงาม ทางกรมป่าไม้ได้ประกาศเป็นเขตอนุรักษ์ เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	หนอง กวาง
อำเภอวัดเพลง			
1 วัดเกาะศาลพระ	วัฒนธรรม	เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของตำบลเกาะศาลพระมีโบสถ์เก่าแก่ที่มีอายุนับร้อยปี นับเป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งของตำบลเกาะศาลพระ ปัจจุบันไม่สามารถใช้การได้ทางวัดจึงได้สร้างโบสถ์ขึ้นมาใหม่ มีลักษณะสวยงามมาก วัดนี้ตั้งอยู่ หมู่ 8 ต.เกาะศาลพระ (บ้านเกาะมอญ)	เกาะ ศาลพระ
2 โบราณสถานหมายเลข 31 (โคกวิหาร)	วัฒนธรรม	ตั้งอยู่ที่บ้านคอน หมู่ที่ 3 ต.เกาะศาลพระ กรมศิลปากรเริ่มเข้าไปทำการบูรณะ เมื่อปี พ.ศ. 2514 มีลักษณะเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดกว้างยาวด้านละ 22.00 ม. สูง 5.60 ม. และจากการขุดแต่งโบราณสถานแห่งนี้มีวัตถุโบราณที่ขุดพบได้แก่ปูนปั้นรูปใบท่อน้ำบุคคล เศียรพระพุทธรูป และเทวดา	เกาะ ศาลพระ
3 วัดแจ้งเจริญ	วัฒนธรรม	เป็นวัดที่นับถือของคนพื้นบ้าน และชาวกระเหรี่ยง ซึ่งจะมีประเพณีเหยียบหลังกะเหรี่ยงเป็นประจำทุกปี โดยชาวกระเหรี่ยงจากจังหวัดใกล้เคียง และภายในจังหวัดจะมารวมกันที่ วัดแจ้งเจริญในวันสงกรานต์ ซึ่งมีความเชื่อว่าจะหมดเคราะห์	จอม ประทัด

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
<p>อำเภอสวนผึ้ง</p> <p>1 ธารน้ำร้อนบ่อคลึง</p>	<p>ธรรมชาติ</p>	<p>ธารบ่อคลึง ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 7 บ้านห้วยผาก ต.สวนผึ้ง ระยะทางห่างจาก จ.ราชบุรี 75 กม. ห่างจาก อ.สวนผึ้ง 10 กม. เป็นธารน้ำร้อนซึ่งเกิดเองตามธรรมชาติ ผุดออกมาตามซอกหินแนวเทือกเขาตะนาวศรี และไหลลงสู่พื้นที่ต่ำไหลตามโชดหินอย่างสวยงาม และไหลมารวมกันที่สระน้ำที่ทันสมัยเพื่อความสะดวกในการอาบน้ำร้อนของนักท่องเที่ยว โดยค่อ่อนน้ำร้อนมาไว้ที่สระเป็นบ่อน้ำที่สะอาด มีการไหลเวียนของน้ำตลอดเวลา</p>	<p>สวนผึ้ง</p>
<p>2 น้ำตกเก้าโจน</p>	<p>ธรรมชาติ</p>	<p>น้ำตกเก้าโจน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 บ้านห้วยผาก ต.สวนผึ้ง ซึ่งอยู่ใกล้กับธารน้ำร้อนบ่อคลึง เลยขึ้นไปทางทิศเหนือ ประมาณ 1 กม. น้ำตกจะมีทั้งหมด 9 ชั้น จึงเรียกว่า น้ำตกเก้าโจน และมีพันธุ์ไม้ป่าเขตร้อนอยู่มากมาย ในบริเวณน้ำตก และเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าและของฝากพื้นเมือง</p>	<p>สวนผึ้ง</p>
<p>3 ไร่อุษาวดี</p>	<p>ธรรมชาติ</p>	<p>ไร่อุษาวดี ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 3 บ้านผาปก ต.สวนผึ้ง อยู่ห่างจาก อ.สวนผึ้ง ประมาณ 25 กม. เป็นสถานที่ที่มีการปลูกพันธุ์กุหลาบนานาชนิดมากมาย ไว้จำหน่าย และเพื่อความสวยงาม พร้อมทั้งจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง และมีที่พักในราคากันเอง</p>	<p>สวนผึ้ง</p>
<p>4 จุดชมวิวกาละโจน และน้ำตกผาชนแดน</p>	<p>ธรรมชาติ</p>	<p>อยู่บริเวณเดียวกันซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านผาปก ต.สวนผึ้ง ระยะทางห่างจาก อ.สวนผึ้งประมาณ 40 กม. และห่างจาก จ.ราชบุรี ประมาณ 100 กม. เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นยอดเขาสูงสุดในเทือกเขาตะนาวศรี คือจุดชมวิวกาละโจน ซึ่งสามารถมองเห็นทั้งประเทศไทย และประเทศพม่า มีไม้ป่าเขตร้อน อากาศเย็นสบาย เพราะใกล้กับน้ำตกผาชนแดน ซึ่งมีความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวที่นี่ เพราะมีฐานปฏิบัติการของตำรวจตระเวนชายแดนที่ 137 ปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำ</p>	<p>สวนผึ้ง</p>

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
5 ประเพณีกินข้าวห่อกระเทียม	วัฒนธรรม	ข้างขึ้นเดือน 9 ของทุก ๆ ปี จะมี งานประจำปี ประเพณีกินข้าวห่อกระเทียม และมีการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กันระหว่างหมู่บ้าน เช่น การแข่งขันกินข้าวห่อ (ซึ่งข้าวห่อจะทำด้วยข้าวเหนียวห่อมัดด้วยใบตองเป็นรูปกรวยสามเหลี่ยม แล้วนำไปต้มให้ข้าวเหนียวสุก นำมาจิ้ม กินกับมะพร้าวเคี้ยวน้ำตาล ซึ่งสมัยก่อนจะจิ้มกับน้ำผึ้ง) และมีการรับขวัญลูกหลาน โดยการผูกค้ายี่แดงที่ข้อมือ	สวนผึ้ง
6 วัดทุ่งแหลม	วัฒนธรรม	ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือหลวงปู่หนู ซึ่งท่านได้มรณะภาพแล้ว แต่ศพท่านได้ใส่โรงแก้วไว้เพื่อให้ประชาชนไปสักการบูชา จะได้เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง	ป่าหวาย
7 อ่างเก็บน้ำพวยาง	ธรรมชาติ	เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีบรรยากาศที่ร่มรื่น เหมาะสำหรับพักผ่อน	ป่าหวาย
8 โป่งยุบ	ธรรมชาติ	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ดินยุบตัวลงผิดปกติ เกิดหน้าผาเล็ก ๆ	ท่าเคย
9 พิพิธภัณฑน์ภโวทัย	วัฒนธรรม	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจสำหรับนักท่องเที่ยว	ตระนาวศรี
10 ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่า	ธรรมชาติ	ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ หรือที่รู้จักกันในนาม "แก่งส้มแมว" อยู่ที่บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 3 ต.ตระนาวศรี ห่างจากที่ว่าการ อ.สวนผึ้งไปประมาณ 25 กม. ลักษณะเด่นจะเป็นแหล่งพรรณไม้หายากชนิด รวมทั้งสัตว์ป่า และลักษณะเด่นอีกอย่างคือ จะเป็นลำธารมีเกาะแก่ง น้ำใส เย็นเป็น ธรรมชาติสวยงาม	ตระนาวศรี
11 น้ำตกบ่อหวี	ธรรมชาติ	น้ำตกบ่อหวี อยู่บริเวณหมู่ที่ 4 บ้านบ่อหวี เป็นน้ำตกที่เพิ่งพบ และพัฒนาขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ มีความเป็นธรรมชาติอยู่มาก และการเดินทางก็สะดวกเนื่องจากเป็นถนนลาดยางตลอด โดยความสวยงามในแต่ละชั้น แต่ชั้นนั้นแตกต่างกันไป การเดินทางสะดวก เป็นถนนลาดยางเข้าถึง	ตระนาวศรี

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
12 น้ำตกผาชลแดน	ธรรมชาติ	น้ำตกผาชลแดน ตั้งอยู่ที่บ้านห้วยม่วง หมู่ที่ 3 ต.ตระนาวศรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวสวยงามอีกที่หนึ่ง และยังคงสภาพธรรมชาติอยู่มาก อยู่ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 5 กม. แต่ละชั้นสวยงามไม่เหมือนกัน เหมาะสำหรับผู้ที่ชอบเดินป่าชมธรรมชาติ เพราะมีหลายชั้น	ตระนาวศรี
13 งานประเพณี	วัฒนธรรม	ชาวบ้านจะจัดงานกันทุกปี ในแต่ละหมู่บ้าน ที่มาของประเพณีนี้ก็คือ จัดงานเพื่อรับขวัญญาติพี่น้อง หรือ ลูกหลานที่ไปทำงานอยู่ถิ่นอื่น และจะได้กลับบ้านเพื่อมาเยี่ยมพ่อแม่ที่พี่น้อง และญาติ ๆ ที่จากกันมานาน พิธีนี้มีส่วนประกอบ คือ ข้าวห่อ ประกอบกับพิธีเรียกขวัญที่ญาติผู้ใหญ่จะทำให้กับคนในบ้าน โดยการเรียกขวัญจะทำในตอนหัวค่ำ และ เริ่มมีของขวัญต่อมาเมื่อเสร็จพิธีก็สว่างพอดี	ตระนาวศรี
1 กิ่งอำเภอบ้านคา บ่อน้ำพุร้อน	ธรรมชาติ	เป็นบ่อน้ำแร่ อยู่ห่างจาก กิ่ง อ.บ้านคา ระยะทาง 24 กิโลเมตร ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านพุน้ำร้อน ต.บ้านบึง กิ่ง อ.บ้านคา จ.ราชบุรี เป็นน้ำแร่ที่มีคุณสมบัติพิเศษสามารถใช้แช่ตัวเพื่อรักษาโรคได้ และได้นำน้ำแร่ไปตรวจสอบ พบว่าเป็นน้ำแร่ที่สามารถดื่มได้ แต่ต้องนำมากกรองให้สะอาดเสียก่อน การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว/รถจักรยานยนต์รับจ้างมีบริการ จากทางแยกไปกระทิง-บ่อน้ำร้อน ระยะทาง 14 กม.ค่าบริการ 70-100 บาทเที่ยว และท่านจะได้พบบรรยากาศแบบธรรมชาติสองข้างทางเป็นเทือกเขาตระนาวศรี	บ้านบึง

แหล่งท่องเที่ยว	ประเภท	ลักษณะทั่วไป	ตำบล
2 หมู่บ้านอนุรักษ์ ประเพณีไทยตะนาวศรี	วัด นธรรม	ตั้งอยู่ที่ บ้านโปงกระทิงบน หมู่ 1 ต.บ้านบึง กิ่ง อ.บ้านคา จ.ราชบุรี ระยะห่างจาก กิ่ง อ.บ้านคา 15 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านเผ่าทวายไทยตะนาวศรี ซึ่งเป็น หมู่บ้านที่มีการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม และได้มีการจัด ประเพณี "อั้งมีต่อง" เป็นประจำทุกปี คือในเดือนเก้า ขึ้นเก้าค่ำ จะมีการแสดงวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การรับขวัญ การตีผึ้ง การเดินขบวน การละเล่นเพลง พื้นบ้าน และนิทรรศการความเป็นอยู่เฝ้าตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันและมีพิพิธสมุนไพรวัดบริการท่านเกือบ ทุกชนิด	บ้านบึง

ภาคผนวก 2
องค์ประกอบการทำงานที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบการท่องเที่ยว

องค์ประกอบการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี นำเสนอตามลำดับองค์ประกอบย่อย 9 ด้าน มีดังต่อไปนี้

1. การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี สามารถเดินทางเข้าสู่อำเภอเมืองราชบุรี และไปสู่แหล่งท่องเที่ยว ได้ดังต่อไปนี้

1.1 รถยนต์

มีเส้นทางหลวงให้เลือกเดินทาง 2 เส้นทาง คือ

1. เส้นทางกรุงเทพฯ (บินเกล้า - นครชัยศรี) - นครปฐม - ราชบุรี
2. เส้นทางกรุงเทพฯ (ธนบุรี - ปากท่อ) - สมุทรสาคร - สมุทรสงคราม - ราชบุรี

1.2 รถโดยสารประจำทาง

1. รถปรับอากาศชั้น 1 (ขนส่งสายใต้ใหม่ ถ.บรมราชชนนี) เที่ยวแรก 06.00 - 23.00 น. ออกทุก 20 นาที ค่าโดยสารคนละ 67 บาท (ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง)
2. รถโดยสารในจังหวัดราชบุรี (อำเภอเมือง - อำเภอต่าง ๆ)
 - ราชบุรี - สวนผึ้ง - บ้านคา รถจอดหน้า ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาดนรถไฟ
 - ราชบุรี - โพธาราม - ดำเนินสะดวก (รถสองแถวสีเหลือง) รถจอดหน้า ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาดนรถไฟ
 - ราชบุรี - วัดเพลง - ปากท่อ รถจอดหน้าวิทยาลัยสารพัดช่างราชบุรี
 - ราชบุรี - บ้านโป่ง - กาญจนบุรี รถจอดหน้า ธนาคารกรุงศรีอยุธยา สาขาดนรถไฟ
 - ราชบุรี - สมุทรสงคราม - นครปฐม ปรับอากาศชั้น 2 รถจอดหน้าห้าง ราชบุรีหรือปิงมอลล์

1.3 รถไฟ

ให้บริการรถไฟสายใต้ได้ที่สถานีรถไฟกรุงเทพ (หัวลำโพง) และสถานีรถไฟธนบุรี (บางกอกน้อย)

1.4 บริการขนส่งอื่น ๆ

สามารถใช้บริการขนส่งอื่น ๆ ไปแหล่งท่องเที่ยวในบางพื้นที่ได้ เช่น รถมอเตอร์ไซด์ รถสามล้อ และเรือรับจ้าง

1.5 ระยะทางจากตัวจังหวัดไปอำเภอใกล้เคียง

อำเภอโพธาราม	26	กิโลเมตร
อำเภอบ้านโป่ง	42	กิโลเมตร
อำเภอดำเนินสะดวก	50	กิโลเมตร
อำเภอบางแพะ	22	กิโลเมตร
อำเภอจอมบึง	30	กิโลเมตร
อำเภอสวนผึ้ง	60	กิโลเมตร
อำเภอบ้านคา	58	กิโลเมตร
อำเภอปากท่อ	22	กิโลเมตร
อำเภอวัดเพลง	15	กิโลเมตร

2. ที่พักแรม

รายชื่อสถานที่พักแรมในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ มีรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 รายชื่อที่พักแรมในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	สถานที่พัก	เบอร์โทรศัพท์
1. อำเภอเมืองราชบุรี	1. โรงแรมดี 1	0-3233-8320
	2. โรงแรมกาญจนะไฮเต็ล (ใกล้สถานีรถไฟ)	0-3233-7262 0-1981-1819
	3. โรงแรมกำสิน	0-3232-6238 0-3233-7634
	4. โรงแรมอารยะ	0-3233-7781-2
	5. โรงแรมพงษ์ฟ้า	0-3233-7484
	6. โรงแรมทวงฮั่ว	0-3233-7119
	7. โรงแรมศาลาไทยไฮเต็ล	0-3233-7172
	8. โรงแรมเฟรนด์ไฮเต็ล	0-3232-1221
	9. โรงแรมฮั่วส์ 78	0-3233-8095
	10. โรงแรมพีพี	0-3233-2038-9
	11. โรงแรมควีนทลวงวีส์อร์ท	0-3232-1221 0-1841-5287
	12. โรงแรมโกลด์ตันซิตี	0-3231-7140-5
	13. โรงแรมทิวลิปอินน์	0-3232-3725

อำเภอ	สถานที่พัก	เบอร์โทรศัพท์
2. อำเภอจอมบึง	1. โรงแรมสวนทิพย์ วิลล่า รีสอร์ท	0-3236-2112
	2. โรงแรมราชนครินทร์ กอล์ฟ แอนด์ รีสอร์ท	0-3226-1223-5
	3. โรงแรมจอมพลพลาซ่า (ราชภัฏจอมบึง)	0-3226-1790 ต่อ 400
	4. โรงแรมสวนราชพฤกษ์	0-3221-1923
3. อำเภอดำเนินสะดวก	1. โรงแรมเลคพอยท์ รีสอร์ท	0-3236-5444 0-1822-4382
	2. โรงแรมสีหะลังไฮเต็ล	0-3225-5128 0-1866-0645
	3. โรงแรมสุขโขรีสอร์ท	0-3225-4301 0-3225-4982
	4. โรงแรมดอกคำเนิน รีสอร์ท	0-3234-5855-6
	5. โรงแรมเรือนแก้วโฮมสเตย์ (ริมคลองดำเนิน)	0-9203-0352
	6. โรงแรมกษัตริย์	0-3225-1382
4. อำเภอบางแพ	1. บ้านเรือนแก้ว	0-1211-4713
5. อำเภอบ้านโป่ง	1. โรงแรมซีการ์ พาเลส	0-3220-1382 0-3222-1018
	2. โรงแรมชัยศักดิ์	0-3221-1217
	3. โรงแรมเกษมสุข	0-3221-1384
	4. โรงแรมไทยน่าริเวอร์ไซด์	0-3221-1947-8
	5. โรงแรมทวีศรีสัมพันธ์	0-3221-1595
	6. โรงแรมบ้านโป่งอินน์	0-3221-1923
	7. โรงแรมศรีสวัสดิ์	0-3221-1027
	8. โรงแรมทิพย์ไฮเต็ล	0-3221-1346
	9. โรงแรมวิลล่าไฮเต็ล	0-3222-1312
6. อำเภอปากท่อ	1. โรงแรมตราชอนฮิลล์	0-3226-1204
7. อำเภอโพธาราม	1. โรงแรมสวนสุข	0-3223-1033
8. อำเภอวัดเพลง		

อำเภอ	สถานที่พัก	เบอร์โทรศัพท์
9. อำเภอสวนผึ้ง	1. โรงแรมบัววิภา รีสอร์ท	0-3271-1080 0-3235-9083
	2. โรงแรมภูผามณี รีสอร์ท	0-1312-0413 0-2332-9255
	3. โรงแรมยาตรา รีสอร์ท	0-1911-5059 0-9836-3910
	4. โรงแรมบ้านริมน้ำและมินิกอล์ฟ	0-1924-4831 0-2880-8520-9
	5. โรงแรมน้ำพุ รีสอร์ท	0-1754-6015 0-1938-5750
	6. โรงแรมเคอเนชั่น รีสอร์ท	0-1944-0563 0-3236-4111-2
	7. โรงแรมภาโวทัย พิคนิกเก็ทท์พื้นบ้านและที่พัก	0-3239-5192 0-3222-1189
	8. โรงแรมอุทยานดี รีสอร์ท	0-3271-1062
	9. โรงแรมทิวทัศน์ รีสอร์ท	0-3239-5360 0-9034-8700
	10. โรงแรมสวนตงพญา	0-3239-5185
	11. โรงแรมอินเคียว รีสอร์ท	0-3239-5138
	12. โรงแรมบ่อคิ่งฮอกสปริง	0-3232-9025
	13. โรงแรมบ้านไร่	0-3223-2374
	14. โรงแรมสวนผึ้งแลนด์	0-6769-9363
10. กิ่งอำเภอบ้านคา		

3. กักตักการและร้านอาหาร

กักตักการและร้านอาหารในจังหวัดราชบุรี มีอยู่หลากหลายในทุกอำเภอและในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งมีรายละเอียดในตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 รายชื่อกักตักการและร้านอาหารในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	กักตักการ/ร้านอาหาร	เบอร์โทรศัพท์
1. อำเภอเมืองราชบุรี	1. ร้านอาหารวิกรม - น้ำสวย (ใกล้วัดโคกหม้อ)	0-3231-7142
	2. ร้านอาหารไทย ราชบุรี (ใกล้สถานีรถไฟ)	0-3233-7259 0-1854-3557
	3. ร้านอาหารบ้านเอกชนก (ใกล้ปั้มน้ำมัน เจ็ด โรงเรียนโปลีเทคนิค)	0-3231-6835 0-1571-1350
	4. กวีราชพงศ์ (ตรงข้าม บริษัท อีซู)	0-3232-7445 0-1857-8217
	5. ร้านอาหารกล้วยไม้วิกรม (ค่าย 2 เขาทวด)	0-6177-3540
	6. ร้านกล้วยเดี่ยวไซ	0-1944-5406
	7. กักตักการลอยแก้ว (ไทยแสง)	0-3232-2447
	8. ร้านอาหารโพธิ์ทอง (บ้านไร่เจ้าท่า)	0-3237-4312
	9. ร้านอาหารระเบียงน้ำ	03237-4312
	10. ร้านอาหารหน้าวัด (วัดคูบัว เมืองโบราณ)	0-3237-7352
	11. ร้านอาหารไก่ไทย (สายไปรษณีย์)	0-3237-3538
	12. ร้านอาหารอังกอย	0-3237-3247
	13. แพแม่ไก่ (ฝั่งท่าเสา ถ.เพชรเกษม)	-
	14. รื่นรสกักตักการ	0-3233-7259
	15. เปิดย่างน้ำผึ้ง	0-3233-8740
	16. เนื้อต้มบ้านสิงห์ ถ.ศษธร	-
	17. จันทร์เหี้ย	0-3233-7138
	18. กร๊วทหลวงวีรสูรย์ ถ.เพชรเกษม	-
	19. บ้านคุณหญิง ถ.สมบูรณกุล	-
	20. เรากันเอง ถ.มนตรีสุริยวงศ์	-
	21. เรือนแพ เริงสะพานสิริลักษณ์	0-3232-1877
	22. สุโภชนาคาร	0-3233-7065

อำเภอ	ภัตตาคาร/ร้านอาหาร	เบอร์โทรศัพท์
2. อำเภอจอมบึง	1. ร้านอาหารเขามิน	0-6083-0247
	2. ร้านอาหารปึงหงาย	0-3226-1289
		0-1943-3649
	3. ร้านอาหารลมโซย	0-3226-1099
		0-1942-1575
4. ร้านอาหารลูกน้ำ	0-3226-1532 0-1984-1575	
	5. ร้านอาหารไมเตย	0-3226-2401
3. อำเภอดำเนินสะดวก	1. ร้านอาหารคุณต๋อย สาขาตลาดน้ำ	0-3224-6161-3
		0-1550-2920
	2. ร้านอาหารขวัญดำเนิน	0-3225-4480 0-1501-5394
	3. ร้านอาหารเลิศรส	0-3234-6130
		0-1587-9192
4. ก๋วยเตี๋ยวชาวสวน	0-3225-4105	
	5. ก๋วยเตี๋ยวเจ้าตรี 5 บาท (หน้าวัดโคก)	0-3225-3537
4. อำเภอบางแพ	1. ร้านกระเกต (ใกล้แขวงการทง)	0-3238-1168
		0-1837-4987
	2. ร้านเปิดทะเลโต้แม่พยอม (โพธิ์หัก)	0-3238-7090
		0-6144-7590
	3. ร้านอาหารลิ้มโอชา (ใกล้สี่แยกบางแพ)	0-3234-7164
		0-6084-8083
4. ร้านพื้นบ้านสาธิตทรงไทย (จุดขึ้นเวียน)	0-3238-3272	
	0-1293-8801	
	5. ร้านกันทรี่โชน	0-3238-1231
	6. กินกุ้งบางแพและอาหารอร่อย (โค้งคอนเริง)	0-3234-9639

อำเภอ	ภัตตาคาร/ร้านอาหาร	เบอร์โทรศัพท์
5. อำเภอบ้านโป่ง	1. ร้านภูิกโมยิต	0-9204-4287
	2. ร้านแจ่มสวัสดิ์	0-3220-1948
	3. ร้านมธุรส	0-3222-1209
	4. ร้านมะระมาตุ๋	0-3220-1516
	5. ร้านคงตาล	0-3221-0768
	6. สวนอาหารร้อยพดุงษ์	0-3222-1434
	7. ลายมังกรไก่โอง	0-3222-3003
	8. ร้านขายเลือกหมูรมไทย	0-1773-9710
	9. แพนสท์รายณ์ (ถ.เขาภูมิไทร)	-
	10. แพนสท์รายณ์ (ถ.แสงสุโข)	-
	11. วันดี (ถ.เขาภูมิไทร)	-
6. อำเภอปากท่อ	1. ร้านอาหารสวนตาล	0-3228-1554
	2. ร้านเนื้อลวกบ้านสิงห์ (ปากท่อ)	0-3235-8657
	3. ร้านรักประไพระสัมคำ	0-3228-2210
	4. ร้านปลาตัน	0-1495-9159
	5. ร้านลาบ	0-3235-8325
	6. ศรีวิชัย (สี่แยกปากท่อ)	-
7. อำเภอโพธาราม	1. ร้านรชกไทย (ใกล้เขาร่องพราน 2 กม.)	0-6805-3464
	2. ร้านครัวต้นตาล	0-3235-6810
	3. ร้านพุทธรักษา (ใกล้เขาร่องพราน)	0-6816-1519
	4. ร้านลูกน้ำ	0-3226-1532
	5. ร้านอาหารบัดพิศา	0-1702-2785
	6. เจ็อน (ถ.โชคชัย)	0-3223-1678
	7. หอยทอดนายดี (หน้าวัดโพธาราม)	-
8. อำเภอวัดเพลง	-	-

อำเภอ	ภัตตาคาร/ร้านอาหาร	เบอร์โทรศัพท์
9. อำเภอสามเงา	1. ร้านจิ๋น	0-1434-4317
	2. ข้าวแกง 109 หม้อ	0-1551-0310
	3. กร้าวตะนาวศรี	0-1210-3491
		0-1981-5870
	4. กร้าวกะเหรี่ยง	0-3239-5166
		0-6177-0240
	5. ป่าติ่ม	0-3239-5095
	6. พุทธรักษา	0-3536-4229
	7. บ้านผา	0-3236-4228
	8. ป่าทอ (หน้า อ.สามเงา)	-
9. พุทธา (ต.ท่าแค)	0-3236-4229	
10. ภโวทัย	0-3234-2053	
10. กิ่งอำเภอบ้านคา	-	-

4. ร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง OTOP

รายชื่อร้านขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง สินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) ในจังหวัดราชบุรี มีมาตรฐานระดับ 5 ดาว ถึง 17 ผลิตภัณฑ์ มีรายละเอียดในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 รายชื่อสินค้าหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) ในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามประเภท

ประเภท	ผลิตภัณฑ์	ผู้ประกอบการ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1. อาหาร	1. ข้าวหุงสุกเร็ว ★★★★★	นายวัฒนา มังกรรังษี	ม.3 ต.ทุ่งพยอม อ.บ้านโป่ง	0-1858-7733
	2. ข้าวทอดกระเทียมทอง นานาชนิด ★★★★★	นางกนกพร อักษรภูมิพิตพงศ์	ม.6 ต.ศาลหลวง อ.ดำเนินสะดวก 5	0-2866-8288
	3. ข้าว "ตราเสือ" ★★★★★	นายการุณ ศรีสาครบริสุทธิ	ม.4 ต.ท่าน้ำด อ.ดำเนินสะดวก	0-3236-2045
	4. เนพพร้อมดื่ม "ตราหนองโพ" ★★★★★	สหกรณ์โคกเม หนองโพราชบุรี	ม.3 ต.หนองโพ อ.โพธาราม	0-3238-9038-9
	5. เนพลาสเจอร์ไรท์ "ตราช้อนคำ" ★★★★★	นายวรเทพ เกิดทวี	ม.4 ต.รางบัว อ.จอมบึง	0-3236-2045
	6. หัวไร่โป้ว "ตราแม่ ดั่งกาย" ★★★★	นางพเยาว์ ศิลาวิลาวัณย์	ม.3 ต.เจ็ดเสมียน อ.โพธาราม	0-3237-5288
	7. หัวไร่โป้ว "ตราแม่ ชาย" ★★★★★	นางสาวอำนวยการ แหวทอง	ม.2 ต.เจ็ดเสมียน อ.โพธาราม	0-3239-7051
	8. หัวไร่โป้ว "ตราภูเขา" ★★★★	นางกัลยาณี ใหญ่เอี่ยม	ม.3 ต.เจ็ดเสมียน อ.โพธาราม	0-3239-7049
	9. หมกทูตันธุ์กับทิมจันทร์ ★★★★	นายสุภวัฒน์ วุฒิสิวพันธ์	ม.2 ต.คอนไผ่ อ.ดำเนินสะดวก	0-3236-0613
	10. กล้วยแปรรูป ★★★★	นางพัชรา มะลิตอง	ม.5 ต.บ้านสิงห์ อ.โพธาราม	0-3235-6987
	11. หน่อไม้ฝรั่ง ★★★★	นายวินรินทร์ ไทยสินธุ์	ม.10 ต.แพงพวย อ.ดำเนินสะดวก	-

ประเภท	ผลิตภัณฑ์	ผู้ประกอบการ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
1. อาหาร	12. สับปรอด ★★★★	นายทองเจือ อุดร	ม.7 ต.หนองจันทร์ กิ่ง อ.บ้านคา	0-3222-8797
	13. มะม่วงแช่อิ่ม! ★★★★	นางสาวปวีชาติ เรารุจิธรรม	ม.7 ต.ทุ่งหลวง อ.ปากท่อ	0-1611-5190
	14. ผักกาด "ครามแม่ ระเบียบ" ★★★★	นางระเบียบ วิทยารังษิพงษ์	ม.4 ต.ดอนทราย อ.โพธาราม	0-3237-5214
	16. ชมพู่กั้นท์ทองสามสี ★★★★	นายลัง ทองสามสี	ม.8 ต.วัดเพลง อ.วัดเพลง	0-3236-3444
	17. หนุwanคุณว้า ★★★★	นางวัณนี วิศราญ	ม.9 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก	-
	18. กุนเชียงสมุนไพร ★★★★	นางวัณนี เอี่ยมประสิทธิ์	ม.3 ต.หนองกระทุ่ม อ.ปากท่อ	0-1299-1156
	19. ผักกาดทอง ชนิด เปรี้ยว ★★★★★	นายอุดม ใจเย็น	ม.6 ต.อ่าทอง อ.เมืองราชบุรี	0-1860-4790
	20. กระยาสารทิพย์ ★★★★	นายศักดิ์ชัย วิริยะไพสิฐ	ม.6 ต.วัดเพลง อ.วัดเพลง	0-3239-9293
2. เครื่องดื่ม	1. น้ำอ้อยพลัสเจอร์ไรท์ "ตราไร่ไผ่เงิน" ★★★★★	นายประกอบ เหรียญทอง	ม.6 ต.กรับใหญ่ อ.บ้านโป่ง	0-3229-3117
	2. สมุนไพรสำเร็จรูป ★★★★	นางสมพร เกาทอง	ม.3 ต.ประสาทสิทธิ์ อ.ดำเนินสะดวก	0-3236-0240
	3. สุราแช่พื้นเมือง "ตรา Holly Hock" ★★★★	นางสาววิญญา พิพัฒน์คุณากุล	ม.8 ต.อ่าทอง อ.เมืองราชบุรี	0-3235-2562
	4. น้ําพะว้า ★★★★	นางฉลวย ประภัสสิริ	ม.8 ต.วัดเพลง อ.วัดเพลง	0-3239-8144
	5. ไวน์ผลไม้ "ตราไว้ท์ เนอริไทย" ★★★★	นางตะระ.อนุเมแก้ว ช่วงกระโทก	ม.2 ต.ปากท่อ อ.ปากท่อ	0-9671-7433

ประเภท	ผลิตภัณฑ์	ผู้ประกอบการ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
2. เครื่องดื่ม	6. ชาใบหม่อน ★★★★	นายเสนอ กะเดวี	ม.3 ต.เบิกไพร อ.จอมบึง	0-9070-8606
	7. สุราแช่พื้นเมือง "ตราหนุมาน" ★★★★	นายกอบสุข คำสุข	ม.8 ต.เขาแร้ง อ.เมืองราชบุรี	0-925-1148
	8. น้ำดื่มเบิกไพร ★★★★	นายสมปอง อยุมก	ม.3 ต.เบิกไพร อ.จอมบึง	0-9911-2148
	9. น้ำว่านทางจระเข้ ★★★★	นางอังกา เจริญสุข	ม.3 ต.ท่าไม้ อ.ดำเนินสะดวก	0-3225-3640
3. ผ้าและ เครื่องแต่งกาย	1. กระเป๋าถือผ้าจก ★★★★	ศูนย์ทอผ้าพื้นเมือง ต.คอนสวรรค์	ม.1 ต.คอนสวรรค์ อ.เมืองราชบุรี	0-3220-7379 ถึง 80
	2. เสื้อผ้าสำเร็จรูป (ผ้าบาติก) ★★★★	นางพวงกัณฑ์ นิยมคุณ	ม.2 ต.ป่าไร่ อ.ปากท่อ	0-9837-3881
	3. เสื้อผ้าสำเร็จรูป (ชุดนักเรียน) ★★★★	กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า	ม.1 ต.ดำเนินทับตะโก อ.เมืองราชบุรี	0-3226-5169
4. เครื่องใช้และ ประดับตกแต่ง	1. ปลายางนม ★★★★★	นายประวิทย์ ยี่สารคุณ	ม.6 ต.ปากแรต อ.บ้านโป่ง	0-1735-8225
	2. เครื่องปั้นดินเผา ★★★★★	โรงงานอุตสาหกรรม ดินไทย	ม.9 ต.เจดีย์หัก อ.เมืองราชบุรี	0-3232-3988
	3. เครื่องปั้นดินเผา ★★★★★	โรงงานรัตนโกสินทร์ 2	ม.9 ต.เจดีย์หัก อ.เมืองราชบุรี	0-1805-8358
	4. เครื่องปั้นดินเผา ★★★★★	โรงงานแก้วองไถ่	ม.2 ต.หน้าเมือง อ.เมืองราชบุรี	0-3232-1761
	5. ประดับยนต์ ★★★★★	บริษัท วุฒิพงษ์ เจริญชัย จำกัด	ม.6 ต.ปากแรต อ.บ้านโป่ง	0-3222-1115
	6. ผลิตภัณฑ์ แก้ววัลย์ แดง ★★★★★	นายสลัด สุทธิ	ม.3 ต.เบิกไพร อ.บ้านโป่ง	0-3231-7459
	7. เซรามิก ★★★★★	บริษัท เซรามิคคอร์ด จำกัด	ม.5 ต.เบิกไพร อ.บ้านโป่ง	0-1827-5227

ประเภท	ผลิตภัณฑ์	ผู้ประกอบการ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
4.เครื่องใช้และ เครื่องประดับ	8. เบญจรงค์ ★★★★★	นางมกริษา อากเครือ	ม.4 ต.กรับใหญ่ อ.บ้านโป่ง	-
	9. ผลิตภัณฑ์จากไม้ตาล ★★★★★	นายวิเชียร มะลิวัลย์	ม.12 ต.คูบัว อ.เมืองราชบุรี	0-3235-2681
	10. เทียนหอม ★★★★★	นายรัตนกร จิมมะ	ม.5 ต.จอมบึง อ.จอมบึง	0-1841-1895
	11. ดอกไม้ประดิษฐ์ ★★★★★	พจก. เอ. เค. เอ็ม. ฟลาวเวอร์ กรุป	ม.4 ต.จอมบึง อ.จอมบึง	0-3236-2020
	12. ผลิตภัณฑ์ไม้มะพร้าว ★★★★★	นายอิทธิพันธ์ โพธิปิติ	ม.7 ต.อ่างทอง อ.เมืองราชบุรี	0-3232-7559
	13. ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ★★★★★	นายปรีชา พิมพ์โพธิ์กลาง	ม.7 ต.ดอนตะโก อ.เมืองราชบุรี	0-3232-7559
	14. ผลิตภัณฑ์ทองเหลือง ★★★★★	นางบัวพาน เลิศจิตร	ม.7 ต.ดอนตะโก อ.เมืองราชบุรี	0-3232-7554
	15. ผลิตภัณฑ์จักสาน ละเอียด ★★★★★	กลุ่มสตรีจักสาน ละเอียด	ม.5 ต.ยางหัก อ.ปากท่อ	0-9062-2374
	16. โคมไฟกระบอกไม้ไผ่ ★★★★★	กลุ่มอาชีพ สตรีจักสาน	ม.2 ต.ยางหัก อ.ปากท่อ	0-1856-9289
	17. ดอกไม้ประดิษฐ์ จากแป้ง ★★★★★	นางสมคิด ทองลิ้ม	ต.โคกหม้อ อ.เมืองราชบุรี	0-6792-5598
	18. ผลิตภัณฑ์ กลุ่มสตรี จักสานผักตบชวา ★★★★★	กลุ่มสตรีจักสาน ผักตบชวา	ม.5 ต.สวนกล้วย อ.บ้านโป่ง	-
19. ดอกไม้ประดิษฐ์จาก กระดาษขุบยงพารา ★★★★★	นายสมชาย เคารุ่งโรจน์	ต.ปากท่อ อ.ปากท่อ	0-9049-1779	
20. กระเช้าก้ามมะพร้าว ใส่ไหม้ ★★★★★	ศูนย์พัฒนา ดำเนินสะดวก	ม.1 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก	0-3225-4991	
21. เขียงไม้มะขาม ★★★★★	นายปฐมพล พนาหงส์ไพศาล	ม.10 ต.บ้านสิงห์ อ.โพธาราม	0-1623-4144	

ประเภท	ผลิตภัณฑ์	ผู้ประกอบการ	ที่อยู่	เบอร์โทรศัพท์
6. ศิลปะและ ของที่ระลึก	1. ตุ๊กตาทมยัน ★★★★	ร้านพรรณณี	ม.1 ต.บ้านม่วง อ.โพธาราม	0-3235-6307
	2. บ้านจำลองจาก กระดาษรีว ★★★★	นายพิเชษฐ์ ชาวคง	ม.1 ต.ปากท่อ อ.ปากท่อ	0-3228-2613
	3. ดอกไม้ประดิษฐ์จาก เกลิคปลา ★★★★	ศูนย์ทัศนกรรม ดำเนินสะดวก	ม.1 ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก	0-3225-4991
	4. เซรามิก ★★★★	นางสาวเพ็ญวิสา วิวรร	ม.7 ต.ดอนใหญ่ อ.บางแพ	0-1859-1699
	5. กลอง ★★★★	กลุ่มอาชีพทำกลอง	ม.2 ต.วังมะนาว อ.ปากท่อ	0-9509-5042
	6. แก้วปาประดิษฐ์ ★★★★	กลุ่มแก้วปาประดิษฐ์	ม.10 ต.บ้านม่วง อ.โพธาราม	0-3235-6775
	7. ตุ๊กตาไทย ★★★★	นางวิไลลักษณ์ ปริญเอกสุด	ม.2 ต.บ้านไร่ อ.เมืองราชบุรี	0-6002-8145
	8. ตุ๊กตาผ้า ★★★★	ร้านอุษาตุ๊กตาผ้า	ม.4 ต.บ้านลิ้น อ.โพธาราม	0-3223-3024
7. สมุนไพรที่ ไม่ใช่อาหาร และยา	1. ผลิตภัณฑ์เวชสำอาง ★★★★	โรงพยาบาล ดำเนินสะดวก	ม.4 ต.ท่าคัน อ.ดำเนินสะดวก	0-3224-6000

ตารางที่ 2.4 ฐานขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง จำแนกตามอำเภอ (<http://www.ratchaburi.go.th>)

อำเภอ	ประเภท	ตำบล	เบอร์โทรศัพท์
1. อำเภอเมืองราชบุรี	1. โรงมังกรและเครื่องเคลือบดินเผา		
	1.1 โรงโองรัตนโกสินทร์	ถ.เพชรเกษม ต.พงสวาย	0-3232-1323
	1.2 โรงโองถ้ำยังไถ่	ถ.เจดีย์หัก ต.เจดีย์หัก	0-3233-7574
	1.3 โรงโองรุ่งศิลป์	ถ.เจดีย์หัก ต.เจดีย์หัก	0-3232-1371
	2. เครื่องทองเหลืองเครื่องประดับขนาดเล็ก		
	2.1 หมู่บ้านโค้งเขาลอยมูลโค	ม.7 ต.คอนตะโก	-
	3. ผ้าจีนตีนจก		
	3.1 ศูนย์ศิลปหัตถกรรมผ้าจกวัดแคราย	ต.คูบัว	0-3235-2699
	3.2 ศูนย์หัตถกรรมวัดนาหนอง	ต.คอนแรว	-
4. แคลยและชลุ่ย	ม.12 ต.คูบัว	-	
5. ผ้าขาวม้าบ้านไร่	ต.หน้าเมือง	-	
6. หอยคองแม่่วน ตลาดสดราชบุรี		-	
7. ไม้บอนไซ ไม้ประดิษฐ์ หินประดับสวนภูเขาไม้ตก (สองข้างถนน)	ต.เขาแร้ง	-	
2. อำเภอจอมบึง	1. จักสานแก้วรัตนแดง	ต.ปากท่อ	0-9518-8661
3. อำเภอคำเนินสะดวก	1. ผลิตภัณฑ์กระดาษปาหนันชนิดต่าง ๆ	ต.คอนคลั่ง	0-3236-1473
4. อำเภอบางแพ	1. กุ้งก้ามกราม	ต.โพธิ์หัก ต.คอนใหญ่ ต.คอนคา	0-3228-7145 0-1430-8489 0-1880-9072
	2. เห็ดหูหนู เห็ดนางฟ้า	ต.หัวโพ ต.วัดแก้ว	0-3238-7145 0-3236-5393
5. อำเภอบ้านโป่ง	1. ผลิตภัณฑ์ห้วยพลาสติก		
	1.1 ศูนย์หัตถกรรมจักสานจังหวัดราชบุรี		0-3229-9198
6. อำเภอปากท่อ	1. ผลิตภัณฑ์จากไม้รวก (กรรณก สุ่มไก่ สุ่มจับปลา)	ต.ป่าไก่อ	0-3228-1164
	2. จักสานละเอียดจากไม้ไผ่บ้านไทยประจัน	ต.ยางหัก	0-9062-2374

อำเภอ	ประเภท	ตำบล	เบอร์โทรศัพท์
7. อำเภอโพธาราม	1. ตุ๊กตาผ้า ที่นอน (สองฟากถนนเพชรเกษม)	ต.บ้านสิงห์	-
	2. เครื่องจักสานเผาไม้ (ผลิตจากเถาวัลย์ เถาวัลย์ และต้นกก)	ต.บ้านสิงห์	-
	3. ผักกาดทอง เข็ม - หวาน	ม.3 ต.เจ็ดเสมียน	-
8. อำเภอวัดเพลง	-	-	-
9. อำเภอสวนผึ้ง	1. ศิลปะรากไม้	บ.บ่อหวี ต.ตะนาวศรี	-
	2. เฟอร์นิเจอร์รากไม้	บ.หนองหม้อข้าว ต.ป่าหวาย	-
10. กิ่งอำเภอบ้านคา	1. ส้มประด	ต.บ้านคา	0-1763-3349
		ต.บ้านบึง	0-1194-1745
		ต.หนองพันจันทร์	0-1736-9838

5. การบริการด้านการท่องเที่ยว

รายชื่อสถานประกอบการด้านการบริการด้านการท่องเที่ยวและขนส่งในจังหวัดราชบุรี
มีรายละเอียดในตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 รายชื่อสถานประกอบการด้านการบริการด้านการท่องเที่ยวและขนส่งในจังหวัดราชบุรี

ลำดับที่	ชื่อสถานประกอบการ	ที่อยู่
1.	บริษัท ราชบุรีทราเวลแอนด์เอเจนซี่ จำกัด	โทร. 0-9104-4441
2.	โพธารามการท่องเที่ยว	โทร. 0-3223-3120 0-1919-0873
3.	บริษัท ราชบุรีกลุ่ม 76 จำกัด	1/1 ถ.ท้าวอู่ทอง ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000 โทร. 032-322-776, 032-338-439
4.	บุญยงค์ แอร์ & ทัวร์	283/7-8 ถ.เพชรเกษม ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000 โทร. 0-3233-7419, 0-3233-8167
5.	บริษัท ดวงทองทรานสปอร์ต จำกัด	118 ม.4 ต.เกาะหลักปลา อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000 โทร. 0-3231-3508
6.	บริษัท สุชาติพัฒนา จำกัด	90/12 ม.1 ต.หนองอ้อ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี 70110 โทร. 0-3222-2440
7.	บริษัท ศิวสินธุ์ จำกัด	223 ม.2 ถ.บางแพ - ดำเนินสะดวก ต.หัวโพ อ.บางแพ จ.ราชบุรี 70160 โทร. 0-3232-1756
8.	ทสม. ตลาดน้ำดำเนิน ชนส่ง	65 ม.5 ต.ประสาธลสิทธิ์ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี 70210 โทร. 0-3225-4633
9.	บริษัท ทวีร่วมราชบุรี - สานฝัน - ไปถึงกระดังงา จำกัด	231 ถ.วระเดช ต.หน้าเมือง อ.เมือง จ.ราชบุรี 70000 โทร. 0-3231-2491

6. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

รายชื่อสถานที่บริการความปลอดภัยนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ
มีรายละเอียดในตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 รายชื่อสถานที่บริการความปลอดภัยนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	สถานที่บริการความปลอดภัย	เบอร์โทรศัพท์
1. อำเภอเมืองราชบุรี	1. โรงพยาบาลราชบุรี	0-3232-7901-8
	2. โรงพยาบาลเมืองราช	0-3232-2274-80
	3. สถานีตำรวจภูธรราชบุรี	0-3233-7212
	4. ศูนย์บริการข้อมูลทางหลวง	0-3233-7304
	5. ประสาส์นกันต์จังหวัดราชบุรี	0-3232-6016
	6. โรงพยาบาลกาญจบุรี	0-3239-1019
2. อำเภอจอมบึง	1. สถานีตำรวจภูธรจอมบึง	0-3226-1128
	2. ที่ว่าการอำเภอจอมบึง	0-3226-1333
	3. โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธราชจอมบึง	0-3226-1554-5
3. อำเภอดำเนินสะดวก	1. สถานีตำรวจภูธรดำเนินสะดวก	0-3224-1145, 191
	2. ที่ว่าการอำเภอดำเนินสะดวก	0-3224-1204
	3. โรงพยาบาลดำนเนินสะดวก	0-3224-1102
4. อำเภอบางแพ	1. สถานีตำรวจภูธรบางแพ	0-3238-1087
	2. ที่ว่าการอำเภอบางแพ	0-3238-1067
	3. โรงพยาบาลบางแพ	0-3238-1148-9
5. อำเภอบ้านโป่ง	1. สถานีตำรวจภูธรบ้านโป่ง	0-3221-1013
	2. ที่ว่าการอำเภอบ้านโป่ง	0-3221-1419
	3. โรงพยาบาลบ้านโป่ง	0-3221-1408-9
6. อำเภอปากท่อ	1. สถานีตำรวจภูธรปากท่อ	0-3228-1100
	2. ที่ว่าการอำเภอปากท่อ	0-3228-1260
	3. โรงพยาบาลปากท่อ	0-3228-1584-5

อำเภอ	สถานที่บริการความปลอดภัย	โทรศัพท์
7. อำเภอโพธาราม	1. สถานีตำรวจภูธรโพธาราม	0-3223-1109
	2. ที่ว่าการอำเภอโพธาราม	0-3223-1299
	3. โรงพยาบาลโพธาราม	0-3223-3138
	4. โรงพยาบาลเจ็ดเสมียน	0-3239-7112
8. อำเภอวัดเพลง	1. สถานีตำรวจภูธรวัดเพลง	0-3239-9093
	2. ที่ว่าการอำเภอวัดเพลง	0-3239-9470
	3. โรงพยาบาลวัดเพลง	0-3239-9290
9. อำเภอสวนผึ้ง	1. สถานีตำรวจภูธรสวนผึ้ง	0-3239-5111
	2. ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง	0-3239-5156
	3. โรงพยาบาลสวนผึ้ง	0-3236-4496-8
10. กิ่งอำเภอบ้านคา	1. กิ่งอำเภอบ้านคา	0-322-8966
	2. สถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอบ้านคา	

7. การอำนวยความสะดวก

จังหวัดราชบุรี มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการนักท่องเที่ยว เช่น ปั้มน้ำมัน ธนาคารพาณิชย์ บริการสาธารณสุข ตามรายละเอียดในตารางที่ 2.7 - 2.9

2.1 ปั้มน้ำมัน

ปั้มน้ำมันที่ให้บริการในจังหวัดราชบุรี มีรายละเอียดในตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 จำนวนปั้มน้ำมันในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามบริษัทปั้มน้ำมัน

ปั้มน้ำมัน	จำนวน
ปตท	25
เชลล์	7
เอสโซ่	11
คาลเท็กซ์	2
บางจาก	6
พีที	11
เจ็ท	3
อิสระ	261
รวม	326

จากข้อมูลในตารางที่ 2.7 พบว่า มีปั้มน้ำมันให้บริการนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จำนวน 326 ปั้ม ซึ่งกระจายอยู่ในถนนสายหลัก เช่น ถนนเพชรเกษม และถนนส่วนจังหวัดที่เชื่อมโยงไปยังอำเภอต่าง ๆ

7.2 ธนาคารพาณิชย์

ในด้านการให้บริการทางการเงินในจังหวัดราชบุรีมีธนาคารพาณิชย์ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว กระจายอยู่ในทุกอำเภอ จำนวน 50 สาขา (รายละเอียดในตารางที่ 2.8)

ตารางที่ 2.8 ธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดราชบุรี จำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	สาขา	สาขา (ย่อย)	รวม
1. อำเภอเมือง	12	5	17
2. อำเภอจอมบึง	3	-	3
3. อำเภอดำเนินสะดวก	7	-	7
4. อำเภอบางแพ	1	1	2
5. อำเภอบ้านโป่ง	8	1	9
6. อำเภอปากท่อ	2	-	2
7. อำเภอโพธาราม	7	1	8
8. อำเภอวัดเพลง	1	-	1
9. อำเภอสวนผึ้ง	1	-	1
รวม	42	8	50

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (เดือนมกราคม 2548)

7.3 การสาธารณสุข

ในด้านการสาธารณสุข จังหวัดราชบุรีมีศูนย์กลางด้านสาธารณสุขของภาคตะวันตกมีโรงพยาบาลของรัฐ ที่ให้บริการประชาชน 12 แห่ง สามารถรับคนไข้ได้ 2,344 เตียง มีแพทย์ 241 คน และพยาบาลวิชาชีพ 1,204 คน พยาบาลเทคนิค 585 คน วิทยาลัยพยาบาล 60 เจ้าหน้าที่พยาบาล 72 คน โดยมีโรงพยาบาลราชบุรี เป็นโรงพยาบาลระดับศูนย์ขนาด 895 เตียง สามารถให้บริการในการรักษาพยาบาล ได้ครอบคลุมทุกสาขา โรงพยาบาลเอกชน 15 แห่ง ซึ่งมีเตียงคนไข้ 428 เตียง รวมทั้งสถานเอนามัย ในอำเภอต่างๆ อีก 162 แห่ง (รายละเอียดในตารางที่ 2.9)

ตารางที่ 2.9 จำนวนสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐจำแนกตามอำเภอ

อำเภอ	โรงพยาบาล					สถานเอนามัย		
	รพศ. (เตียง)	รพท. (เตียง)	รพช. (เตียง)	รพ.แม่ และเด็ก (เตียง)	รพ. ค่าย พาดูรังษี (เตียง)	สอ. ทั่วไป	สอ. ขนาด ใหญ่	รวม
1. อำเภอเมือง	1 (895)			1 (158)	1 (60)	23	3	26
2. อำเภอจอมบึง		1 (420)				17	7	24
3. อำเภอดำเนินสะดวก		1 (280)	1 (30)			23	6	29
4. อำเภอบางแพะ		1 (323)				15	4	19
5. อำเภอบ้านโป่ง			1 (60)			6	3	9
6. อำเภอปากท่อ			1 (60)			17	1	18
7. อำเภอโพธาราม			1 (50)			3	1	4
8. อำเภอวัดเพลง			1 (60)			13	2	15
9. อำเภอสวนผึ้ง			1 (30)			8	1	9
10. กิ่งอำเภอบ้านคา			-			9	0	9
รวม	1 (895)	3 (961)	6 (270)	1 (158)	1 (60)	134	28	162

8. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์

จังหวัดราชบุรีมีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำเอกสาร การจัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยว การเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทาง Internet การจัดงานประเพณี และการจัดกีฬาราชบุรีเกมส์ กีฬาแห่งชาติครั้งที่ 34 เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว รายละเอียดในตารางที่ 2.10-2.11 ตารางที่ 2.10 รายชื่อเอกสารและ Internet แนะนำแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี

รายการ	ชื่อเอกสาร / Internet
1. เอกสารแนะนำแหล่งท่องเที่ยว	1. ราชบุรี : ดินแดนวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและสายหมอกแห่งขุนเขา ตะนาวศรี (ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 "ราชบุรีเกมส์", 2547)
	2. แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ราชบุรีเกมส์ กีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547 (แผ่นพับ) (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี, 2547)
	3. ราชบุรี : ดินแดนวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและสายหมอกแห่งขุนเขา ตะนาวศรี ราชบุรีเกมส์ กีฬาแห่งชาติครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547 (แผ่นพับ) (ศูนย์ประสานงานกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 "ราชบุรีเกมส์", 2547)
	4. แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี (แผ่นพับ) (คณะทำงานส่งเสริมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี, 2547)
	5. คู่มือท่องเที่ยวราชบุรี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)
	6. เส้นทางท่องเที่ยวไทย 19 กลุ่มจังหวัด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๖)
	7. คู่มือท่องเที่ยว 4 จังหวัด (กรอ. กลุ่มจังหวัดภาคกลาง กลุ่มที่ 3, 2546)
	8. ท่องเที่ยวเกษตรทั่วถิ่นไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)
	9. รองราชบุรีผ่านบ้านฝน ไก่ป่า และเมืองชายแดนตะวันตก (ขนส่ง รามสม, อนุสาร อ.ส.ท. (มิถุนายน, 2547) : 36 - 50)
2. Internet	1. http://www.ratchaburi.go.th
	2. http://www.ThaiTambon.com
	3. http://www.tat.or.th

นอกจากการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีการต่าง ๆ ในตารางที่ 2.10 แล้ว จังหวัดราชบุรี ยังจัดงานประเพณีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ตามปฏิทินท่องเที่ยว ในตารางที่ 2.11

ตารางที่ 2.11 ปฏิทินท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ปี 2547

เดือน	กิจกรรม	ติดต่อสอบถาม
กุมภาพันธ์ 21 ก.พ. - 1 มี.ค.	งานเที่ยวราชบุรี ปี 2004 สถานที่จัดงาน บริเวณศาลากลางจังหวัดราชบุรี กิจกรรมที่น่าสนใจ สินค้า OTOP ของราชบุรี ดนตรี ภาพยนตร์ สินค้าเกษตร อุตสาหกรรม ตุ๊กตา การประกวดต่าง ๆ	0-3232-7660 0-3232-7659
26 - 28 ก.พ.	งานประจำปีปิดทองพระพุทธรูปไสยาสน์ ถ้ำจอมพล สถานที่จัดงาน บริเวณสวนรุกขชาติ ถ้ำจอมพล อ.จอมบึง กิจกรรมที่น่าสนใจ ภาคเช้า พิธีทำบุญ ปิดทองพระ ภาคบ่าย มหรสพ ภาพยนตร์ ดนตรี ลิเก ฯลฯ	0-3226-1390
มีนาคม 27 - 30 มี.ค.	งานเทศกาลอุณหภูมิหนาวและของดีดำเนินสะดวก สถานที่จัดงาน ลานวัดโชติทายการม (ตลาดน้ำดำเนินสะดวก) กิจกรรมที่น่าสนใจ จัดแสดงขบวนเรือธิดาอุณหภูมิหนาวล่องคลองประวัติ ศาสตร์ ประกวดอุณหภูมิหนาว พืช ผัก ผลไม้ ประกวด การทำอาหารคาว - หวาน ประกวดธิดาอุณหภูมิหนาว ธิดาอุณหภูมิเปรี้ยว (สาวประเภทสอง) แข่งขันกีฬา ประกวดนักร้องลูกทุ่ง	0-3224-1204
เมษายน	งานวันมะม่วง และของดีอำเภอบำก้อ สถานที่จัดงาน สนามหน้าที่ว่าการอำเภอบำก้อ กิจกรรมที่น่าสนใจ จำหน่ายสินค้าทางการเกษตร สินค้า OTOP	0-3228-1261 0-3235-8433
12 - 13 เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน หน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี อ.เมืองราชบุรี กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3238-7674
13 เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน บริเวณหน้าถ้ำฤๅษีเขางู อ.เมืองราชบุรี กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3239-1308
เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน ที่ว่าการกิ่งอำเภอบ้านคา กิ่งอำเภอบ้านคา กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3222-8966

เดือน	กิจกรรม	ติดต่อสอบถาม
13 เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน ริมเขื่อนแม่กุ่มแม่กลอง กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3223-1267
17 เม.ย.	ประเพณีแห่ดอกไม้ฉลองสงกรานต์สาวเวียงบ้านสิงห์ สถานที่จัดงาน วัดบ้านสิงห์ อ.โพธาราม กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3223-4058
วันอาทิตย์ หลังวันมหา สงกรานต์	สงกรานต์มอญคอนกระเบื้อง สถานที่จัดงาน วัดคอนกระเบื้อง ต.คอนกระเบื้อง กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3235-1027
13 - 15 เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน สนามโรงเรียนวัดคอนคูน อ.บ้านโป่ง กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3221-1212 ต่อ 125
13 - 15 เม.ย.	เทศกาลสงกรานต์ สถานที่จัดงาน วัดประชุมพลแลน วัดบ้านบ่อ อ.สวนผึ้ง กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3239-5208
กรกฎาคม	ประเพณีแห่เทียนรั้วพรรษา สถานที่จัดงาน ตลาดเทศบาลตำบลบ้านขี้ปูทวาย อ.สวนผึ้ง กิจกรรมที่น่าสนใจ ประกวดขบวนรถบุปผชาติชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ประภาคาริตาเทียน	0-3236-4517 0-3236-4197
ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 (ก่อนวัน อาสาฬหบูชา 1 วัน)	ประเพณีแห่เทียนรั้วพรรษา สถานที่จัดงาน วัดคอนคูน และวัดบ้านโป่ง อ.บ้านโป่ง กิจกรรมที่น่าสนใจ ประกวดขบวนแห่เทียนพรรษา พิธีถวายต้นเทียน และ ประกวดต้นเทียนประเภทต่าง ๆ	0-3221-1212 ต่อ 125
สิงหาคม ช่วงเดือน 9 ของทุกปี	เทศกาลเดือน 9 "ข้าวห่อตะนาวศรี ถิ่นคนดีชายแดน" สถานที่จัดงาน ต.บ้านคา, ต.บ้านบึง อ.บ้านคา กิจกรรมที่น่าสนใจ การแสดงศิลปวัฒนธรรมชาวไทยกะเหรี่ยง กินข้าวห่อกะเหรี่ยง	0-3239-5140

เดือน	กิจกรรม	ติดต่อสอบถาม
ช่วงเดือน 9 ของทุกปี	ประเพณีกินข้าวหอ สถานที่จัดงาน อ.สวนผึ้ง กิจกรรมที่น่าสนใจ การผูกแขนเรียกขวัญ กินอาหารร่วมกัน เรียกว่า กินข้าวหอ แข่งขันกีฬาท้องถิ่น (ภาคกลางคืน) ชมมหรสพ การแสดงบนเวที	0-3239-5498 0-3239-5426
กันยายน	ประเพณีกินข้าวหอ สถานที่จัดงาน ต.ยางหัก จำนวน 8 หมู่บ้าน อ.ปากท่อ กิจกรรมที่น่าสนใจ กิจกรรมแสดงวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง	0-3232-9000
ก.ย ต้นเดือน ต.ค.	งานเทศกาลกินเจ สถานที่จัดงาน ศาลเจ้าป่าไทรงาม ม.8 ต.หนองกระทุ่ม อ.ปากท่อ กิจกรรมที่น่าสนใจ -	0-3227-1004
ระหว่าง สัปดาห์ สุดท้ายของ เดือน กย. - สัปดาห์แรก ของเดือนต.ค.	งานเทศกาลกินเจ สถานที่จัดงาน ถนนแสงชูโต ตั้งแต่หอนาฬิกา ถึงวงเวียนช้าง อ.บ้านโป่ง กิจกรรมที่น่าสนใจ -	0-3221-1212 ต่อ 118
25 ก.ย. - 5 ต.ค.	งานนมัสการพระพุทธฉายดำถ้ำเขาวง สถานที่จัดงาน สนามการจัดงานที่ถ้ำเขาวง ม.2 ต.เกาะพลับพลา กิจกรรมที่น่าสนใจ (ภาคกลางวัน) ทำบุญปิดทองพระในถ้ำ นมัสการ รอยพระพุทธบาทจำลอง มีการแข่งขันฟุตบอล เซปักตะกร้อ (ภาคกลางคืน) มีมหรสพต่าง ๆ ภาพยนตร์ ดนตรี ลิเก	0-3239-1308
พฤศจิกายน 26 พ.ย.	เทศกาลประเพณีโลอยกระโทง สถานที่จัดงาน ด้านหน้าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อ.เมืองราชบุรี กิจกรรมที่น่าสนใจ -	0-3232-8064 0-3233-7674
26 - 27 พ.ย.	เทศกาลประเพณีโลอยกระโทง สถานที่จัดงาน อุทยานหินเขาวง ม.1 ต.เกาะพลับพลา อ.เมืองราชบุรี กิจกรรมที่น่าสนใจ -	0-3239-1308

เดือน	กิจกรรม	ติดต่อสอบถาม
วันลอยกระทง	เทศกาลประเพณีลอยกระทง สถานที่จัดงาน ริมเขื่อนแม่น้ำแม่กลอง เทศบาลเมืองโพธาราม อ.โพธาราม กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3223-1267 ต่อ 309
วันลอยกระทง	เทศกาลประเพณีลอยกระทง สถานที่จัดงาน อ่างเก็บน้ำบ้านขี้ภูป่าหวาย กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3236-4517 0-3236-4197
ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12	เทศกาลประเพณีลอยกระทง สถานที่จัดงาน ริมน้ำ ช้างอาคารเฉลิมพระเกียรติฯ กิจกรรมที่น่าสนใจ	0-3231-1212 ต่อ 125
วันก่อนวัน ลอยกระทง 1 วัน	การแข่งขันเรือยาวเมืองคนสวย สถานที่จัดงาน ริมเขื่อนแม่น้ำแม่กลอง เทศบาลเมืองโพธาราม กิจกรรมที่น่าสนใจ จัดการแข่งขันเรือยาว จำนวน 3 ประเภท 1. ประเภท ก. จำนวนไม่เกิน 55 ฝีพาย 2. ประเภท ข. จำนวนไม่เกิน 30 ฝีพาย 3. ประเภท ค. จำนวนไม่เกิน 23 ฝีพาย	0-3223-1267 ต่อ 309
ธันวาคม ช่วงเดือน ธันวาคม ของทุกปี	เทศกาลงานประเพณีไทยตระนาวศรี สถานที่จัดงาน ที่ว่าการอำเภอสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง กิจกรรมที่น่าสนใจ การแสดงวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยเชื้อสาย ต่าง ๆ การประกวดผลิตภัณฑ์/ผลิตภัณฑ์ทางการ การ เกษตร การประกวดไก่พื้นเมือง การรवानสินค้า มทรสพและการแสดงต่าง ๆ การประกวดธิดา ไทยตระนาวศรี การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ฯลฯ	0-3239-5156 ต่อ 103,106 114

นอกจากนี้จังหวัดราชบุรี ได้จัดแข่งขันกีฬาระดับชาติ ดังนี้

1. ราชบุรีเกมส์ กีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 18 - 28 ธันวาคม 2547
2. การแข่งขันกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 24 ระหว่างวันที่ 22 - 25 มกราคม 2548

จากข้อมูลในตารางที่ 2.1 2.11 สรุปภาพรวมแหล่งท่องเที่ยวและองค์กรประกอบการท่องเที่ยว

ได้ในตารางที่ 2.12

ภาคผนวก 3
โครงการฝึกอบรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

โครงการสัมมนา ผักอบรม และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2547

ผู้รับผิดชอบโครงการ : ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดราชบุรี

ชื่อโครงการ (วันที่จัด)	ผู้ร่วมโครงการ (จำนวน)	สถานที่	หน่วยงานสนับสนุน
1. โครงการเสริมสร้างมาตรฐาน การบริการและความปลอดภัย 1.1 สัมมนาผู้ประกอบการ (27 เม.ย. 47)	ผู้ประกอบการร้านอาหาร, ผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้า OTOP, ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และ หัวหน้าส่วนราชการ สื่อมวลชน รวม 180 คน	โรงแรม โกลเด้นซิตี ราชบุรี	
2. การฝึกอบรม 3 หลักสูตร 1.1 <u>อาสาสมัครนำเที่ยวท้องถิ่น</u> รุ่นที่ 1 5 - 6, 12 มิ.ย. 47 รุ่นที่ 2 29 - 31 ส.ค. 47 รุ่นที่ 3 2 - 4 ก.ย. 47 1.2 <u>การวางแผนไทย</u> รุ่นที่ 1 7 - 11 มิ.ย. 47 รุ่นที่ 2 21 - 25 มิ.ย. 47 1.3 <u>พนักงานบริการ</u> รุ่นที่ 1 20 - 22 ส.ค. 47 รุ่นที่ 2 26 - 28 ส.ค. 47 รุ่นที่ 3 3 - 5 ก.ย. 47 รุ่นที่ 4 8 - 10 ก.ย. 47	80 คน 80 คน 80 คน 40 คน 40 คน 80 คน 80 คน 80 คน 74 คน	โรงเรียน เบญจมาภุทธิศรราชบุรี มหาวิทยาลัย ราชภัฏจอมบึง โรงเรียน สายธรรมจันทร์ ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี เทศบาล เมืองโพธาราม มหาวิทยาลัย ราชภัฏจอมบึง เทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก	

ชื่อโครงการ (วันที่จัด)	ผู้ร่วมโครงการ (จำนวน)	สถานที่	หน่วยงานสนับสนุน
<p>3. โครงการเสริมสร้างมาตรฐาน การบริการและความปลอดภัย</p> <p>2.1 รายการท่องเที่ยวนำร่อง 2 วัน 1 คืน (23 - 24 ก.ย. 47)</p>	<p>ผู้ประกอบการบริษัท นำเที่ยว, สื่อมวลชน, ผู้ประกอบการพื้นที่ จังหวัด จำนวน 60 คน</p>	<p>อำเภอดำเนินสะดวก อุษาคีรีสวรรค์ อำเภอสวนผึ้ง อำเภอโพธาราม</p>	
<p>4. โครงการจัดรายการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน เชื่อมโยงแหล่ง ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี (27 - 29 ส.ค. 47)</p>	<p>จำนวน 0 คน</p>	<p>วัดพระศรีอารย อำเภอโพธาราม โรงแรมฝั่งหลวง อำเภอดำเนินสะดวก ทวีศคณารีสอร์ท อำเภอสวนผึ้ง</p>	<p>หอการค้า จ.ราชบุรี สำนักงาน จ.ราชบุรี สำนักงาน ประชาสัมพันธ์ จังหวัด อ.โพธาราม อ.ดำเนินสะดวก โรงพยาบาล ดำเนินสะดวก เทศบาลตำบล ดำเนินสะดวก อ.สวนผึ้ง บริษัท ราชบุรี เทรเวลแอนด์ อาร์เจนซี จำกัด</p>

ชื่อโครงการ (วันที่จัด)	ผู้ร่วมโครงการ (จำนวน)	สถานที่	หน่วยงานสนับสนุน
<p>5. โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงเกษตรประมงน้ำจืดและ เชิงนิเวศทางน้ำ (27 - 29 ส.ค. 47)</p>	<p>จำนวน 40 คน</p>	<p>วัดพระศรีอารีย์ อำเภอโพธาราม โรงแรมฝั่งแหลม อำเภอดำเนินสะดวก ทวีปย์คณเรีฮอร์ท อำเภอสวนผึ้ง</p>	<p>หอการค้า จ.ราชบุรี สำนักงาน จ.ราชบุรี สำนักงานประชา สัมพันธ์จังหวัด อ.โพธาราม เทศบาล เมืองโพธาราม อบต.สร้อยฟ้า อบต.ท่าชุมพล อบต.หลุมดิน เทศบาล ตำบลเจ็ดเสมียน อบต.คลองข่อย เทศบาลเมืองราชบุรี บริษัท หัวช้าง เอนเคอเทอเน็กซ์ จำกัด</p>

ภาคผนวก 4
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี

ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี

ราชบุรี เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างทางด้านตะวันตกของประเทศไทย มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยทวารวดี ที่เป็นเมืองชายฝั่งทะเลในยุคสมัยเดียวกันกับพระนครชัยศรีและอู่ทอง โดยยังมีโบราณสถานเป็นที่ประจักษ์ ณ แหล่งอารยธรรมคูบัว ในสมัยอยุธยาเป็นราชธานี มีฐานะเป็นเมืองหน้าด่านที่ต้องรับศึกจากพม่าและข้าราชการเมืองราชบุรี ตำแหน่ง ยกกระบัตร มีบุญญาธิการปราบดาภิเษกขึ้นเป็น พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ได้ครอบครองกรุงรัตนโกสินทร์จวบจนปัจจุบัน นอกเหนือจากประวัติศาสตร์อันยาวนาน ราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ประกอบเกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศไทย โดยมีข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ดังต่อไปนี้

ที่ตั้ง

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างด้านตะวันตกของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 13 องศา 10 ลิปดาเหนือ กับเส้นแวงที่ 99 องศา 10 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ 100 กิโลเมตร ตามทางรถไฟจากสถานีหัวลำโพงถึงที่ตั้งจังหวัด 117 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน มีความยาวในเขตจังหวัด ประมาณ 67 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 5,190,462 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,247,789 ไร่ ป่าไม้ 1,239,236 ไร่ (ร้อยละ 38.16ของจังหวัด)

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอกำมะนา ท่าวุ้ง และเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอสมุทราน อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทะวาย ประเทศเมียนมาร์ มีแนวชายแดนยาวประมาณ 73 กิโลเมตร

ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

- (1) ที่ราบมีความลาดชัน 0-3 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่บริเวณที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออกในเขตอำเภอบ้านโป่ง โพนทราวม และและปากท่อ ที่ราบต่ำ ได้แก่ บริเวณตอนปลายของแม่น้ำแม่กลอง คลองดำเนินสะดวกและแม่น้ำอ้อม ด้านจังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางแพ วัดเพลง ดำเนินสะดวก ซึ่งมีคูคลองเชื่อมโยงถึงกัน กว่า 200 คลองบางแพ ดำเนินสะดวก เมืองราชบุรี วัดเพลง เนื้อที่ ประมาณ 957,766 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 29.49 ของพื้นที่จังหวัด
- (2) บริเวณที่เป็นลูกคลื่นถึงผืนเขา มีความลาดชันประมาณ 2-25 เปอร์เซ็นต์ อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอจอมบึง และบางส่วนของอำเภอ บ้านโป่ง โพนทราวม เมืองราชบุรี และปากท่อ เนื้อที่ประมาณ 1,246,470 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 38.38 ของจังหวัด
- (3) ที่ราบสูง เทือกเขาและภูเขาซ้อนไปทางทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด ได้แก่ ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ มีเทือกเขาตะนาวศรีและภูเขาน้อยใหญ่ สลับซับซ้อน ตั้งอยู่ที่อำเภอสวนผึ้ง จอมบึงและปากท่อ เนื้อที่ประมาณ 1,043,443 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.14 เนื้อที่เป็นเขา และภูเขา(hill and mountain) 1,669.9 ตารางกิโลเมตร ประมาณ ร้อยละ 35.52 ของพื้นที่

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่เนื่องจากมีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นอยู่ จึงทำให้ได้รับลมมรสุมจากอินเดียไม่เต็มที่ โดยเฉพาะอำเภอติดต่อกับเทือกเขาตะนาวศรี ได้แก่ อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา จึงมีปริมาณฝนตกน้อย ฝนส่วนใหญ่จะถูกพัดเลยไปตกในแถบลุ่ม แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำนครน้อย และแม่น้ำแควใหญ่ในจังหวัดกาญจนบุรี ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ประมาณ 1,000-1,250 มิลลิเมตร ต่อปี โดยจะมีปริมาณฝนตกหนักในช่วงเดือนกันยายน อุณหภูมิโดยเฉลี่ยต่ำสุดประมาณ 20 องศาเซลเซียส และสูงสุดประมาณ 37 องศาเซลเซียส

เขตการปกครอง

แบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 104 ตำบล 963 หมู่บ้าน

ลำดับ	อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ขนาดพื้นที่(ตร.ก.ม.)	ตำบล	หมู่บ้าน
1	เมืองราชบุรี	430.298	22	187
2	โพธาราม	417.009	19	153
3	อ.บ้านโป่ง	366.559	15	181
4	ดำเนินสะดวก	210.271	13	104
5	บางแพ	172.597	7	65
6	วัดเพลง	37.892	3	28
7	ปากท่อ	757.835	12	84
8	จอมบึง	772.054	6	89
9	สวนผึ้ง	1,397.947	4	37
10	กิ่ง อ.บ้านคา	634.000	3	34

วัฒนธรรม

1. ศูนย์วัฒนธรรม มี 10 แห่ง ได้แก่

ลำดับ	จังหวัด/อำเภอ	ที่ตั้ง
1	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอโพธาราม	โรงเรียนโพธารามศึกษา
2	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบางแพ	โรงเรียนบางแพปฐมศึกษา
3	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอดำเนินสะดวก	โรงเรียนสายธรรมจันทร์
4	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอวัดเพลง	โรงเรียนโสภณศิริราษฎร์
5	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอจอมบึง	โรงเรียนศุภราษฎร์รังสฤษดิ์
6	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสวนผึ้ง	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา
7	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอปากท่อ	โรงเรียนปากท่อพิทยาคม
8	ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด	สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
9	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเมือง	โรงเรียนราชไมริกาอนุเคราะห์
10	ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอบ้านโป่ง	โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง

2 สภาวัฒนธรรม มี 27 แห่ง

- (1) สภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง
- (2) สภาวัฒนธรรมอำเภอ 10 แห่ง (อำเภอละ 1 แห่ง)
- (3) สภาวัฒนธรรมตำบล 16 แห่ง

3. แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

ลำดับ	ที่ตั้ง
1	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี
2	พิพิธภัณฑท์ที่หมู่บ้านวัดม่วง อำเภอบ้านโป่ง
3	ศูนย์ศิลปหัตถกรรมผ้าจากราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี
4	ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอจอมบึง
5	การทำเครื่องทองเหลือง อำเภอเมืองราชบุรี
6	หนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม
7	จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม

แหล่งโบราณคดี

ลำดับ	ประเภท	ที่ตั้ง	
(1)	วัดมหาธาตุวรวิหาร	ตำบลหน้าเมือง	อำเภอเมืองราชบุรี
(2)	ถ้ำฤๅษีเขาสูง	ตำบลเกาะพลับพลา	อำเภอเมืองราชบุรี
(3)	วัดโขลงสุวรรณคีรี	ตำบลทลุมดิน	อำเภอเมืองราชบุรี
(4)	ถ้ำระฆัง	ตำบลเกาะพลับพลา	อำเภอเมืองราชบุรี
(5)	ถ้ำฝ่าโถ พระพุทธบาท ถ้ำจีน ถ้ำจาม	ตำบลเกาะพลับพลา	อำเภอเมืองราชบุรี
(6)	อาคารศาลากลางจังหวัดราชบุรี (เดิม)	ตำบลหน้าเมือง	อำเภอเมืองราชบุรี
(7)	อาคารศาลแขวงราชบุรี	ตำบลหน้าเมือง	อำเภอเมืองราชบุรี
(8)	เขาถ้ำพระ	ตำบลคอนทราย	อำเภอปากท่อ
(9)	วัดคงคาราม	ตำบลคลองตากด	อำเภอโพธาราม
(10)	สระโกสินารายณ์และแนวกำแพงเมือง	ตำบลท่าผา	อำเภอบ้านโป่ง

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ

- (1) ประเพณีอาสาชาวโพทัก
- (2) ประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง หรือประเพณีเดือน 9 ของทุกปี (หล่าคอก)
- (3) ประเพณีแสนเรือของชาวลาวไซ่ง หรือประเพณีแสนผิเอือน หรือประเพณีขันผิเรือน
- (4) งานประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญ ชาวมอญบ้านม่วง อำเภอโพธาราม
- (5) งานประเพณีสารทลาวของชาวลาวเวียง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี
- (6) งานประเพณีกาลเจ้าพ่อหลักเมือง จังหวัดราชบุรีจัดให้มีขึ้นประมาณเดือนเมษายน
- (7) งานนมัสการหลวงพ่อดุสิตและรอยพระพุทธรูปเขาสูง งานประจำปีซึ่งจัดในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

(1) ถ้ำเขามิน	(8) พุน้ำร้อนบ้านมิ่ง
(2) ถ้ำจอมพล	(9) ถ้ำสาริกา
(3) สวนพฤกษศาสตร์วรรณคดีภาคกลาง	(10) สวนรุกขชาติถ้ำจอมพล
(4) ศูนย์ศึกษาพรรณไม้ป่าสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์	(11) น้ำตกห้วยแม่
(5) ถ้ำค้างคาวเขาช่องพราน	(12) น้ำตกเก้าโจนหรือน้ำตกเก้าชั้น
(6) โป่งยุบ	(13) บึงกาจ
(7) ถารน้ำร้อนบ่อคลิ้ง	(14) สำนักสงฆ์หินสูง
	(15) ไร่กุหลาบอุษารดี

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม

(1) พระปฐมภักดีวัดพระศรีมหาธาตุวรวิหาร	(9) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี
(2) ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง	(10) สวนสาธารณะจักรีอนุสรณ์สถาน
(3) เขื่อนเขาแหลม	(11) วัดหนองหอย
(4) เขาน้ำจืด	(12) เขาลวง
(5) เขาวัง	(13) เขาน้อย
(6) เมืองโบราณคูบัว	(14) หลวงพ่อแก่น
(7) ค่ายหลวงบ้านไร่	(15) สระน้ำโกลนรายณ์
(8) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี	

แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น

- (1) ตลาดน้ำดำเนินสะดวก
- (2) ตลาดน้ำคลองโพธิ์หัก
- (3) ตลาดน้ำคลองต้นเข็ม

จำนวนประชากรแยกตามเพศ รายอำเภอ/กิ่งอำเภอ และจำนวนครัวเรือน มีดังนี้

ลำดับ	อำเภอ	ระยะห่างจาก จังหวัด (ก.ม.)	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน
			ชาย	หญิง	รวม	
1.	เมืองราชบุรี	-	97,221	96,632	193,853	52,220
2.	บ้านโป่ง	42	80,474	85,585	166,059	46,428
3.	โพธาราม	26	65,225	69,563	134,788	35,450
4.	ดำเนินสะดวก	50	48,320	52,191	100,511	21,985
5.	บางแพ	22	21,696	23,257	44,953	11,166
6.	ปากท่อ	22	31,470	32,658	64,128	16,373
7.	วัดเพลง	30	5,951	6,356	12,307	3,003
8.	จอมบึง	15	29,749	30,116	59,865	14,884
9.	สวนผึ้ง	60	17,071	15,396	32,467	9,210
10.	กิ่ง อ.บ้านคา	58	11,078	10,266	21,344	6,016
รวม			408,255	422,020	830,275	216,735

ภาคผนวก 5
การสำรวจข้อมูลภาคสนาม

การสำรวจข้อมูลภาคสนาม
อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ
1	21 เม.ย. 47	ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและ ผู้ประกอบการ จ.ราชบุรี	อ.นิภาวรรณ
2	27 เม.ย. 47	สัมมนาการท่องเที่ยวราชบุรีและเก็บข้อมูล เบื้องต้น	อ.นิภาวรรณ
3	15 พ.ค. 47	สำรวจแหล่งท่องเที่ยว จ.ราชบุรี ตลาดน้ำ ดำเนินสะดวก ถ้ำชาบิณ ถ้ำจอมพล หนังใหญ่วัดขนอน เจ้าแม่กวนอิมวัดหนองหอย ถ้ำน้ำ และเขาช่องพราน	อ.นิภาวรรณ
4	22 มิ.ย. 47	สัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการท่องเที่ยวและ ผู้ประกอบการ จ.ราชบุรี (คุณสมเกียรติ และ คุณมิตร)	อ.นิภาวรรณ และ อ.พจนา
5	13 ก.ค. 47	ยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวม ข้อมูล และสัมภาษณ์นายอำเภอ ปลัดอำเภอ อ.บ้านโป่ง อ.โพธาราม อ.จอมบึง อ.สวนผึ้ง และ กิ่งอ.บ้านคา รวมทั้งประธานหอการค้าจังหวัด ผอ.ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ	อ.นิภาวรรณ และ พ.อ.ณรงค์กร
6	10 ส.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามกับหัวหน้า ส่วนราชการ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น และ ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว อ.โพธาราม อ.จอมบึง อ.สวนผึ้ง และกิ่งอ.บ้านคา	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา อ.อุมาพร อ.ชนัตร์ น.ส.เนาวนิตย์ นายชนิกร นายสุทัศน์ นายอิฐปตพงศ์ และ นายทงศักดิ์

การสำรวจข้อมูลภาคสนาม
อำเภอโพธาราม อำเภอบ้านโป่ง อำเภอจอมบึง อำเภอสวนผึ้ง และกิ่งอำเภอบ้านคา (ต่อ)

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ
7	2 ก.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามกับหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวของ อ.บ้านโป่ง และลงพื้นที่สะพานหินรายณ์ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง บึงกระจับ ตลอดจนสนทนากับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา พ.อ.ณรงค์กร และ น.ส.เนาวนิตย์
8	11 ก.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดคงคารมและจิตรกรรมฝาผนัง พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดขนอน ถ้าเขabin ถ้ำจอมพล และพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา พ.อ.ณรงค์กร และ น.ส.เนาวนิตย์
9	12 ก.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม อ.สวนผึ้ง และกิ่งอ.บ้านคา สนทนากับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา พ.อ.ณรงค์กร และ น.ส.เนาวนิตย์
10	8 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และสนทนากับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ณ อ.จอมบึง อ.โพธาราม และ อ.บ้านโป่ง	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา พ.อ.ณรงค์กร และ น.ส.เนาวนิตย์
11	13 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และสนทนากับผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ณ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง และเทศบาลตำบลท่าเสา อ.บ้านโป่ง	อ.นิภาวรรณ อ.พจนา และ นายจตุรงค์

การสำรวจข้อมูลภาคสนาม

อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอปากท่อ และอำเภอวัดเพลง

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ
1	21 เม.ย. 47	ประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการและ ผู้ประกอบการ จ.ราชบุรี	ดร.สถาพร
2	27 เม.ย. 47	สัมมนาการท่องเที่ยวราชบุรีและเก็บข้อมูล เบื้องต้น	ดร.สถาพร, นายนันท์ศักดิ์ นส.นฤมล
3	15 พ.ค. 47	สำรวจแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ถ้ำจอมพล หน้าใหญ่วัดขนอน ถ้ำเขabin ถ้ำธารลอด เขาช่องปราน และเจ้าแม่กวนอิมวัดหนองทอย	ดร.สถาพร
4.	22 มิ.ย. 47	สัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการท่องเที่ยว และผู้ประกอบการจังหวัดราชบุรี (คุณสมบัติเยี่ยมและคุณสมบัติ)	ดร.สถาพร พ.อ. ดร.วรสิทธิ์
5	25 มิ.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 5 อำเภอ อ.ดำเนินสะดวก, อ.วัดเพลง อ.ปากท่อ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร พ.อ. ดร.วรสิทธิ์
6	2 ก.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 5 อำเภอ อ.ดำเนินสะดวก, อ.วัดเพลง อ.ปากท่อ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร, อ.ดลยา พ.อ. ดร.วรสิทธิ์, นายนันท์ศักดิ์, อ.กนกกรส นส.ศิริวรรณ
7	27 ส.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 5 อำเภอ อ.ดำเนินสะดวก, อ.วัดเพลง อ.ปากท่อ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร พ.อ. ดร.วรสิทธิ์
8	7 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 5 อำเภอ อ.ดำเนินสะดวก, อ.วัดเพลง อ.ปากท่อ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร พ.อ. ดร.วรสิทธิ์
9	8 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
10	30 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร

การสำรวจข้อมูลภาคสนาม

อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอปากท่อ และอำเภอวัดเพลง (ต่อ)

ครั้งที่	วัน / เดือน / ปี	กิจกรรม	ผู้ปฏิบัติ
11	31 ต.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
12	4 พ.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
13	6 พ.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม อ.บางแพ อ.บางแพ (งานแข่งเรือ โพนั๊ก)	ดร.สถาพร
14	20 พ.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
15	27 พ.ย. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
16	4 ธ.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
17	12 ธ.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
18	15 ธ.ค. 47	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 2 อำเภอ อ.เมืองฯ และ อ.บางแพ	ดร.สถาพร
19	17 ม.ค. 48	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม อ.บางแพ	ดร.สถาพร
20	22 ม.ค. 48	เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม อ.โพธาราม	ดร.สถาพร
21	26 ม.ค. 48	สำรวจสถานที่ฝึกอบรม อ.โพธาราม	ดร.สถาพร, อ.กนกกรส อ.วฤณดา, นส.ศิริวรรณ
22	29 ม.ค. 48	ฝึกอบรมผู้รับผิดชอบ อ.โพธาราม	ดร.สถาพร และคณะ
23	22 เม.ย. 48	เก็บรวบรวมข้อมูล อ.เมืองฯ	ดร.สถาพร และคณะ
24	29 เม.ย. 48	เก็บรวบรวมข้อมูล อ.บางแพ	ดร.สถาพร และคณะ

ภาคผนวก 6
แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

โครงการวิจัย เรื่อง "ศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน"

โปรดให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในเขตความรับผิดชอบของท่าน

1. ผู้ให้ข้อมูล

ตำแหน่ง

สถานที่อยู่อาศัย ตำบล อำเภอ

เพศ ชาย หญิง

การศึกษา ระดับปริญญาตรี ขึ้นไป

ระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า

ระดับมัธยมศึกษา/ ประถมศึกษา
2. แหล่งท่องเที่ยวของตำบล ได้แก่

1.	4.
2.	5.
3.	6.
3. การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

รถยนต์ประจำทางจากอำเภอ ถึง ระยะทาง กม. ค่าโดยสาร

รถไฟ จากอำเภอ ถึง ค่าโดยสาร

เรือโดยสาร จากอำเภอ ถึง ค่าโดยสาร

เดินเท้า ใช้เวลาประมาณ ชั่วโมง

อื่น ๆ
4. ที่พักที่แนะนำ

โรงแรม ได้แก่

บ้านพัก ได้แก่

เรือนแพ ได้แก่

โฮมสเตย์ ได้แก่

เต็นท์/ แคมป์ ได้แก่

อื่น ๆ
5. ร้านขายของที่ระลึกที่แนะนำ

เสื้อผ้า ได้แก่ร้าน

ขนมและอาหาร ได้แก่ร้าน

สมุนไพร ได้แก่ร้าน

OTOP ที่มีชื่อเสียงของตำบล ได้แก่

เครื่องประดับ ได้แก่ร้าน

อื่น ๆ ได้แก่ร้าน

6. ภัตตาคารและร้านอาหารที่แนะนำ

ได้แก่ร้าน อาหารที่มีชื่อเสียง

7. แหล่งพักผ่อนในตำบล

➤ สวนสาธารณะ	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ โรงภาพยนตร์	☐ มี ☐ ไม่มี
➤ สนามกอล์ฟ	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ นวดแผนไทย/สปา	☐ มี ☐ ไม่มี
➤ สระว่ายน้ำ	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ อื่น ๆ	

8. การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

➤ ป้ายนำทาง	☐ มี ☐ ไม่มี	
➤ ธนาคาร	☐ มี ☐ ไม่มี	
➤ ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว	☐ มี ☐ ไม่มี	
➤ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว	☐ มี ☐ ไม่มี	
➤ ตัวแทนนำเที่ยว/จองที่พักและยานพาหนะ	☐ มี ☐ ไม่มี	ที่แนะนำ
➤ ตัวแทนให้บริการมัคคุเทศก์	☐ มี ☐ ไม่มี	ที่แนะนำ
➤ บริการขนส่งของและกระเป๋า	☐ มี ☐ ไม่มี	ที่แนะนำ
➤ อื่น ๆ		

9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

➤ รถดับเพลิง	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ ศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉิน	☐ มี ☐ ไม่มี
➤ รถพยาบาล	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ โรงพยาบาลหรือคลินิกแพทย์	☐ มี ☐ ไม่มี
➤ ระบบสัญญาณเตือนภัย	☐ มี ☐ ไม่มี	➤ ตำรวจรักษาความปลอดภัย	☐ มี ☐ ไม่มี

10. การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

- มีการเก็บค่าบำรุงจากนักท่องเที่ยว
- มีพนักงานดูแลรักษาความสะอาด
- มีองค์กรของรัฐรับผิดชอบการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว
- มีงบประมาณจากภาครัฐพัฒนาและซ่อมบำรุงแหล่งท่องเที่ยว
- อื่น ๆ

11. ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อศักยภาพการท่องเที่ยวในตำบลของท่าน

รายการ	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด
1. แหล่งท่องเที่ยวของตำบล สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวในระดับใด					
2. การเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวที่สะดวก โดยใช้พาหนะใด					
➤ รถประจำทาง					
➤ รถไฟ					
➤ เรือโดยสาร					
➤ เดินเท้า					
3. ที่พักประเภทใดในปัจจุบันที่มีอยู่ในตำบลของท่าน ที่อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวได้ดีที่สุด					
➤ โรงแรม					
➤ บ้านพัก					
➤ เรือนแพ					
➤ โฮมสเตย์					
➤ เต็นท์/แคมป์ปิ้ง					
4. ร้านค้าประเภทใดในตำบลของท่านที่นักท่องเที่ยวใช้บริการ					
➤ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม					
➤ อาหารว่างและผลิตภัณฑ์สมุนไพร					
➤ เครื่องประดับ					
➤ ร้านอาหาร/ ภัตตาคาร					
5. แหล่งพักผ่อนประเภทใดที่มีอยู่ในตำบลของท่าน ที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ					
➤ สวนสาธารณะ					
➤ สนามกอล์ฟ					
➤ สระว่ายน้ำ					
➤ โรงภาพยนตร์					
➤ นวดแผนไทย/ สปา					

รายการ	สูงมาก	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด
6. การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ที่มีอยู่ในตำบลของท่านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับใด					
➢ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว					
➢ ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว					
➢ ธนาคาร					
➢ สถานีขนส่ง					
➢ ปั้มน้ำมัน					
7. การให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวในตำบลของท่าน อยู่ในระดับใด					
➢ สมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจ					
➢ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย					
➢ โรงพยาบาลและสถานบริการทางการแพทย์					
➢ ศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉิน					
8. การบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวในตำบลของท่าน อยู่ในระดับใด					
➢ หน่วยงานองค์การส่วนท้องถิ่น					
➢ หน่วยงานกลางของภาครัฐ					
➢ หน่วยงานเอกชน					
➢ อาสาสมัครในท้องถิ่น					

12. ปัญหาและข้อเสนอนแนะ

.....

.....

.....

.....

13. ความคิดเห็นของท่านในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

รายการในแบบสอบถามที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

รายการ	แบบสอบถามข้อที่
1. คักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	ข้อที่ 1
2. คักยภาพขององค์ประกอบการท่องเที่ยว	
2.1 การคมนาคมขนส่ง	ข้อที่ 2
2.2 ที่พักแรม	ข้อที่ 3
2.3 ภัตตาคารและร้านอาหาร	ข้อที่ 4 (4.4)
2.4 ร้านขายของที่ระลึกและ OTOP	ข้อที่ 4 (4.1, 4.2, 4.3)
2.5 การบริการด้านการท่องเที่ยว	ข้อที่ 5
2.6 ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	ข้อที่ 7
2.7 การอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว	ข้อที่ 6 (6.2, 6.3, 6.4)
2.8 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์	ข้อที่ 6 (6.1, 6.2)
2.9 การบริการอื่น ๆ	ข้อที่ 8

ภาคผนวก 7
ชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

ชาวไทยท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของจังหวัด สืบทอดมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ละเชื้อชาติมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและประเพณี ซึ่งอาจแบ่งตามเชื้อชาติได้ดังนี้

1. คนไทยภาคกลางพื้นถิ่น

คนไทยภาคกลางพื้นถิ่นที่จังหวัดราชบุรีเห็นเด่นชัดที่ชุมชนบ้านโพหัก ตำบลโพหัก อำเภอบางแพ

2. ชาวไทยจีน

พ.ศ. 2450 (รัชกาลที่ 5) เป็นช่วงที่ชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแดนประเทศไทยมากที่สุด แยกออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ชาวจีนกลุ่มแต้จิ๋ว จีนแคะ ไทหล่า กวางตุ้ง และฮกเกี้ยน ชาวจีนเหล่านี้กระจ่ายกันอยู่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม

3. ชาวไท - ยวน

ชาวยวนที่มั่งคั่งตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองราชบุรี อพยพมาจากอาณาจักรล้านนา ใน พ.ศ. 2347 (รัชกาลที่ 1) ตั้งบ้านเรือนบริเวณริมฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ห่างจากเมืองราชบุรีปัจจุบันไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร เรียกว่าบ้านไร่ในที ต่อมามีการขยายครัวเรือนออกไปจากที่เดิมอีกหลายพื้นที่ อาทิ ตำบลคูบัว ตำบลคอนตะโก ตำบลคอนแรว์ ฯลฯ อำเภอมืองราชบุรี ตำบลหนองโพ ตำบลบางกระโด ฯลฯ อำเภอโพธาราม และตำบลหนองปลาหมอ เป็นต้น

4. ชาวไทยมอญ

ชาวมอญอพยพเข้าสู่ประเทศไทย พ.ศ. 2127 สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลังจากนั้นก็มี การอพยพต่อมอีกหลายครั้ง ในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ ชาวมอญในจังหวัดราชบุรีตั้งถิ่นฐานบริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลองในเขตอำเภอโพธารามและอำเภอบ้านโป่ง

5. ชาวไทยกะเหรี่ยง

ชาวไทยกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนใกล้เทือกเขาตะนาวศรี อพยพมาจากเมืองทวายในพม่าราว 200 ปีเศษผ่านมาแล้ว กะเหรี่ยงที่อยู่ในอำเภอสวนผึ้งและกิ่งอำเภอบ้านคา กระจ่ายอยู่ในตำบลสวนผึ้ง ตำบลบ้านบึง ตำบลบ้านคา และตำบลตะนาวศรี นอกจากนี้ยังอยู่ที่ตำบลยางหักอำเภopakทออีกด้วย

6. ชาวไทยลาวโซ่ง

ชาวลาวโซ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณกึ่งกลางระหว่างภูวนกันอาณาจักรหลวงพระบาง ลาวโซ่งที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในจังหวัดราชบุรีที่บ้านตลาดควาย อำเภोजอมบึง บำคอนคลัง บ้านบัวงาน บ้านโคกดับเบ็ด อำเภอดำเนินสะดวก บ้านดอนคา บ้านตากแดด บ้านดอนพรม อำเภอบางแพ และที่บ้านเขาภูทอง อำเภopakทอ

7. ชาวไทยลาวที่

ชาวลาวที่หรือชาวไทยลาวเวียง เป็นกลุ่มคนที่มีเชื้อสายลาวจากเมืองเวียงจันทร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองราชบุรีตั้งแต่สมัยธนบุรีเรื่อยมาจนถึง สมัยรัตนโกสินทร์โดยตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ห่างจากฝั่งแม่น้ำแม่กลองด้านทิศตะวันออกราว 2 กิโลเมตร ที่เขาแร้ง อำเภอเมืองราชบุรี บ้านฆ้อง บ้านบ่อมะกรูด บ้านเลือก บ้านสิงห์ บ้านกำแพงเหนือ บ้านกำแพงใต้ บ้านคอนทราย บ้านหนองรี บ้านบางลาน ในอำเภอโพธาราม บ้านคอนเสลา บ้านหนองปลาตุก บ้านหนองอ้อ บ้านฆ้องน้อย ในอำเภอบ้านโป่ง นอกจากนี้ยังมีอีกกลุ่มที่อำเภอจอมบึง ในเขตบ้านนาสมอ บ้านสูงเนิน บ้านท่าเนียน บ้านเกาะ บ้านหนอง บ้านเก่า บ้านวังมะเดื่อ เป็นต้น

8. ชาวไทยเขมร

ไม่มีเอกสารใด ๆ กล่าวถึงถิ่นกำเนิดเดิมและสาเหตุของการอพยพครัวว์เข้าอยู่ในจังหวัด ราชบุรีชาวเขมรลาวเดิมตั้งบ้านเรือนกระจายในหลายท้องที่ของจังหวัด ได้แก่ ในท้องที่บางส่วนของ ตำบลคุ้มกระดิน และตำบลทุ่งน้ำวน เขตอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอปากท่อ ที่ตำบลวัดยางงาม หมู่ 3 บ้านกอไม้ ตำบลบ่อกระดาน ที่บ้านบ่อตะคร้อ บ้านหัวถนน และบางส่วนของตำบลคอนทราย ที่หมู่บ้านหนองจอก อำเภอวัดเพลง ที่ตำบลวัดเพลงบริเวณวัดศรีธาราษฎร์บ้านบางนางสุญ ตำบลเกาะศาลพระ ที่บ้านคลองขนอน คลองพะเนา บ้านโคกพริก อำเภอบางแพ ที่ตำบลหัวโพ บ้านคอนมะขามเทศ ตำบลวังเย็น ที่บ้านตาอูฐ บ้านหนองม่วง ตำบลวัดแก้ว ที่บ้านเสาธง บ้านท่าบ ตำบลบางแพ ที่บ้านท่าราบ ฯลฯ (<http://www.ratchaburi.go.th>)